

Rozwój preorientacji zawodowej u przedszkolaków

Aneta Jegier

Rozwój preorientacji zawodowej u przedszkolaków

Rozwój preorientacji zawodowej u przedszkolaków

Aneta Jegier

Copyright © by Województwo Łódzkie/Centrum Rozwoju Edukacji
Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim

Warszawa 2026

Publikacja może być rozpowszechniana jedynie w celach niekomercyjnych
zgodnie z licencją Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0.

Wydanie pierwsze

**Koordinacja z ramienia Centrum Rozwoju Edukacji
Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim
Daniel Pietrzak**

Recenzja
dr hab. Izabela Krasiejko, prof. UJD

Redaktor prowadząca
Barbara Miecznicka

Korekta
Małgorzata Włodarczyk

Projekt okładki i ilustracje
Izabela Strzyżewska

Scenariusze zajęć opracowali
Aneta Jegier (1, 2, 3)
Katarzyna Cander (4, 5, 6)
Katarzyna Wojciechowska (7, 8, 9, 10)

Ilustracje w scenariuszach
www.123rf.com

E-ISBN 978-83-8270-478-5

Difin Sp. z o.o.
Warszawa 2026
00-768 Warszawa, ul. F. Kostrzewskiego 1
tel. 22 851 45 61, 22 851 45 62
Księgarnia internetowa Difin: www.ksiegarnia.difin.pl
Skład i łamanie: Magdalena Giera | Magio
Wydrukowano w Polsce

Spis treści

9	Wstęp
12	1. Podstawy teoretyczne preorientacji zawodowej w przedszkolu
22	1.1. Podstawy prawne preorientacji zawodowej w przedszkolu
28	1.2. Rola i kompetencje nauczyciela w przedszkolu realizującego preorientację zawodową
37	1.3. Zaangażowanie nauczycieli, rodziców i środowiska lokalnego
45	2. Metodyka prowadzenia preorientacji zawodowej w przedszkolu
50	2.1. Program preorientacji zawodowej w przedszkolu
58	2.2. Cele, metody i formy preorientacji zawodowej w przedszkolu
71	2.3. Zapoznanie z zawodami i środowiskiem pracy
80	2.4. Eliminowanie stereotypów dotyczących ról zawodowych i społecznych
87	2.5. Organizacja i warunki realizacji preorientacji zawodowej

91	3. Ewaluacja i weryfikacja efektów preorientacji zawodowej w przedszkolu
99	Zakończenie – wnioski końcowe i implikacje
102	Bibliografia
104	Aneks
104	1. Wsparcie metodyczne
116	2. Scenariusze zajęć

Ciągłe zmiany zachodzące we wszystkich obszarach życia wymuszają na nas konieczność stałego podnoszenia poziomu wykształcenia i zwiększania swoich kompetencji w celu przystosowania się do zmieniającej się rzeczywistości, a także pełnego wykorzystywania możliwości, jakich dostarczają nowoczesne technologie. Koncepcja uczenia się przez całe życie, określana jako *lifelong learning* (LLL), dotyczy aktywności człowieka, jej założeniem jest poszerzanie wiedzy i rozwój umiejętności w perspektywie osobistej czy społecznej przy równoczesnym zorientowaniu na potrzeby rynku pracy.

Projekt „**Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych**” realizowany jest przez województwo łódzkie w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.

Do podstawowych celów **projektu** należy:

- doskonalenie systemu edukacji, mechanizmów uczenia się przez całe życie w kierunku lepszego dopasowania do potrzeb nowoczesnej gospodarki, wzrostu innowacyjności, zwiększania transferu nowych technologii oraz zielonej transformacji,
- wdrożenie innowacyjnych i trwałych mechanizmów współpracy na gruncie kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego, uczenia się przez całe życie, sprzyjających odporności i doskonałości oraz cyfrowej i zielonej transformacji.

W ramach **projektu** w latach 2023–2026 województwo łódzkie zrealizowało i nadal realizuje wiele działań wspierających politykę edukacyjną regionu w zakresie doradztwa zawodowego, promocji kształcenia branżowego oraz upowszechniania idei uczenia się przez całe życie. Oprócz konferencji, seminariów i konkursów planuje się stworzenie Wojewódzkiego Systemu Doradztwa Zawodowego oraz Strategii Kształcenia Zawodowego na obszarze województwa łódzkiego.

Zbudowanie systemu koordynacji *lifelong learning* jest odpowiedzią na potrzebę zapewnienia planowania strategicznego w obszarze uczenia się przez całe życie, w tym kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się dorosłych, co jest istotnym elementem zarządzania rozwojem gospodarczym i społecznym z uwagi na konieczność przygotowania kadr i społeczeństwa do zachodzących zmian.

Na potrzeby projektu powstał Wojewódzki Zespół Koordynacji (WZK), który jest organem doradczo-opiniującym w zakresie wspierania polityki edukacyjnej województwa łódzkiego. Zadania zespołu obejmują m.in.: koordynację działań dotyczących doradztwa zawodowego dla uczniów, studentów i osób dorosłych, jak również promocję kształcenia zawodowego oraz idei uczenia się przez całe życie. W roku 2023 WZK wypracował Zoperacjonalizowany Program Wdrażania Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030, który jest aktualizowany w trakcie realizacji projektu.

Zespół Projektowy

Wstęp

Pierwsze lata życia dziecka mają ogromne znaczenie nie tylko dla jego ogólnego rozwoju, ale również dla dalszej drogi edukacyjnej, społecznej i zawodowej. To właśnie w tym okresie kształtuje się znacząca część potencjału intelektualnego, a także wrażliwość społeczna, umiejętności komunikacyjne i postawy wobec świata. Przedszkole staje się przestrzenią intensywnego wzrostu, eksploracji i doświadczania – powinno zatem być miejscem, w którym naturalna ciekawość dziecka oraz potrzeba działania spotykają się z mądrym wsparciem dorosłych.

Współczesna pedagogika i psychologia rozwojowa wyraźnie wskazują, że działania wychowawcze i edukacyjne podejmowane w wieku przedszkolnym przynoszą najtrwalsze i najszybsze efekty. Jest to najlepszy czas nie tylko na wspieranie harmonijnego rozwoju i zapobieganie trudnościom edukacyjnym, ale również na przygotowanie gruntu pod przyszłe wybory życiowe i zawodowe.

Preorientacja zawodowa w przedszkolu to proces, który nie narzuca gotowych rozwiązań, lecz otwiera przed dzieckiem szerokie perspektywy. Polega na stopniowym wprowadzaniu go w świat zawodów, ról społecznych i aktywności, które rozwijają wyobraźnię, uczą współpracy i pokazują wartość ludzkiej pracy. Dzięki temu dzieci zyskują nie tylko wiedzę, ale przede wszystkim postawy i kompetencje, które będą procentować na kolejnych

etapach edukacji oraz w dorosłym życiu. Jak pisze Danuta Waloszek, „przedszkolna edukacja powinna dać szerokie możliwości uczenia się, doświadczania najlepszych dla siebie form działania: rozpoznawania własnej mocy, preferencji i doświadczania odpowiedzialności za skutki działania indywidualnego i wspólnotowego, działania na rzecz własnych potrzeb i potrzeb społecznych. Zadaniem wychowania przedszkolnego jest wspomaganie rozwoju umysłowego, emocjonalnego i społecznego dzieci tak, aby dobrze przygotować je do funkcjonowania w społeczeństwie. Dzieci uczęszczające do placówek wychowania przedszkolnego – niezależnie od formuły organizacyjnej i miejsca, w którym placówki te się znajdują – muszą zrealizować pełny zakres podstawy programowej, aby uzyskać należyte przygotowanie do nauki szkolnej i radzenia sobie w sytuacjach życiowych” (Waloszek, 2005, s. 44). Tym samym przedszkole przyczynia się do budowania kariery zawodowej swoich podopiecznych. Jak wskazuje Debesse (1996), wczesne dzieciństwo to czas nieustannego odkrywania i doświadczania, w którym dziecko rozwija się na wielu płaszczyznach. W wymiarze poznawczym przejawia się to w naturalnej ciekawości świata – w chęci zadawania pytań, w poszukiwaniu odpowiedzi i podejmowaniu prób eksperymentowania. To właśnie dzięki temu dzieci stopniowo uczą się rozumieć otaczającą je rzeczywistość i konstruować własne wyjaśnienia.

Równie ważny jest wymiar działania, który przejawia się w twórczym kształtowaniu rzeczywistości zarówno w świecie realnym, jak i w świecie wyobraźni. Dziecko, działając samodzielnie lub we współpracy z innymi – dorosłymi i rówieśnikami – uczy się inicjatywy, kreatywności oraz sprawczości, która ma ogromne znaczenie w dalszym rozwoju.

Kolejną istotną płaszczyzną jest rozwój samoświadomości i samoregulacji. Otwarcie się na świat i kontakt z innymi pozwala dziecku dostrzegać własne potrzeby, pragnienia i emocje, a jednocześnie uczyć się ich wyrażania i zaspokajania zgodnie z normami kulturowymi i społecznymi. To w tym okresie kształtuje się poczucie tożsamości – zarówno jako jednostki, jak i członka wspólnoty.

Cały ten proces prowadzi do stopniowego budowania adekwatnego obrazu siebie i świata. Dzięki temu dziecko odkrywa radość z uczenia się, tworzenia i odnoszenia sukcesów, a także nabywa umiejętności radzenia sobie z trudnościami. W efekcie rozwój w wieku przedszkolnym staje się podstawą

satysfakcjonującego życia w przyszłości – w wymiarze osobistym, społecznym i zawodowym (za: Matejczuk, 2014, s. 53).

Celem tej książki jest inspirowanie i motywowanie nauczycieli do refleksji nad własną codzienną praktyką. To właśnie od waszych umiejętności, osobowości i sposobu pracy zależy nie tylko atmosfera panująca w przedszkolu, ale również zakres doświadczeń i wartości, jakie dzieci mogą wynieść z tego ważnego etapu edukacji.

Nie chodzi o gotowe recepty, lecz o zachęcenie do tego, by wiedza pedagogiczna – wciąż się rozwijająca i zmieniająca – stała się dla was punktem wyjścia do autorefleksji i świadomego budowania własnego warsztatu pracy. Nawet jeśli macie już wieloletnie doświadczenie, warto na nowo przyglądać się rzeczywistości, zadawać pytania, szukać lepszych rozwiązań i odważnie rezygnować z rutynowych schematów, które nie służą dzieciom.

Niech lektura tej książki stanie się inspiracją do dalszego rozwoju, źródłem pomysłów i impulsem do budowania praktyki wychowawczo-dydaktycznej odpowiadającej potrzebom kolejnych pokoleń dzieci.

Wyobraźcie sobie dziecko, które dziś w sali przedszkolnej bawi się w sklep. Za kilkanaście lat być może wybierze drogę związaną z ekonomią, a może zostanie nauczycielem, kucharzem albo lekarzem. Nie wiemy, jaką ścieżką pójdzie, ale wiemy jedno – jeśli dzisiaj w przedszkolu damy mu okazję do poznawania, odkrywania i zadawania pytań, to w przyszłości będzie patrzyło na świat pracy z ciekawością, otwartością i szacunkiem.

W preorientacji zawodowej chodzi nie o wybór zawodu, lecz o **budowanie fundamentu – postawy, ciekawości i odwagi**, które pozwolą każdemu dziecku odnaleźć swoje miejsce w dorosłym życiu.

1

Podstawy teoretyczne preorientacji zawodowej w przedszkolu

Przedszkole to jedna z najważniejszych przestrzeni edukacyjnych w życiu dziecka. To tutaj maluchy nie tylko uczą się podstawowych umiejętności społecznych, poznawczych i emocjonalnych, ale również podejmują pierwsze próby zrozumienia otaczającego je świata. Jednym z istotnych zadań wychowania przedszkolnego jest wprowadzanie dzieci w tematykę pracy i zawodów. Proces ten nosi nazwę **preorientacji zawodowej** i oznacza pierwszy krok w systematycznym zapoznawaniu dzieci z różnorodnością ról społecznych, znaczeniem pracy oraz budowaniem pozytywnych postaw wobec aktywności zawodowej.

Dziś, w dobie dynamicznych zmian społecznych, technologicznych i gospodarczych, przygotowanie dzieci do życia w świecie, w którym będą musiały dokonywać wyborów edukacyjnych i zawodowych, staje się szczególnie ważne. Dlatego podkreśla się, że **preorientacja powinna rozpoczynać się już w przedszkolu**. Zadanie to polega nie na nakłanianiu dzieci do podejmowania decyzji o przyszłej pracy, lecz na inspirowaniu ich do odkrywania, rozwijania ciekawości i budowania otwartości na przyszłe możliwości.

Preorientacja zawodowa to działania edukacyjne realizowane w wieku przedszkolnym mające na celu zapoznanie dzieci z różnymi zawodami, pokazywanie sensu i wartości pracy, budowanie szacunku dla ludzi wykonujących różne aktywności oraz zachęcanie do poszukiwania i eksperymentowania. Nie chodzi o to, by pięcioletek już był przekonany o tym, że chce zostać inżynierem lub prawnikiem. Istotą jest to, by od wczesnych lat wiedział, że istnieje ogromna różnorodność zawodów, że każdy z nich pełni ważną funkcję w społeczeństwie, a droga zawodowa człowieka jest w dużej mierze uzależniona od jego talentów, zainteresowań, wytrwałości i współpracy z innymi.

Okres przedszkolny to czas, w którym dziecko rozwija się niezwykle intensywnie – zarówno w sferze emocjonalnej, poznawczej, jak i społecznej. To właśnie wtedy kształtują się pierwsze postawy wobec pracy i różnorodnych aktywności podejmowanych przez dorosłych. Badania potwierdzają, że już między trzecim a piątym rokiem życia dzieci tworzą swoje pierwsze wyobrażenia o tym, kim chciałyby być w przyszłości. Pojawiają się marzenia, aby zostać strażakiem, pielęgniarką, nauczycielem, policjantem czy lekarzem. Choć dziecięce wizje często bywają zmienne, to właśnie w nich kryje się załazek przyszłej orientacji zawodowej. Dlatego tak ważne jest, aby w przedszkolu świadomie wspierać proces preorientacji zawodowej, czyli pierwszy, niezwykle subtelny etap przygotowania dzieci do świadomego poznawania świata pracy.

Dzieci od najmłodszych lat przejawiają ogromne zainteresowanie otoczeniem. Zadają pytania, eksperymentują, obserwują i próbują zrozumieć świat dorosłych. Przedszkole staje się miejscem, w którym ta ciekawość może być rozwijana, podtrzymywana i ukierunkowywana. Poprzez odpowiednio dobrane zabawy i aktywności dzieci mają szansę nie tylko poznać różnorodność zawodów, lecz także odkrywać powiązania między nimi.

Preorientacja zawodowa w wieku przedszkolnym nie polega na wyborze konkretnej drogi życiowej ani na wąskim przygotowywaniu do jednego zawodu. Jej istotą jest stwarzanie dzieciom możliwości i wspieranie ich w stopniowym budowaniu wizji pracy jako wartości, która wnosi istotny wkład w życie jednostki i społeczeństwa.

Preorientacja zawodowa to proces edukacyjny, którego celem jest:

- zapoznanie dzieci z różnymi profesjami w sposób dostosowany do ich wieku,
- budowanie pozytywnego stosunku do pracy,
- rozwijanie ciekawości świata dorosłych,
- kształtowanie postaw, zainteresowań i aspiracji.

Najbardziej naturalną drogą zdobywania doświadczeń zawodowych przez dziecko w wieku przedszkolnym jest zabawa. Dzieci z uwagą obserwują dorosłych – rodziców, rodzeństwo, sąsiadów – i odwzorowują ich działania w zabawach tematycznych. To właśnie w zabawie widać najlepiej, jak mocno dziecko przyswaja i przetwarza wrażenia ze świata pracy.

Popularne są zabawy w lekarza, szkołę, strażaka czy w sklep. Początkowo mają one charakter bardzo prosty – dzieci chętnie odtwarzają takie czynności jak podawanie leku, trzymanie stetoskopu czy wydawanie reszty w sklepie. Z czasem jednak zabawy stają się coraz bogatsze i bardziej świadome, ich uczestnicy wprowadzają elementy społeczne i organizacyjne związane z danym zawodem. Dzieci zaczynają dostrzegać nie tylko same czynności, lecz także ich sens i znaczenie dla innych ludzi. Dzięki wytrwałości w naśladowaniu i obserwacji dzieci stopniowo przechodzą od prostego odgrywania ról do działania ze zrozumieniem, co jest istotnym elementem preorientacji zawodowej. To właśnie wtedy rozpoczyna się świadome kształtowanie wyobrażeń o świecie pracy.

Wspieranie preorientacji zawodowej wymaga od nauczyciela świadomego, przemyślanego działania. Warto zadbać o to, aby dzieci miały kontakt z różnorodnymi zawodami i rozumiały, że każdy z nich ma znaczenie dla społeczności. Pomocne mogą być:

- **zagadki i gry słowne**, np. dotyczące tego, kim może być osoba posługująca się konkretnymi narzędziami,
- **zabawy dźwiękowe**, w których dzieci rozpoznają zawody po odgłosach typowych czynności,
- **materiały wizualne i dydaktyczne**, takie jak fotografie, karty pracy, puzzle czy plakaty, które prezentują różne profesje.

Nauczyciel powinien zwracać uwagę na czynności zawodowe, a jednocześnie na kompetencje potrzebne do wykonywania danego zawodu. W ten sposób dziecko dowiaduje się, że nie tylko narzędzia i czynności definiują profesję, ale również umiejętności społeczne, samodzielność, odpowiedzialność i współpraca.

Materiały dydaktyczne, takie jak publikacje *Poznajemy zawody* oferowane przez wydawnictwa edukacyjne, mogą być dużym wsparciem. Zawarte w nich karty, zagadki, kolorowanki i scenariusze zajęć pozwalają nauczycielom prowadzić zajęcia w sposób atrakcyjny i różnorodny, odpowiadający potrzebom dzieci.

Preorientacja zawodowa to nie tylko poznawanie nazw i czynności zawodów. To także rozwijanie wielu kompetencji, które w przyszłości okażą się kluczowe.

Podczas zabaw dydaktycznych i tematycznych dzieci:

- **uczą się współpracy** – wspólnie z innymi planują działania i wcielają się w role,
- **rozwijają kreatywność** – przekształcają rzeczywistość i tworzą własne rozwiązania,
- **poznają funkcje przedmiotów i narzędzi** – uczą się, do czego służą i jak je wykorzystywać,
- **rozwijają samoświadomość** – zaczynają rozumieć własne potrzeby, zainteresowania i pragnienia,
- **odkrywają społeczne znaczenie pracy** – dostrzegają, że każdy zawód jest ważny i wiąże się z wzajemną zależnością ludzi.

Istotnym elementem preorientacji zawodowej jest dostrzeganie, że żadna profesja nie istnieje w oderwaniu od innych. Praca lekarza jest wspierana przez pielęgniarki, ratowników medycznych, farmaceutów i pracowników administracji. Strażak nie działa w izolacji – współpracuje z policją, służbami ratowniczymi i lokalną społecznością. Zrozumienie tej współzależności rozwija w dzieciach postawę wdzięczności i szacunku wobec pracy innych, a także kształtuje poczucie wspólnoty.

Znaczenie preorientacji zawodowej w rozwoju dziecka jest ogromne, jej skuteczność jednak w dużej mierze zależy od nauczyciela. To on stwarza przestrzeń, w której dzieci mogą doświadczać, eksperymentować i poznawać. Jego przygotowanie merytoryczne, otwartość, pomysłowość i wrażliwość sprawiają, że proces ten nie jest przypadkowy, ale przemyślany i ukierunkowany. Nauczyciel, który dostrzega potencjał tkwiący w zabawie, potrafi nadać jej wymiar edukacyjny, inspirujący i rozwijający dla każdego dziecka.

To, jak skutecznie uda się wspierać preorientację zawodową, zależy w dużej mierze od nauczyciela. Nauczyciel, który dostrzega potencjał zabawy i potrafi połączyć ją z nauką, daje dzieciom szansę na harmonijny rozwój i budowanie obrazu pracy jako wartości.

Nauczyciel:

- organizuje przestrzeń do zabawy i eksperymentowania,
- wybiera odpowiednie formy pracy,
- zachęca do zadawania pytań i poszukiwania odpowiedzi,
- inspiruje dzieci do odkrywania różnorodności świata pracy.

Preorientacja zawodowa w przedszkolu stanowi niezwykle ważny element wszechstronnego rozwoju dziecka. To właśnie w tym wieku kształtują się pierwsze wyobrażenia i marzenia dotyczące przyszłej pracy. Wspierając dzieci poprzez zabawy tematyczne, prezentowanie zawodów, rozwijanie kompetencji społecznych i poznawczych, nauczyciele pomagają im stopniowo budować obraz świata, w którym praca jest wartością, a różnorodne aktywności ludzi wzajemnie się uzupełniają.

Świadoma i przemyślana praca wychowawców przedszkolnych jest zatem fundamentem nie tylko bieżącego rozwoju dzieci, lecz także ich dalszej przyszłości – szkolnej, społecznej i zawodowej. To pierwszy krok do kształtowania postaw, aspiracji i umiejętności, które w późniejszym życiu pomogą dzieciom odnaleźć się w świecie dorosłych. Zadaniem nauczyciela w przedszkolu jest uchylenie dzieciom drzwi do świata zawodów – tak aby mogły do niego wejść z ciekawością, otwartością i radością.

Opowieść z przedszkola

Wyobraźcie sobie grupę dzieci w przedszkolu w zwyczajny poniedziałek rano. W kąciu do zabawy dwoje z nich przebrało się w białe fartuchy – jedno udaje lekarza, drugie pacjenta. Tuż obok, przy stoliku, kilkoro dzieci bawi się w sklep – jedno sprzedaje warzywa z plastikowego zestawu, inne starannie odlicza monety z gry planszowej, aby zapłacić. W kącie sali chłopiec w kasku strażackim tłumaczy kolegom, że właśnie gasi pożar.

Można by uznać, że to zwykła zabawa, taka jak każda inna, a jednak kryje się w niej coś znacznie więcej – pierwszy krok do **preorientacji zawodowej**.

Preorientacja zawodowa w przedszkolu to nie tylko pokazywanie dzieciom zawodów i opowiadanie o nich. To przede wszystkim **tworzenie okazji do doświadczania, przeżywania i eksperymentowania**. Dziecko, które wciela się w rolę lekarza, zapoznaje się ze stetoskopem, a zarazem uczy się troski o drugiego człowieka. Dziecko sprzedające w sklepie doświadcza, czym jest wymiana, komunikacja i współdzielenie. Strażak podczas zabawy mierzy się z odpowiedzialnością i poczuciem odwagi.

Zabawa tematyczna to pierwsze laboratorium społecznej rzeczywistości – przestrzeń, w której dzieci uczą się tego, że praca dorosłych ma sens, że ma wpływ na innych i że dzięki niej świat działa.

Zgodnie z najnowszymi badaniami psychologicznymi właśnie w wieku przedszkolnym dzieci wykazują największą ciekawość świata. Zadają niezliczone pytania: „A kto to naprawił?”, „A kto jeździ tą karetką?”, „Dlaczego pan w kamizelce maluje pasy na ulicy?”. Chcą wiedzieć, obserwują i chłoną odpowiedzi. To okres, w którym szczególnie łatwo zaszczerpić w dzieciach przekonanie, że praca dorosłych – bez względu na jej rodzaj – jest ważna, potrzebna i wartościowa.

Przedszkole staje się miejscem, gdzie ta ciekawość może rozkwiatać. Wystarczy świadome wsparcie nauczyciela: stworzenie kącia zawodów, zorganizowanie spotkania z rodzicem piekarzem, wyjście do lokalnej biblioteki czy remizy. To proste działania, które w oczach dziecka zamieniają się w fascynujące doświadczenie.

Dzieci najlepiej uczą się przez **bezpośrednie doświadczenie**. Kiedy pozna ją bibliotekarkę, która opowie im o swojej pracy, to nie będzie już dla nich jedynie „panią od książek”, lecz stanie się kimś, kto dba o książki i codziennie pomaga innym znaleźć potrzebną lekturę. Gdy odwiedzą piekarnię i zobaczą proces wyrabiania ciasta czy pieczenia chleba, łatwiej zrozumieją, że codzienna bułka na śniadanie to efekt pracy wielu ludzi.

W takich chwilach dzieci zaczynają dostrzegać, że wszystkie zawody, nawet te mniej zauważalne, tworzą skomplikowaną sieć wzajemnych powiązań. To pierwsza lekcja współzależności i społecznej odpowiedzialności.

Preorientacja zawodowa w przedszkolu jest fundamentem rozwoju dziecka – nie po to, aby od razu decydowało o przyszłym zawodzie, ale aby:

- rozwijało **otwartość na różnorodność profesji**,
- rozumiało, że **każda praca ma sens i wartość**,
- uczyło się **empatii i szacunku dla innych**,
- odkrywało **własne mocne strony i zainteresowania**.

Dzięki temu dziecko wchodzi w świat edukacji z przekonaniem, że nauka i praca to coś naturalnego, potrzebnego i satysfakcjonującego.

Drodzy Nauczyciele – to właśnie wy macie w rękach klucz do otwierania dzieciom drzwi do świata pracy. To od waszych pomysłów, odwagi i zaangażowania zależy, czy dzieci będą miały okazję odkrywać bogactwo zawodów bez stereotypów i ograniczeń. Możecie pokazać im, że mężczyzna może być pielęgniarzem, a kobieta strażaczką. Możecie sprawić, że rozumieją, iż to kompetencje, zainteresowania i pasja – a nie płeć czy uleganie stereotypom i presji otoczenia – otwierają drogę do przyszłości. To wy możecie wpleść w codzienne zajęcia elementy wiedzy o zawodach: poprzez rozmowy, opowieści, ilustracje, zabawy, projekty, a nawet krótkie wycieczki po okolicy. Każda taka inicjatywa ma ogromne znaczenie.

Wprowadzenie elementów preorientacji zawodowej do programu wychowania przedszkolnego przynosi wiele korzyści rozwojowych, m.in. **wspiera rozwój poznawczy dzieci** poprzez wzmacnianie ich ciekawości świata, myślenia przyczynowo-skutkowego i rozumowania problemowego oraz pozwala na poznawanie różnych zawodów w formie zabawy, co pobudza dzieci

do zadawania pytań, poszukiwania odpowiedzi i eksperymentowania z nowymi ideami. Dzięki temu dzieci rozwijają umiejętność myślenia twórczego oraz umiejętność rozwiązywania problemów. Dzieci, które poznają wybrane zawody poprzez rozmowy, odgrywanie ról i praktyczne działania, wzbogacają swoje słownictwo i uczą się skutecznej komunikacji. Ćwicząc współdziałanie w grupach, rozwijają umiejętności społeczne, takie jak negocjowanie, dzielenie się opiniami i planowanie wspólnych działań.

Preorientacja zawodowa pozwala dzieciom łączyć różne dziedziny wiedzy (matematyka, język, nauki przyrodnicze) podczas praktycznych aktywności. Tego typu działania wspierają rozumowanie analityczne i logiczne oraz pomagają dzieciom kojarzyć fakty i wyciągać wnioski na podstawie doświadczeń. Kontakt z zawodem w formie zabawy zachęca przedszkolaków do aktywnego zdobywania wiedzy i próbowania nowych rzeczy. Dzieci zyskują poczucie sprawczości, chętniej angażują się w proces uczenia się i szybciej przyswajają nowe informacje. Wszystkie te aspekty sprawiają, że preorientacja zawodowa w przedszkolu jest ważnym narzędziem wsparcia rozwoju poznawczego dziecka.

Wprowadzenie elementów preorientacji zawodowej przynosi także **korzyści w rozwoju emocjonalno-społecznym przedszkolaków**, ponieważ sprzyja kształtowaniu empatii, poczucia odpowiedzialności oraz umiejętności współpracy i komunikacji z innymi dziećmi. Dzieci uczą się, jakie są różnorodne role zawodowe i jaką pełnią funkcję w społeczeństwie. To pomaga im rozwijać empatię oraz rozumienie, dlaczego inni ludzie wykonują różne zadania, co sprzyja budowaniu pozytywnych relacji z rówieśnikami i dorosłymi. Biorąc udział w zabawach i aktywnościach związanych z preorientacją zawodową, dzieci uczą się współpracować, dzielić zadaniami i komunikować swoje myśli i uczucia. Zdobywają doświadczenia w rozwiązywaniu konfliktów i ponoszeniu odpowiedzialności za wspólne działania, co przygotowuje je do funkcjonowania w grupie.

Preorientacja zawodowa uczy dzieci, że są podmiotami własnych działań i mogą wpływać na otoczenie przez przyjmowanie na siebie obowiązków i ich realizację. To buduje ich pewność siebie, samodzielność oraz motywację do podejmowania kolejnych wyzwań, co ma znaczenie dla ich rozwoju emocjonalnego.

Programy preorientacji zawodowej pomagają eliminować stereotypy dotyczące ról społecznych i zawodowych, co prowadzi do kształtowania postaw otwartości i tolerancji dla różnorodności oraz wzmacnia pozytywne postawy wobec pracy i innych ludzi. Dzięki temu elementy preorientacji zawodowej stanowią istotne wsparcie dla rozwoju emocjonalno-społecznego przedszkolaków, przygotowując ich do lepszego funkcjonowania w społeczeństwie i w przyszłości na rynku pracy.

Wprowadzenie elementów preorientacji zawodowej w edukacji przedszkolnej korzystnie **wpływa na rozwój motoryczny dzieci**, ponieważ aktywności związane z poznawaniem zawodów angażują różnorodne formy ruchu i ćwiczenia sprawności fizycznej.

Przedszkolaki, bawiąc się w odgrywanie ról zawodowych, np. lekarza, budowniczego czy kucharza, wykorzystują zarówno duże grupy mięśniowe (np. poprzez ruchy całego ciała, chodzenie, podnoszenie przedmiotów), jak i mięśnie drobne (precyzyjne ruchy dłoni i palców, np. manipulacja narzędziami, układanie elementów). To wspomaga rozwój koordynacji wzrokowo-ruchowej oraz motoryki małej i dużej.

Zabawy nawiązujące do zawodów często angażują ruch w przestrzeni oraz wymuszają utrzymanie równowagi i orientację w otoczeniu, co jest ważne dla ogólnego rozwoju motorycznego dzieci. Przykładowo, zabawa w strażaka lub dostawcę wymaga biegu, sprawnego pokonywania przeszkód i dobrej orientacji w terenie.

Aktywności ruchowe podczas preorientacji zawodowej, takie jak przenoszenie narzędzi czy praca zespołowa, angażująca ruch, pomagają wzmacniać siłę mięśniową i kondycję fizyczną dzieci, co jest niezbędne na dalszych etapach rozwoju i edukacji.

Wdrażanie elementów preorientacji zawodowej sprzyja integrowaniu ruchu z poznawaniem świata zawodów, co zwiększa motywację dzieci do aktywności fizycznej i wspiera ich holistyczny rozwój, łącząc aspekty poznawcze, społeczne i motoryczne.

Elementy preorientacji zawodowej w przedszkolu przyczyniają się do wszechstronnego rozwoju motorycznego dzieci dzięki angażowaniu ich w różnorodne aktywności ruchowe związane z rolami zawodowymi.

Podstawą teoretyczną praktyki preorientacji zawodowej w edukacji przedszkolnej są koncepcje rozwoju psychospołecznego Erika Eriksona oraz

cykliczny model rozwoju kariery Donalda Supera. Teorie te podkreślają, że kluczowe w rozwoju dziecka jest stopniowe budowanie wyobrażeń i aspiracji zawodowych, które wpływają na kształtowanie osobistej identyfikacji z różnorodnymi rolami społecznymi. W młodym wieku chodzi więc nie o wybór konkretnego zawodu, lecz o świadome rozwijanie kompetencji społecznych, poznawczych oraz emocjonalnych, które będą fundamentem dalszego rozwoju osobistego i zawodowego.

Teoria rozwoju psychospołecznego Erika Eriksona zakłada, że jednostka przechodzi przez kolejne etapy rozwojowe, na których musi rozwiązywać określone kryzysy psychospołeczne. Każdy etap jest okazją do zdobywania kompetencji, które pozwalają na budowę tożsamości i integrację ze społeczeństwem. W wieku przedszkolnym dziecko uczy się m.in. współpracy, komunikacji i rozumienia ról społecznych, co jest podstawą dalszego rozwoju kariery edukacyjno-zawodowej. Cykliczny model Donalda Supera podkreśla natomiast znaczenie samodefiniowania się jednostki w odniesieniu do różnych życiowych ról oraz konieczność pogodzenia własnych możliwości z wymaganiami otoczenia. W ten sposób dziecko zaczyna tworzyć wewnętrzną mapę możliwości i aspiracji, która będzie się rozwijać wraz z nim (ORE, 2017).

Ważnym aspektem preorientacji zawodowej jest nie tyle ukierunkowanie dzieci na konkretny wybór przyszłego zawodu, ile rozwijanie istotnych kompetencji: społecznych, takich jak współpraca i komunikacja; poznawczych, np. rozumienie roli pracy w społeczeństwie; oraz emocjonalnych, czyli budowanie szacunku i empatii wobec pracy innych osób. Dzieci uczestniczące w takich programach lepiej poznają swoje mocne strony, odważniej wyrażają swoje myśli, łatwiej nawiązują relacje społeczne oraz rozumieją znaczenie pracy w życiu człowieka.

Efektywna preorientacja zawodowa opiera się na różnorodności form pracy i może być realizowana w codziennych warunkach przedszkolnych. Do najlepszych praktyk należą spotkania z przedstawicielami różnych zawodów, wyjazdy do zakładów pracy, organizacja projektów tematycznych, takich jak „Kim zostanę, gdy dorosnę?”, zaangażowanie rodziców w działania edukacyjne (poprzez prezentacje profesji) oraz zabawy tematyczne i inscenizacje. Takie działania nie tylko wzbogacają doświadczenia dzieci, ale również integrują środowisko przedszkolne i lokalną społeczność.

Realizacja preorientacji zawodowej wymaga współpracy nauczycieli, rodziców, przedstawicieli przedsiębiorstw i instytucji lokalnych. Taki wieloaspektowy i interdyscyplinarny sposób pracy umożliwia dzieciom poznawanie praktycznych aspektów różnorodnych profesji, wzmacnia więzi społeczne i propaguje wiedzę o pracy jako ważnej wartości. Preorientacja zawodowa w przedszkolu powinna być integralną częścią codziennej edukacji, bo nie tylko przygotowuje do późniejszych decyzji edukacyjnych, ale przede wszystkim wspiera wszechstronny rozwój dziecka oraz jego umiejętność świadomego funkcjonowania w społeczeństwie. To inwestycja w kapitał społeczny i emocjonalny przyszłych pokoleń, która podnosi jakość kształcenia przedszkolnego i wzmacnia jego rolę w systemie oświaty.

Preorientacja zawodowa oparta na powyższych założeniach wprowadza dzieci w świat zawodów i ról społecznych w sposób dostosowany do ich rozwoju, kształtując pokolenie świadomych, kompetentnych i otwartych na współpracę obywateli.

1.1. Podstawy prawne preorientacji zawodowej w przedszkolu

Współczesna edukacja przedszkolna w warunkach dynamicznych zmian społeczno-gospodarczych coraz częściej podkreśla znaczenie wprowadzania elementów doradztwa zawodowego już na etapie wychowania przedszkolnego. Chodzi tu nie o wymuszanie na dzieciach wczesnej decyzji zawodowej, lecz o budowanie podstawowej orientacji, która stanowi integralny element wszechstronnego rozwoju społecznego, emocjonalnego i poznawczego dzieci.

Preorientacja zawodowa w przedszkolu jest realizowana na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe i rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej dotyczącego doradztwa zawodowego. Zgodnie z art. 26a ust. 1 pkt 1 Prawa oświatowego przedszkola oraz inne formy wychowania przedszkolnego prowadzą zaplanowane i systematyczne działania w zakresie preorientacji zawodowej. Celem tych działań jest wstępne zapoznanie dzieci z wybranymi zawodami, rozwijanie ich zainteresowań

i uzdolnień, a także wspieranie w rozpoznawaniu predyspozycji zawodowych oraz podejmowaniu świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych na dalszych etapach kształcenia.

Kwestię preorientacji zawodowej w przedszkolach reguluje rozporządzenie MEN z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz. U. z 2019 r. poz. 325). Rozporządzenie to określa treści programowe z zakresu doradztwa zawodowego dla różnych etapów edukacyjnych, w tym dla przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego. Preorientacja zawodowa w przedszkolach jest prowadzona zgodnie z tym rozporządzeniem, które określa ją jako element działań wspierających wstępne zapoznanie dzieci z wybranymi zawodami oraz rozwijanie ich zainteresowań i uzdolnień.

Podstawa prawna wskazuje, że przedszkola nie są zobowiązane do opracowywania odrębnego programu doradztwa zawodowego, a działania w tym zakresie powinny być realizowane w ramach przyjętego programu wychowania przedszkolnego.

W praktyce szczegółowe zasady organizacji preorientacji zawodowej wynikają również z rozporządzeń dotyczących zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach.

Treści zawarte w Podstawie programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z komentarzem (ORE, 2017) ukierunkowane są na wszechstronny rozwój dziecka i obejmują elementy, które wprost lub pośrednio wpisują się w ideę preorientacji zawodowej w przedszkolu. Preorientacja zawodowa na tym etapie polega nie na nauce konkretnej profesji, lecz na stwarzaniu warunków do zdobywania różnorodnych doświadczeń, rozwijania postaw, podstawowych kompetencji i zainteresowań, które w przyszłości staną się podłożem wyboru ścieżki zawodowej.

Zapisy dotyczące wspierania swobodnej eksploracji, dobierania treści adekwatnych do możliwości i zainteresowań oraz rozwijania integracji sensorycznej służą przygotowaniu dzieci do wstępnego poznawania świata zawodów. Zabawa, badanie otoczenia i korzystanie z narzędzi technicznych rozwijają ciekawość, orientację przestrzenną, umiejętności manualne i rozwiązywania problemów – kompetencje istotne w późniejszej pracy. Fragmenty mówiące o konstruowaniu, majsterkowaniu, planowaniu, prezentowaniu wytworów pracy odnoszą się bezpośrednio do działań typowych dla preorientacji zawodowej – dziecko poznaje czynności, narzędzia i procesy spotykane w różnych profesjach (np. budownictwo, rzemiosło, inżynieria).

Akcent położony na budowanie relacji, współdziałanie z grupą, rodziną, instytucjami oraz poznawanie norm i wartości społecznych wpisuje się w kształtowanie umiejętności pracy grupowej, komunikacji i odpowiedzialności – ważnych w każdym zawodzie.

Kształtowanie nawyków prowadzących do samodzielności, dbania o zdrowie i bezpieczeństwo przygotowuje dziecko do wykonywania obowiązków i przestrzegania zasad w środowisku zawodowym.

Treści dotyczące muzyki, tańca, śpiewu, teatru, plastyki, a także projektów artystycznych otwierają umysł dziecka na zawody twórcze i pozwalają rozwijać twórcze myślenie.

Wykorzystywanie naturalnych i zadaniowych sytuacji w przedszkolu kształtuje umiejętność rozwiązywania problemów, planowania działań i osiągnięcia celów, co stanowi podstawę kompetencji zawodowych.

Zapisy o kontaktach z językiem obcym nowożytnym oraz kulturami innych narodów poszerzają perspektywy dziecka i zwiększają jego elastyczność komunikacyjną – tak istotną w zawodach o charakterze międzynarodowym.

Podstawa programowa, poprzez proponowane aktywności i cele wychowawcze, stwarza fundament preorientacji zawodowej. Dzieci mają możliwość poznawania różnorodnych obszarów życia, rozwijania zdolności manualnych, technicznych, artystycznych i społecznych, a także uczenia się rozumienia reguł świata dorosłych. Dzięki temu w naturalny sposób kształtuje się ich ogólna gotowość poznawcza i emocjonalna, która w przyszłości sprzyja świadomemu wyborowi ścieżki edukacyjnej i zawodowej.

Obszary doradztwa zawodowego i ich realizacja w przedszkolu

1. **Poznanie siebie**

Kluczowym elementem jest rozwijanie przez dzieci umiejętności autoświadomości i samorefleksji. Dziecko:

- określa, co lubi robić i co mu wychodzi dobrze,
- potrafi podać przykłady swoich zainteresowań,
- podejmuje działania i jest w stanie je opisać pod kątem efektów dla siebie oraz innych osób.

W praktyce oznacza to, że nauczyciel wspiera dziecko w nazywaniu przez nie swoich emocji, talentów i zainteresowań. Wdraża się tu narzędzia typu: rozmowy indywidualne, ćwiczenia „Co lubię robić?”, obserwacje w toku zabaw tematycznych czy aktywności plastycznych.

2. Świat zawodów i rynek pracy

Dzieci poznają świat zawodów przede wszystkim przez doświadczanie i zabawę:

- odgrywają różne role zawodowe, co pomaga im zrozumieć specyfikę pracy,
- potrafią wskazać zawody osób z własnego otoczenia, a także tych, które wzbudziły ich zainteresowanie,
- uczą się rozpoznawać, które zawody są zaangażowane w powstawanie produktów codziennego użytku lub w zdarzenia, np. zakupy, wyjście do teatru,
- podejmują próby korzystania z narzędzi i przyborów zgodnie z ich przeznaczeniem, ale również w twórczy sposób,
- opowiadają o sobie i swoich rolach w grupie rówieśniczej.

Nauczyciele mogą wykorzystywać do tego celu kąciki zawodów, materiały dydaktyczne, inscenizacje oraz spotkania z przedstawicielami różnych profesji.

3. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych

Choć jest to obszar wymagający rozważań z racji wieku dzieci, możliwe jest wprowadzenie podstaw planowania:

- dziecko opowiada, kim chciałoby zostać w przyszłości,
- na miarę swoich możliwości planuje działania indywidualnie lub grupowo, wskazując konkretne czynności niezbędne do realizacji celu,
- podejmuje próby samodzielnego decydowania w ważnych dla siebie sytuacjach, zarówno indywidualnie, jak i w zespole rówieśniczym.

Praktyczne zastosowanie tych umiejętności można rozwijać z pomocą projektów tematycznych i gier symulacyjnych w przedszkolu.

Realizacja powyższych obszarów wymaga wielowymiarowego podejścia uwzględniającego:

- **metodykę zabawową** jako najbardziej naturalną formę uczenia się,
- **warsztat z empatycznego słuchania i obserwowania** oparty na potrzebach i zainteresowaniach dziecka,
- **współpracę z rodzicami** jako partnerami we wspieraniu rozwoju dziecka,
- **stosowanie materiałów dydaktycznych i edukacyjnych** dostosowanych do wieku i możliwości poznawczych dzieci.

Przekazywanie treści programowych z zakresu doradztwa zawodowego w przedszkolu to inwestycja w przyszłość dzieci. To odpowiedzialność, która wymaga od nas nie tylko wiedzy i umiejętności, lecz także otwartości, kreatywności i elastyczności pedagogicznej.

Do refleksji

- ☞ Jakie działania podejmujecie, by wspierać dzieci w poznawaniu siebie i świata pracy?
- ☞ W jaki sposób angażujecie dzieci w zabawy tematyczne i projekty powiązane z zawodami?
- ☞ Jak wygląda wasza współpraca z rodzicami w zakresie doradztwa zawodowego?
- ☞ Jak wpisujecie te treści w codzienną praktykę wychowawczą, nie zapominając o indywidualności każdego dziecka?

Praca z najmłodszymi to wspiana szansa na kształtowanie postaw, które za kilka lat mogą zdecydować o jakości ich życia osobistego, a później zawodowego. Wprowadzenie preorientacji zawodowej w przedszkolu jest coraz częściej postrzegane jako istotny element wszechstronnego wychowania, spójny z założeniami Podstawy programowej wychowania przedszkolnego. Podstawa programowa, będąca oficjalnym dokumentem określającym cele i zadania wychowania na tym etapie edukacji, wskazuje na konieczność wspierania rozwoju dziecka nie tylko w sferze poznawczej i emocjonalnej, ale również w zakresie przygotowania do funkcjonowania w społeczeństwie – do którego bez wątpienia należy też świat pracy i zawodów.

Podstawa programowa kładzie nacisk na wszechstronny rozwój dziecka: fizyczny, intelektualny, emocjonalny, społeczny i estetyczny. W kontekście preorientacji zawodowej szczególne znaczenie mają wytyczne dotyczące rozwijania u dzieci poczucia własnej wartości, umiejętności współdziałania z innymi i poznawania różnych aspektów otaczającej ich rzeczywistości. Proces poznawania zawodów, rozumiany jako zabawowe i naturalne odkrywanie ról społecznych dorosłych, wpisuje się w realizację tych celów programowych.

Zgodnie z podstawą programową **dziecko w wieku przedszkolnym powinno** m.in.:

- rozwijać zainteresowanie światem, poznawać jego różnorodność oraz funkcjonujące w nim role społeczne,
- uczyć się rozumienia prostych związków przyczynowo-skutkowych,
- rozwijać umiejętności społeczne, takie jak komunikacja i współpraca z rówieśnikami oraz dorosłymi,
- rozwijać umiejętności wyrażania własnych emocji i potrzeb,
- zdobywać podstawowe informacje o otoczeniu, w tym o profesjach zauważalnych dla dzieci.

Preorientacja zawodowa uwzględnia te cele, umożliwiając dzieciom poznanie różnorodności zawodów poprzez zabawy tematyczne, obserwacje oraz działania praktyczne oparte na własnym doświadczeniu i odgrywaniu ról. Dzięki temu dzieci rozwijają wyobraźnię i rozumienie świata społecznego, co jest zgodne z założeniami podstawy programowej.

Podstawa programowa wskazuje też na rozwój kompetencji kluczowych odpowiednich do wieku przedszkolnego – w tym kompetencji społecznych i emocjonalnych, a także umiejętności uczenia się i podejmowania działań. Preorientacja zawodowa stanowi wartościową przestrzeń do rozwijania tych kompetencji. Przedszkolaki uczestniczące w zabawach związanych z zawodami uczą się współpracy, rozumienia ról innych osób, planowania kolejnych czynności oraz wyrażania swoich zainteresowań i wyborów.

Preorientacja zawodowa w przedszkolu jest integralnym elementem realizacji Podstawy programowej wychowania przedszkolnego. Wspiera wszechstronny rozwój dzieci, rozwija ich kompetencje społeczne, poznawcze

i emocjonalne oraz pomaga im zrozumieć role społeczne i wartości pracy. Realizacja jej założeń zgodnie z podstawą programową pozwala na harmonijny rozwój najmłodszych i przygotowuje ich do dalszych etapów edukacji oraz życia społecznego i zawodowego.

1.2. Rola i kompetencje nauczyciela w przedszkolu realizującego preorientację zawodową

Największym wyzwaniem dla przedszkola, a tym samym dla nauczyciela wychowawcy, jest przygotowanie młodego człowieka do życia w nieprzewidywalnej i zmiennej rzeczywistości. „Dzisiejszy świat, z jego nieznośnym nadmiarem informacji, jest jednocześnie światem niezliczonych wyzwań. Niemal nieskończenie bardziej złożonych niż te, które kształtowały człowieka w jego gatunkowej przeszłości. Żyjemy nie w jednym środowisku, ale w wielu jednocześnie” – pisze Marek Kaczmarzyk (2013). Rola nauczyciela w przedszkolu jest imponująca, ponieważ „wykracza ona daleko poza zadania, które wyznacza sformalizowany program edukacji przedszkolnej. Ten ostatni nastawiony jest przede wszystkim na warstwę poznawczą, rozwijanie umiejętności i postaw dotyczących danych treści. Nauczyciel dostrzega, wykorzystuje i modyfikuje całokształt uwarunkowań, które dopiero scalone umożliwiają realizację tych wszystkich funkcji w praktyce” (Karbowniczek, 2011, s. 232).

Dla dobrze organizowanego procesu wychowania i kształcenia, odpowiadającego wymogom współczesności oraz sprzyjającego maksymalnemu uaktywnianiu potencjału dzieci, niezbędni są profesjonalnie przygotowani pedagodzy o wysokich kwalifikacjach (Miko-Giedyk, Miszczuk, 2009, s. 19), charakteryzujący się dodatkowo kompetencjami koniecznymi do pracy zawodowej. Muszą to być profesjonaliści wysokiej klasy. Bogusław Śliwerski podkreśla, że „nauczyciele powinni się (...) ciągle wyzwać, zdobywać i utrzymywać swoją wolność wewnętrzną, czyli wolność w wyborze i realizacji zamierzonych celów, która sama w sobie będzie zdolnością do przeciwstawiania się uciskom zewnętrznym. Nikt ich z zewnątrz nie obdarzy tak niezbędną do pracy twórczej wolnością, o ile sami nie podejmą wysiłku w tym kierunku.

Aby się jednak wyzwolić z niewoli uwiedzenia, trzeba krytycznie podejść do konieczności istnienia władzy w realizacji wspólnego dobra czy szczęścia, jakim jest edukacja dzieci i młodzieży. Czas zerwać z «nadawaną» przez władze tożsamością roli zawodowej na rzecz tożsamości «zadanej», skłaniającej do twórczych poszukiwań, do samookreślenia i samostanowienia” (Śliwerski, 2009, s. 47). Stawanie się nauczycielem, czyli podejmowanie i odgrywanie roli, to proces trudny, wielostronnie uwarunkowany, a przede wszystkim długotrwały, nietożsamy z uzyskaniem dyplomu formalnie potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. To proces dynamiczny, który zachodzi nie tylko w trakcie nabywania wiedzy naukowej, doskonalenia umiejętności w praktyce i rozwijania cech osobowości w doświadczeniu pedagogicznym. Dotyczy on także, a może w pierwszej kolejności, kształcenia siebie, swojej tożsamości oraz perspektyw postrzegania i interpretowania świata. „Opisując proces uczenia się roli nauczyciela, można się odwołać do kategorii stawania się, która funkcjonuje w wielu aspektach zróżnicowanych przez to, kim się człowiek staje, przez sytuacje, w których się staje, oraz przez cel, do którego dąży. Stawanie się uwarunkowane jest otwarciem na dialog. Akcentuje się w nim dynamikę procesu, zwraca uwagę na niepewność, która towarzyszy działaniom podejmowanym przez nauczyciela. Wzrastająca częstotliwość i tempo zmian w różnych dziedzinach życia powoduje, że dla człowieka charakterystycznym doznaniem jest odczucie niepewności, szczególnie widoczne w sytuacjach i zdarzeniach ważnych dla jednostki” (Grochowalska, M., 2014, s. 28) – a za takie można uznać kreowanie warunków wszechstronnego rozwoju dzieci w okresie przed rozpoczęciem edukacji szkolnej.

Preorientacja zawodowa w przedszkolu to proces zapoznawania dzieci z różnorodnością zawodów, stymulowania ich zainteresowań, postaw prozawodowych oraz budowania świadomości pracy jako wartości społecznej. **Nauczyciel, pełniąc funkcję przewodnika w procesie edukacji dzieci, musi mieć określony zestaw kompetencji – interpersonalnych, zawodowych i metodycznych – by skutecznie realizować ten cel.**

Kompetencje interpersonalne i komunikacyjne

Nauczyciel przedszkolny powinien umieć budować przyjazną, opartą na zaufaniu relację z dziećmi, wykazywać się empatią, cierpliwością i wrażliwością. Taka postawa sprzyja otwartości dziecka na rozpoznawanie własnych zainteresowań i marzeń zawodowych.

Efektywna realizacja preorientacji zawodowej wymaga ścisłej współpracy z rodzicami i społecznością lokalną. Nauczyciel powinien umieć inicjować i prowadzić spotkania, informować i angażować opiekunów oraz lokalnych specjalistów, by móc wspierać działania edukacyjne.

■ Kompetencje metodyczne i dydaktyczne

W pracy nauczyciela dużą rolę odgrywa reaktywność i elastyczność w planowaniu zajęć. Jego zadaniem jest tworzenie angażujących, innowacyjnych i dostosowanych do grupy zajęć, które pobudzają dzieci do działania i samodzielnego myślenia.

Nauczyciel powinien swobodnie korzystać z różnorodnych metod – takich jak zabawy tematyczne, drama, burza mózgów i mapa pojęć – które pomagają dzieciom lepiej zrozumieć świat zawodów przez aktywne doświadczanie.

Szczególnie wartościowym podejściem jest metoda projektu – umożliwia bowiem dzieciom samodzielne formułowanie problemów, poszukiwanie interdyscyplinarnych rozwiązań i współpracę. Nauczyciel musi nie tylko zaplanować projekt, ale również umiejętnie wspierać grupę, adaptować działania i kierować refleksją dzieci.

Nauczyciel przedszkola pełni niezwykle ważną funkcję w rozwijaniu u dzieci kompetencji społecznych, które są fundamentem późniejszych relacji i funkcjonowania w grupie. Jako przewodnik i mentor może wspierać ten proces za pomocą różnorodnych działań, które w naturalny sposób wpisują się w codzienną pracę wychowawczą.

Jednym z istotnych sposobów jest **modelowanie zachowań**. Dzieci najefektywniej uczą się przez obserwację i naśladowanie, dlatego tak ważne jest, by nauczyciel dawał dobry przykład. Okazywanie empatii, szacunku w rozmowie, umiejętność słuchania i konstruktywnego rozwiązywania konfliktów stają się dla najmłodszych wzorem postępowania.

Kolejną metodą są **gry i zabawy integracyjne**, które uczą dzieci współpracy i komunikacji. Aktywności oparte na współdziałaniu dowodzą, że wspólne

cele można osiągnąć tylko przez współpracę i wzajemne wsparcie. Takie doświadczenia kształtują u przedszkolaków poczucie wspólnoty, odpowiedzialności i zaufania do innych.

Ważnym obszarem codziennej praktyki jest także **nauka rozwiązywania konfliktów**. Nauczyciel, wprowadzając podstawowe techniki mediacji czy spokojne rozmowy między stronami sporu, pokazuje dzieciom, że trudne sytuacje można rozwiązać bez krzywdzenia innych. Ćwiczenie umiejętności wyrażania potrzeb i uczuć w sposób asertywny wspiera budowanie pewności siebie i szacunku dla granic innych osób.

Skuteczną formą nauki są również **projekty grupowe**, które stwarzają okazję do podziału zadań, współpracy i wzajemnego wspierania się w realizacji wspólnych działań. Dzięki takim doświadczeniom dzieci uczą się komunikacji, odpowiedzialności i radzenia sobie z pojawiającymi się trudnościami w zespole.

Nie można także pominąć **refleksji i samoświadomości**, które rozwijają empatię. Rozmowy o uczuciach, wykorzystanie scenek dramatycznych czy krótkich form teatralnych pomagają dzieciom zauważyć perspektywę innych i lepiej rozumieć konsekwencje swoich zachowań.

Dobrym przykładem praktycznego zastosowania tych metod jest warszawski program „Mali mediatorzy”, w którym dzieci uczyły się, jak podczas sporów mówić o swoich uczuciach, słuchać drugiej strony i wspólnie szukać rozwiązania. Już po kilku miesiącach zauważono pozytywne efekty – zmalała liczba konfliktów, a dzieci zaczęły samodzielnie stosować wypracowane strategie rozwiązywania problemów, bez potrzeby stałej pomocy dorosłych.

Takie działania dowodzą, że rozwijanie kompetencji społecznych w przedszkolu jest możliwe i niezwykle efektywne, jeśli nauczyciel świadomie wykorzystuje codzienne sytuacje wychowawcze jako okazję do nauki i praktykowania pozytywnych zachowań.

Kompetencje organizacyjne i środowiskowe

Skuteczna preorientacja wymaga planowania i realizacji działań również poza salą przedszkolną. Organizowanie wycieczek, spacerów, spotkań z przedstawicielami różnych zawodów stawia przed nauczycielem wymóg dokładnego planowania, logistyki i współpracy z zewnętrznymi partnerami.

Ważną kompetencją nauczyciela jest także kreowanie kącików zainteresowań i integracja materiałów dydaktycznych. Umiejętność zaprojektowania i umeblowania kącików do zabaw tematycznych – z rekwizytami, planszami, książkami – to cenna kompetencja wspierająca rozwój zainteresowań u dzieci.

Kompetencje etyczno-motywacyjne

Nauczyciel powinien modelować etyczne postawy wobec pracy, ukazywać wartość wysiłku, punktualności, odpowiedzialności i szacunku dla każdej roli zawodowej, pomaga to bowiem dzieciom budować pozytywne wzorce.

Rozwijanie samodzielności i sprawczości u dzieci

Niezwykle ważne jest wspieranie dzieci w przekonaniu o sprawczości, podejmowaniu decyzji i dążeniu do spełnienia własnych marzeń zawodowych, zgodnie z ich możliwościami.

Kompetencje refleksyjne i ciągłe doskonalenie

Nauczyciel realizujący preorientację zawodową powinien refleksyjnie podchodzić do prowadzonych przez siebie działań – analizować, co spełnia swoją funkcję, co można poprawić, oczywiście z uwzględnieniem różnic w zainteresowaniach i zdolnościach dzieci.

Rozwój zawodowy i znajomość prawa oświatowego

Świadomość podstaw prawnych, znajomość rozporządzeń dotyczących doradztwa zawodowego oraz gotowość do doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego to ważny punkt odniesienia dla nauczyciela.

Nauczyciel przedszkolny realizujący działania w ramach preorientacji zawodowej potrzebuje wachlarza kompetencji – od empatycznej komunikacji, przez kreatywność i elastyczność metodyczną, po kompetencje organizacyjne, etyczne i refleksyjne. Tylko taki nauczyciel będzie w stanie skutecznie

inspirować dzieci do poznawania świata zawodów, rozwijania marzeń i budowania świadomości własnych możliwości.

Jaką postawą powinien cechować się nauczyciel preorientacji zawodowej w przedszkolu?

Do współczesnego wychowania przedszkolnego coraz częściej włącza się elementy preorientacji zawodowej, której celem jest nie tylko zapoznanie dzieci ze światem pracy, lecz także rozwijanie ich ciekawości, szacunku dla różnych profesji i zrozumienia społecznej roli zawodów. W tym procesie centralną postacią staje się nauczyciel, który – niezależnie od własnych poglądów i wiedzy – powinien przyjąć postawę wspierającą, otwartą i inspirującą. To nie poziom jego fachowości w każdej dziedzinie decyduje o jakości preorientacji zawodowej, lecz najważniejsza jest jego **postawa pedagogiczna** rozumiana jako zespół przekonań, wartości, emocji i sposobu bycia z dzieckiem.

Neutralność światopoglądowa i szacunek dla różnorodności zawodów

Jednym z fundamentów pracy nauczyciela realizującego preorientację zawodową powinna być *świadoma neutralność* wobec zawodów, które może on osobiście uważać za mało prestiżowe, nieatrakcyjne czy niezrozumiałe. Nauczyciel nie musi identyfikować się z każdym zawodem, ale ma obowiązek ukazywać dzieciom **różnorodność świata pracy jako wartościową i potrzebną**.

Wychowanie do szacunku dla pracy powinno obejmować zawody często pomijane w narracjach społecznych, takie jak: śmieciarz, kasjerka, sprzątaczką, kurier czy operator maszyn. Dziecko w wieku przedszkolnym nie wartościuje zawodów według kryteriów społecznych – robi to dopiero w wyniku nabytych wzorców. Postawa nauczyciela w dużej mierze kształtuje sposób, w jaki dziecko będzie myślało o „ważnych” i „mniej ważnych” pracach. Dlatego nauczyciel musi szanować miejsce każdego zawodu w społeczeństwie. Preorientacja zawodowa to nie promocja prestiżu, ale uczenie zrozumienia roli.

Otwartość poznawcza i gotowość do wspólnego uczenia się

Częstym problemem nauczyciela przedszkola jest brak specjalistycznej wiedzy na temat wielu zawodów, które dzieci mogą chcieć poznawać. Nie jest to jednak przeszkodą w prowadzeniu efektywnej preorientacji zawodowej – wręcz przeciwnie, może być szansą na wspólne odkrywanie i modelowanie postawy ucznia na całe życie.

Zamiast przyjmować rolę eksperta, nauczyciel może stać się partnerem w poznawaniu, który razem z dziećmi:

- szuka informacji,
- zaprasza specjalistów,
- ogląda materiały edukacyjne,
- zadaje pytania i wspiera dzieci w ich formułowaniu.

Taka postawa wymaga odwagi do przyznania się: „Nie wiem, ale sprawdźmy to razem”. Uczy dzieci, że nie trzeba być ekspertem, by zadawać pytania i interesować się światem.

Pokora i ciekawość świata

Skuteczny nauczyciel preorientacji zawodowej powinien cechować się pokorą wobec własnych ograniczeń i gotowością do ciągłego uczenia się. Dzieci mogą zaskakiwać pytaniami o zawody, które są nowe, nietypowe lub zmieniają się w czasie (np. influencer, informatyk, tester gier, operator drona). W takim przypadku nieoceniona jest ciekawość świata, otwartość na nowe technologie i gotowość do kontaktu z rzeczywistością, która wykracza poza doświadczenie dorosłego.

Umiejętność inspirowania, a nie informowania

W preorientacji zawodowej chodzi nie o przekazanie faktów encyklopedycznych, ale o zainspirowanie dzieci do poznawania, zainteresowanie różnorodnością, stworzenie przestrzeni do marzeń i zabawy w dorosłość. Postawa nauczyciela powinna więc być:

- entuzjastyczna – dzieci chłoną emocje bardziej niż treści,
- doceniająca – nawet najbardziej nietypowe dziecięce marzenia zasługują na uwagę,
- zachęcająca – do stawiania pytań i próbowania nowych ról w zabawie.

Nawet jeśli nauczyciel nie rozumie fascynacji dziecka pracą w betoniarni, powinien pomóc mu tę fascynację rozwijać, wykorzystując książki, rekwizyty, rozmowy czy zabawy konstrukcyjne. Takie podejście daje dziecku poczucie, że jego zainteresowania są ważne i wspierane.

Ludziom mieszkającym w mieście, a także tym z terenów wiejskich, gdzie nie ma dużych gospodarstw, trudno jest dostrzec zmiany, jakie zaszły w rolnictwie. Nadal dla wielu osób rolnik to ktoś bez wykształcenia, zaniedbany, wykonujący wszelkie prace siłą rąk. A przecież dużo się w tym zakresie zmieniło. Rolnictwo to wysoko zmechanizowany obszar działań. Współczesne kombajny to pojazdy wygodne, wyposażone w klimatyzację, wręcz luksusowe.

■ Skromność w roli wychowawcy

Rola nauczyciela w preorientacji zawodowej polega nie na kierowaniu dzieci ku określonym zawodom, lecz na tworzeniu warunków do samodzielnych odkryć. To trudne, ponieważ wielu nauczycieli nosi w sobie ukryte przekonania, np. że lepiej być lekarzem niż mechanikiem albo że warto uczyć dzieci o zawodach, do których konieczne jest wyższe wykształcenie. Tymczasem każde dziecko ma prawo do własnej drogi – przedszkole natomiast jest miejscem na pobudzanie marzeń i rozwijanie wyobraźni zawodowej, a nie na profilowanie ścieżki.

■ Współpraca i korzystanie z zasobów otoczenia

Nauczyciel nie jest i nie musi być jedynym źródłem wiedzy o zawodach. Jego zadaniem jest inicjowanie współpracy z rodzicami, dziadkami, sąsiadami, specjalistami lokalnymi, którzy mogą wzbogacić program o realne doświadczenia i opowieści. Takie działanie zwiększa atrakcyjność edukacji oraz uczy dzieci, że wiedzę można czerpać z różnych źródeł i że każdy człowiek ma coś ciekawego do przekazania.

Postawa refleksyjna

Ważnym aspektem postawy nauczyciela preorientacji zawodowej jest zdolność do refleksji nad własnym podejściem do zawodów, pracy i wartości społecznych.

Do refleksji

- ☞ Jakie zawody budzą mój podziw, a jakie niechęć – i dlaczego?
- ☞ Czy nie przekazuję nieświadomie stereotypów dzieciom?
- ☞ Czy potrafię docenić rolę każdego zawodu w społeczeństwie?

Dzięki tej refleksji nauczyciel może dostrzec obszary, które wymagają korekty jego postawy, i wpłynąć na bardziej obiektywne, pełne szacunku podejście do preorientacji.

Postawa nauczyciela w procesie preorientacji zawodowej opiera się nie na jego wiedzy eksperckiej o zawodach, ale na umiejętności inspirowania, otwartości na różnorodność, pokorze i gotowości do wspólnego poznawania świata z dzieckiem. Każdy zawód zasługuje na przedstawienie. Preorientacja zawodowa to nie akademicka nauka o profesjach, lecz przygoda w odkrywaniu, kim dzieci mogą chcieć zostać i jak wiele dróg do tego prowadzi.

Rola nauczyciela w rozwijaniu kompetencji społecznych

W szkołach podstawowych popularnością cieszą się także programy oparte na pracy projektowej, które angażują uczniów do współpracy w grupach. Takie działania rozwijają umiejętności społeczne, a zarazem wzmacniają relacje rówieśnicze i uczą dzieci odpowiedzialności za swoje zadania.

Do refleksji

- ☞ Czy proponowane przeze mnie działania pomagają dzieciom zrozumieć wartość pracy i różnorodność zawodów w sposób dostępny i adekwatny do ich wieku?
- ☞ Czy dzieci mają okazję samodzielnie doświadczać, eksperymentować i obserwować, czym zajmują się dorośli w ich otoczeniu?
- ☞ Czy potrafię łączyć treści dotyczące zawodów z codziennymi sytuacjami w przedszkolu i zabawą, unikając sztywnych schematów i stereotypów płciowych?
- ☞ Czy moje działania rozwijają u dzieci poczucie sprawczości i wiarę we własne możliwości, tak aby w przyszłości mogły dokonywać świadomych wyborów?

Taka refleksja prowadzi do wniosku, że rola nauczyciela w preorientacji zawodowej polega nie na przekazywaniu wiedzy o zawodach, lecz na inspirowaniu i towarzyszeniu dziecku w odkrywaniu świata pracy. Nauczyciel staje się więc przewodnikiem, który poprzez zabawę, rozmowę, projekty i kontakt z rzeczywistością społeczną wspomaga kształtowanie postaw poznawczych, emocjonalnych i społecznych dziecka stanowiących fundament jego przyszłych wyborów edukacyjno-zawodowych.

1.3. Zaangażowanie nauczycieli, rodziców i środowiska lokalnego

Dom rodzinny i przedszkole to dwa najważniejsze miejsca, w których przebiega edukacja małego dziecka. W rodzinie wychowanie odbywa się w sposób naturalny i intuicyjny, praca przedszkola natomiast opiera się na określonych wartościach, celach i zasadach wynikających z obowiązujących przepisów i programów wychowania przedszkolnego.

Z analizy tych programów wynika, że przedszkole nie tylko wspiera i uzupełnia działania rodziców, lecz także pełni ważną funkcję wychowawczą, którą realizują wszyscy pracownicy placówki. Kluczowe jest tutaj zrozumienie, że rozwój dziecka przebiega najpełniej wtedy, gdy jego świat nie ogranicza się jedynie do domu rodzinnego, ale obejmuje również szersze środowisko – w tym przedszkole. Dlatego tak istotne jest, by przedszkole i rodzina współpracowały, dążąc do wspólnego celu, jakim jest rozwój, bezpieczeństwo i dobro każdego dziecka (*Wychowanie przedszkolne w Polsce*, 2022).

Przedszkole, rzecz jasna, nie może zastąpić domu rodzinnego w dawaniu dziecku wsparcia emocjonalnego, poczucia akceptacji i bezpieczeństwa. Zadaniem przedszkola jest zatem nie zastąpienie czy przejęcie roli rodziców, ale przyjsięcie im z pomocą – ułatwienie właściwego wychowania małego dziecka. Przedszkole może natomiast uzupełniać i wzbogacać doświadczenia dziecka w tych sferach, w których oddziaływanie domu jest niewystarczające. Przedszkola mają także szansę wspierać i pobudzać rozwój kilkulatek, wzmacniać ich uzdolnienia oraz uczestniczyć w tworzeniu nowych możliwości. Rodzice są kopalnią wiedzy o dziecku, z której nauczyciel może czerpać informacje niezbędne do indywidualizacji oddziaływań wychowawczych.

Preorientacja zawodowa nie ogranicza się wyłącznie do działań przedszkolnych. Znaczącą rolę odgrywa w niej **środowisko rodzinne**, w którym dzieci obserwują pracę swoich rodziców i innych dorosłych, co stanowi dla nich pierwszy i najważniejszy wzór. Włączenie rodziców oraz lokalnych pracodawców i instytucji w realizację działań preorientacyjnych wzmacnia ich efekt i pozwala na lepsze poznanie realiów pracy.

Preorientacja zawodowa to proces, który rozpoczyna się już we wczesnym dzieciństwie. Polega on na stopniowym poznawaniu przez dziecko świata pracy, zawodów i ról społecznych. Na tym etapie nie można mówić o świadomym wyborze przyszłego zawodu, lecz raczej chodzi o budowanie podstawowych wyobrażeń i nastawień, które w przyszłości mogą wpłynąć na decyzje edukacyjne i zawodowe. Szczególną rolę w tym procesie odgrywa rodzina będąca pierwszym i najważniejszym środowiskiem wychowawczym dziecka.

Rodzina wprowadza dziecko w świat pracy na wiele sposobów. Najważniejszym z nich jest **modelowanie ról**. Dziecko obserwuje codzienne czynności rodziców oraz ich aktywność zawodową, a następnie podejmuje próby ich naśladowania. Zabawy w sklep, lekarza czy w nauczyciela stanowią naturalne formy odtwarzania tego, co dziecko widzi w otoczeniu. Dzięki temu rozwija swoje wyobrażenia na temat różnych zawodów i związanych z nimi czynności.

Kolejnym istotnym elementem są **rozmowy i opowieści rodzinne**. Rodzice, opowiadając o swojej pracy, trudnościach i sukcesach, przybliżają dziecku realia życia zawodowego. W ten sposób dziecko zaczyna rozumieć, że praca wiąże się nie tylko z wysiłkiem, ale daje również satysfakcję i jest źródłem utrzymania.

Wspólne doświadczenia też odgrywają ogromną rolę. Niekiedy rodzice zabierają dziecko do miejsca pracy, pozwalając mu (w ograniczonym zakresie) przyrzec się wykonywanym przez siebie czynnościom. W codziennym życiu angażują dzieci w proste obowiązki domowe, które uczą je systematyczności, odpowiedzialności i współpracy. Dzięki temu dziecko zdobywa pierwsze doświadczenia związane z pracą i zadaniami, które wymagają wysiłku.

Ważnym czynnikiem w procesie preorientacji zawodowej jest także **zabawa tematyczna**. Rodzina, dostarczając dziecku odpowiednich rekwizytów, stwarza warunki do odgrywania ról związanych z różnymi zawodami. Zabawki typu „mały lekarz”, „warsztat” czy „kuchnia” rozwijają wyobraźnię i umożliwiają dziecku eksplorację różnych ról społecznych w bezpiecznych warunkach zabawy.

Nie można pominąć też takiego aspektu jak **wzmacnianie zainteresowań dziecka**. Rodzice, zauważając naturalne pasje swoich pociech, wspierają je przez dostarczanie im odpowiednich materiałów i narzędzi – kredek, klocków, książek, instrumentów. Pozwalają tym samym na rozwój uzdolnień, które w przyszłości mogą się przerodzić w konkretne kompetencje.

Dużą rolę odgrywa również **postawa rodziców wobec pracy**. Kiedy dziecko zauważa, że rodzice podchodzą do swoich obowiązków z zaangażowaniem i odpowiedzialnością, uczy się, że praca ma wartość i jest ważnym elementem życia. Negatywne postawy – lekceważenie czy brak szacunku do pracy – mogą natomiast kształtować u dziecka niekorzystne nastawienia.

Szczególnie istotne jest, aby **nauczyciel wychowania przedszkolnego wspierał rodziny w procesie preorientacji zawodowej**. Może to się odbywać poprzez rozmowy z rodzicami, podpowiadanie pomysłów na wspólne aktywności i zabawy w domu czy zapraszanie rodziców do przedszkola, by opowiedzieli o swoim zawodzie. Takie działania wzmacniają spójność oddziaływań przedszkola i rodziny oraz pomagają dziecku w poznawaniu różnorodnych zawodów.

Preorientacja zawodowa w rodzinie nie polega na planowaniu przyszłości dziecka ani na narzucaniu mu określonej drogi zawodowej. Jej istotą jest stworzenie warunków do poznawania świata pracy, rozwijania zainteresowań i kształtowania pozytywnych postaw wobec obowiązków. Współpraca rodziny z przedszkolem może znacząco wzbogacić ten proces, zapewniając dziecku wszechstronne wsparcie w jego rozwoju.

Zapoznanie z różnymi zawodami ma także na celu kształtowanie u dzieci pozytywnego stosunku do pracy oraz rozwijanie motywacji do działania i samodzielności. Ważne jest, aby dzieci nie tylko poznawały nazwy zawodów, ale również rozumiały, że każda praca ma wartość i zasługuje na szacunek.

Efektywność realizacji wyznaczonych celów warunkowana jest pozyskaniem do współpracy rodziców dzieci. Wsparcie ze strony rodziców poprzedzone zaznajomieniem ich z ideą preorientacji zawodowej wzmacnia działania przedszkola w tym obszarze, a przede wszystkim utrwala kształtowane postawy oraz samodzielność i poczucie sprawstwa u dzieci. Spotkania z rodzicami służą poszerzaniu świadomości dotyczącej zadań i możliwości rozwojowych ich dzieci (działania prewencyjne w zakresie zbyt intensywnej i zbyt szerokiej stymulacji, orientacji na samych efektach działań, a nie przyjemności z nich płynącej). Pozyskanie rodziców do współdziałania w ramach preorientacji zawodowej gwarantuje możliwość szerszej współpracy ze środowiskiem lokalnym (np. spotkania z przedstawicielami różnych zawodów i pasjonatami, wycieczki do zakładów pracy).

Zapoznavanie z zawodami i środowiskiem pracy w przedszkolu jest procesem wieloaspektowym realizowanym poprzez obserwacje, zabawy, spotkania i wycieczki, a także współpracę z rodziną i lokalnym środowiskiem.

Działania te mają na celu nie tylko przekazanie wiedzy o zawodach, lecz przede wszystkim rozwijanie zainteresowań, postaw proaktywnych oraz pozytywnego stosunku do pracy, co stanowi fundament dalszego rozwoju edukacyjno-zawodowego dziecka.

Zaangażowanie środowiska lokalnego w preorientację zawodową przedszkolaków

Preorientacja zawodowa w przedszkolu to proces kompleksowy, który wymaga zaangażowania nauczycieli, rodziców oraz szerokiego środowiska lokalnego. Jedynie dzięki współpracy tych wszystkich podmiotów możliwe jest stworzenie warunków sprzyjających wszechstronnemu rozwojowi dziecka.

Preorientacja zawodowa w edukacji przedszkolnej stanowi ważny element wychowania dzieci umożliwiający im stopniowe poznawanie świata pracy i ról społecznych. Zgodnie z założeniami pedagogiki wychowanie dziecka dokonuje się nie tylko w rodzinie i w placówkach edukacyjnych, lecz także w szerszym kontekście społecznym, jakim jest środowisko lokalne (Brzezińska, 2000). Współpraca nauczycieli wychowania przedszkolnego z lokalnymi instytucjami i organizacjami pozwala na tworzenie bogatego środowiska edukacyjnego, w którym dzieci mogą zdobywać różnorodne doświadczenia sprzyjające kształtowaniu postaw wobec pracy i zawodów.

Środowisko lokalne obejmuje wszystkie instytucje i podmioty funkcjonujące w najbliższym otoczeniu dziecka, takie jak zakłady pracy, instytucje publiczne, organizacje społeczne, kulturalne i edukacyjne. Jego potencjał wychowawczy wynika z tego, że dzieci mogą bezpośrednio obserwować różnorodne profesje i uczestniczyć w sytuacjach, które mają charakter autentyczny i praktyczny (Kupisiewicz, 2012). Dla nauczyciela przedszkola to cenne źródło inspiracji i narzędzie do poszerzania wiedzy wychowanków.

Wsparcie środowiska lokalnego w realizacji preorientacji zawodowej może przybierać różne formy:

1. **Wycieczki dydaktyczne** – odwiedzanie zakładów pracy, instytucji i miejsc użyteczności publicznej (np. jednostka straży pożarnej, poczta, biblioteka), co umożliwia dzieciom poznanie specyfiki różnych zawodów w ich naturalnym środowisku.

2. **Spotkania z przedstawicielami zawodów** – zapraszanie do przedszkola osób reprezentujących różne profesje, które poprzez rozmowę i prezentację rekwizytów przybliżają dzieciom swoją pracę.
3. **Warsztaty i projekty edukacyjne** – realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi, ośrodkami kultury czy uczelniami, pozwalają na twórcze poznawanie zawodów.
4. **Dostarczanie materiałów i pomocy dydaktycznych** – lokalne przedsiębiorstwa i instytucje mogą wspierać przedszkola w wyposażeniu sal edukacyjnych, dostarczając rekwizyty czy materiały związane z daną branżą.
5. **Wspólne inicjatywy społeczne** – np. akcje charytatywne, ekologiczne czy kulturalne, które pozwalają dzieciom zetknąć się z zawodami w kontekście wartości społecznych i współpracy.

Dzięki zaangażowaniu środowiska lokalnego dzieci mają możliwość tworzenia realistycznych wyobrażeń o zawodach, co ułatwia im rozumienie społecznej roli pracy. Jak zauważa Wiatrowski (2005), orientacja zawodowa – także wczesna, w formie preorientacji – odgrywa istotną rolę w kształtowaniu osobowości i postaw jednostki wobec przyszłości. Nauczyciel przedszkola, korzystając ze wsparcia lokalnych instytucji, zyskuje dodatkowe narzędzia dydaktyczne, które pozwalają mu realizować treści programowe w sposób atrakcyjny i praktyczny.

Współpraca ta sprzyja ponadto integracji przedszkola ze środowiskiem lokalnym, budując więzi między instytucją a społecznością. Jak wskazuje Denek (1998), wychowanie nie może ograniczać się do przestrzeni instytucjonalnej, ale powinno obejmować również środowisko społeczne i kulturowe dziecka.

Środowisko lokalne stanowi ważny element wspierający nauczycieli wychowania przedszkolnego w procesie realizacji preorientacji zawodowej. Dzięki współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi w najbliższym otoczeniu możliwe jest wzbogacanie doświadczeń dzieci, rozwijanie ich zainteresowań i kształtowanie pozytywnego stosunku do pracy. Podstawy prawne oraz literatura pedagogiczna jednoznacznie wskazują, że współdziałanie przedszkola i środowiska lokalnego jest niezbędne w procesie wszechstronnego wychowywania dziecka.

Nauczyciele przedszkolni powinni nawiązywać i rozwijać relacje z różnymi instytucjami edukacyjnymi (np. szkołami podstawowymi, placówkami doskonalenia nauczycieli) oraz lokalnymi pracodawcami. Dzięki temu dzieci mają szansę poznać praktyczne aspekty różnych zawodów i zobaczyć ich realne zastosowanie.

Przykłady działań:

- Organizacja wizyt studyjnych w miejscach pracy (np. w aptece, bazie straży pożarnej, bibliotece), które pozwalają dzieciom obserwować, jak wygląda praca w konkretnych zawodach (Kaczmarek, 2006, s. 112–115).
- Spotkania z przedstawicielami różnych zawodów, w trakcie których specjaliści opowiadają o swojej pracy, pokazują narzędzia, a nawet angażują dzieci w proste zadania.
- Wspólne projekty edukacyjne realizowane z udziałem szkół podstawowych, które pomagają dzieciom płynnie przejść do kolejnego etapu edukacji, budując świadomość zawodową i społeczną (Królikowska, 2021, s. 36–38).

Środowisko lokalne to bogate źródło doświadczeń i zasobów, które można wykorzystać w procesie preorientacji zawodowej. Przedszkola, współpracując z lokalnymi organizacjami, instytucjami kultury, przedsiębiorstwami i samorządem, mogą stworzyć sieć wsparcia i inspiracji dla dzieci. Do takich działań należy:

- organizacja lokalnych wydarzeń edukacyjnych i tematycznych (np. festyny zawodowe, dni otwarte w firmach), podczas których dzieci mają okazję spotkać różnorodnych specjalistów i uczestniczyć w zabawach związanych z pracą (Dymara, 2020, s. 14–16);
- współpraca z lokalnymi mediami i promowanie działań przedszkola, co zwiększa świadomość społeczną na temat wagi preorientacji zawodowej;
- pozyskiwanie wsparcia materialnego i merytorycznego od pracodawców na potrzeby organizacji kącików zawodów, pomocy dydaktycznych czy wycieczek edukacyjnych.

Zaangażowanie lokalnej społeczności sprzyja tworzeniu autentycznego kontekstu edukacyjnego i pozwala dzieciom lepiej zrozumieć otaczający je świat.

Zaangażowanie nauczycieli, rodziców i środowiska lokalnego stanowi fundament skutecznej preorientacji zawodowej w przedszkolu. Współpraca między tymi grupami umożliwia podejmowanie różnorodnych działań, które inspirują dzieci do poznawania zawodów, rozwijania zainteresowań i budowania pozytywnych postaw wobec pracy. Integracja zasobów społeczności lokalnej oraz profesjonalne wsparcie zespołu specjalistów wzmacniają proces wychowawczy i edukacyjny, co ma długofalowe znaczenie dla rozwoju dzieci.

2

Metodyka prowadzenia preorientacji zawodowej w przedszkolu

Preorientacja zawodowa w przedszkolu stanowi etap wczesnego rozwoju, w którym dzieci zaczynają poznawać różnorodne role społeczne i zawodowe. Podstawowym elementem efektywnej realizacji tego procesu jest dostosowanie działań nauczyciela do indywidualnych potrzeb, możliwości i tempa rozwoju każdego dziecka. Uwzględnienie różnorodności rozwojowej i specyficznych cech dzieci pozwala nie tylko zwiększyć efektywność zajęć, lecz także wspierać poczucie bezpieczeństwa i motywację do eksploracji świata zawodów (Dymara, 2019, s. 30–32).

Indywidualizacja w pracy nauczyciela przedszkola to podstawowy element skutecznego wspierania rozwoju dzieci i przygotowywania ich do przyszłych ról społecznych, w tym do świadomego poznawania świata zawodów. Podczas planowania i prowadzenia zajęć warto uwzględniać różnorodne sposoby aktywizowania dzieci – zarówno poprzez zabawy ruchowe, konstrukcyjne, plastyczne, jak i rozmowy, obserwacje czy spotkania z przedstawicielami różnych zawodów.

Ważne jest, aby każde dziecko miało możliwość działania w swoim tempie, podejmowania inicjatywy i wyrażania własnych pomysłów. Nauczyciel

powinien tworzyć atmosferę akceptacji i bezpieczeństwa, w której dzieci poczują się doceniane i rozumiane, niezależnie od poziomu swoich umiejętności. Zróżnicowanie form pracy – praca indywidualna, w parach, w małych grupach – pozwala lepiej odpowiadać na potrzeby poszczególnych wychowanków i rozwijać ich potencjał.

Indywidualizacja w preorientacji zawodowej to także dostrzeganie i wspieranie dzieci w odkrywaniu przez nie własnych zainteresowań i mocnych stron. Dzięki temu proces poznawania zawodów staje się dla nich nie tylko ciekawą przygodą, ale również początkiem budowania pozytywnego obrazu siebie jako osoby zdolnej do podejmowania wyzwań i realizowania marzeń w przyszłości.

W pracy nauczyciela przedszkola niezwykle istotne jest dostrzeganie indywidualnych różnic między dziećmi oraz elastyczne dostosowywanie działań edukacyjnych do ich potrzeb, możliwości i zainteresowań. W procesie realizacji zajęć z preorientacji zawodowej indywidualizacja odgrywa istotną rolę, ponieważ pozwala każdemu dziecku na aktywne i satysfakcjonujące uczestnictwo w poznawaniu świata pracy i zawodów.

Nauczyciel powinien proponować zadania o różnym stopniu trudności oraz różnorodne formy aktywności, tak by każde dziecko mogło odnaleźć coś odpowiedniego dla siebie. Dzięki temu dzieci o odmiennym poziomie rozwoju poznawczego, emocjonalnego i społecznego mogą doświadczać sukcesu i rozwijać własne kompetencje. Przykładowo, podczas zabaw tematycznych w ramach poznawania zawodów niektóre dzieci mogą działać samodzielnie, wcielając się w wybrane role, inne natomiast potrzebują wsparcia nauczyciela lub rówieśników w odgrywaniu scenek, naśladowaniu ról czy komunikacji.

Różnorodność metod dydaktycznych pozwala na pełniejsze angażowanie dzieci o odmiennych stylach uczenia się i różnych temperamentach. W pracy z przedszkolakami warto stosować metody aktywizujące, takie jak zabawy ruchowe, plastyczne, muzyczne, opowieści, drama czy eksperymenty. Dzięki temu dzieci mogą poznawać świat zawodów wielozmysłowo – poprzez działanie, obserwację, słuchanie i doświadczenie. Takie podejście sprzyja nie tylko przyswajaniu wiedzy, ale również rozwijaniu wyobraźni, empatii i zdolności współpracy.

Warunkiem efektywnego uczenia się w wieku przedszkolnym jest poczucie bezpieczeństwa i akceptacji. Dzieci muszą mieć możliwość swobodnego eksperymentowania, zadawania pytań i wyrażania emocji związanych z odkrywaniem ról zawodowych. Zadaniem nauczyciela jest tworzenie atmosfery wzajemnego szacunku, wsparcia i otwartości, w której każde dziecko czuje się ważne i rozumiane. Takie środowisko sprzyja rozwijaniu pozytywnej samooceny i motywacji do działania.

Proces indywidualizacji wymaga ciągłej obserwacji dzieci i refleksji nad ich potrzebami. Nauczyciel, analizując zachowania i reakcje wychowanków, może elastycznie modyfikować planowane działania – wydłużać czas trwania zadań wymagających większego skupienia, upraszczać instrukcje czy wprowadzać dodatkowe elementy motywujące. Stałe monitorowanie postępów umożliwia dostosowanie tempa i formy pracy do aktualnych możliwości grupy i poszczególnych dzieci.

W codziennej pracy nauczyciel może stosować konkretne rozwiązania, które wspierają dzieci w indywidualny sposób:

- Dziecko z trudnościami w komunikacji może uczestniczyć w zabawie teatralnej poprzez gesty i mimikę zamiast wypowiadania kwestii.
- Dla dzieci bardziej ruchliwych warto zaplanować aktywności pozwalające na ekspresję ruchową, np. zabawy z elementami dramatyzacji.
- W przypadku dzieci z niepełnosprawnościami sensorycznymi można wykorzystać materiały dotykowe, dźwiękowe lub wizualne umożliwiające poznawanie zawodów w sposób dostosowany do ich percepcji.

Wdrażanie opisanych rozwiązań pozwala na stworzenie środowiska edukacyjnego, w którym każde dziecko ma szansę rozwijać swoje możliwości, budować poczucie własnej wartości oraz z ciekawością i radością poznawać świat zawodów.

Współpraca nauczyciela przedszkola z różnymi specjalistami odgrywa istotną rolę w procesie realizacji zajęć z preorientacji zawodowej. Ułatwia pełniejsze dostrzeganie indywidualnych potrzeb, możliwości i potencjału rozwojowego każdego dziecka. Wiek przedszkolny to okres intensywnego rozwoju, w którym dzieci różnią się tempem uczenia się, poziomem dojrzałości emocjonalnej i społecznej, sposobem komunikacji czy zakresem

zainteresowań. Dlatego skuteczne wspieranie ich w poznawaniu świata zawodów wymaga współdziałania różnych specjalistów – pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów czy nauczycieli wspomagających.

Nauczyciel przedszkola, jako osoba bezpośrednio towarzysząca dzieciom w codziennych aktywnościach, ma możliwość obserwowania ich zachowań, preferencji i trudności w naturalnych sytuacjach edukacyjnych. Jednak to we współpracy ze specjalistami może lepiej zrozumieć przyczyny pewnych reakcji czy barier, które mogą utrudniać uczestnictwo dziecka w zajęciach z preorientacji zawodowej. Psycholog pomaga w rozpoznawaniu emocjonalnych potrzeb dziecka i dostosowywaniu sposobów komunikacji, logopeda wspiera rozwój mowy i języka, co jest niezbędne przy odgrywaniu ról zawodowych, a pedagog specjalny czy terapeuta integracji sensorycznej wskazuje, jak dostosować środowisko i materiały dydaktyczne do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub trudnościami rozwojowymi.

Współpraca ta pozwala na tworzenie zindywidualizowanych rozwiązań, które sprzyjają aktywnemu udziałowi każdego dziecka w zajęciach. Na przykład dziecko z trudnościami komunikacyjnymi może brać udział w zabawach tematycznych poprzez gest, mimikę czy użycie symboli graficznych, a nauczyciel – we współpracy z logopedą – może wprowadzać proste komunikaty wspomagające przekaz. Dzieci bardziej nieśmiałe lub mające problemy z koncentracją mogą uczestniczyć w mniejszych grupach, zgodnie z zaleceniami psychologa czy pedagoga specjalnego.

Współpraca nauczyciela ze specjalistami to również wymiana doświadczeń i wspólne planowanie działań dydaktyczno-wychowawczych. Specjaliści mogą wspierać nauczyciela w tworzeniu scenariuszy zajęć z elementami preorientacji zawodowej, proponując sposoby angażowania dzieci o różnych możliwościach poznawczych i emocjonalnych. Wspólne omawianie obserwacji i postępów pozwala na bardziej świadome dostosowywanie metod i treści edukacyjnych, tak by proces poznawania zawodów był dla wszystkich dzieci dostępny, atrakcyjny i zrozumiały.

Nie mniej ważnym aspektem współpracy jest wspieranie rodziców. Nauczyciel wraz ze specjalistami mogą przekazywać im informacje na temat mocnych stron dziecka, jego zainteresowań i predyspozycji, a także wskazywać, jak w codziennych sytuacjach domowych rozwijać ciekawość poznawczą i kształtować pozytywne postawy wobec pracy. Dzięki temu

preorientacja zawodowa realizowana w przedszkolu staje się procesem spójnym i wielowymiarowym, angażującym zarówno środowisko edukacyjne, jak i rodzinne.

Współpraca nauczyciela ze specjalistami to zatem nie tylko pomoc w dostosowywaniu działań do potrzeb dzieci, ale również budowanie zintegrowanego systemu oddziaływań, w którym każde dziecko – niezależnie od swoich możliwości – ma szansę rozwijać się w poczuciu bezpieczeństwa, akceptacji i sukcesu. Takie podejście sprawia, że preorientacja zawodowa w przedszkolu nie jest jedynie przekazem wiedzy o zawodach, lecz staje się także procesem wspierania wszechstronnego rozwoju, budowania tożsamości i kształtowania pozytywnego obrazu własnych możliwości.

Przykładowe narzędzia i techniki dostosowania zajęć prowadzonych w ramach preorientacji zawodowej w przedszkolu do potrzeb dzieci

- **Obserwacja i diagnoza indywidualnych potrzeb dziecka:**
 - **karty obserwacji rozwojowej** – nauczyciel systematycznie zapisuje zachowania, zainteresowania i umiejętności dzieci w trakcie zajęć, co pomaga w identyfikacji mocnych stron i obszarów wymagających wsparcia,
 - **kwestionariusze dla rodziców** zawierające pytania na temat zainteresowań dziecka, jego sposobów uczenia się, mocnych i słabych stron,
 - **rozmowy indywidualne z dzieckiem** – krótkie, dostosowane do wieku dialogi pozwalające lepiej poznać perspektywę dziecka.
- **Zróżnicowanie materiałów i zadań:**
 - **zadania o różnym stopniu trudności** – np. podczas poznawania zawodów dzieci mogą wybierać spośród prostych lub bardziej złożonych ról i zadań (np. prostsze układanie puzzli tematycznych lub bardziej rozbudowane scenki teatralne),
 - **materiały sensoryczne i manipulacyjne** – klocki, piasek kinetyczny, tkaniny, elementy drewniane, pozwalające na angażowanie różnych zmysłów i rozwijanie sprawności manualnej,
 - **wielozmysłowe pomoce dydaktyczne** – obrazki, dźwięki (nagrania odgłosów miejsc pracy), rekwizyty.

- **Metody angażujące różne style uczenia się:**
 - **dramatyzacja i teatrzyk** – dzieci wcielają się w role zawodowe, co pozwala im na uczenie się przez doświadczenie i zabawę,
 - **zabawy ruchowe** – odgrywanie czynności zawodowych w ruchu, np. strażak gasi pożar, listonosz roznosi listy,
 - **projekty tematyczne** – realizacja krótkich projektów dotyczących wybranego zawodu, podczas których dzieci wykonują prace plastyczne, opowiadają historie, tworzą modele.

2.1. Program preorientacji zawodowej w przedszkolu

Program preorientacji zawodowej w przedszkolu służy wstępnemu zapoznaniu dzieci z zawodami, kształtowaniu pozytywnych postaw wobec pracy i rozwijaniu motywacji do działania. Treści preorientacji zawodowej wspierają całościowy rozwój dziecka – poznawczy, emocjonalny, społeczny i moralny. Dzięki poznawaniu świata zawodów i wartości pracy dziecko uczy się odpowiedzialności, empatii i zrozumienia roli człowieka w społeczeństwie. Te wartości stanowią fundament przyszłej orientacji zawodowej, rozwijają postawy ciekawości, otwartości i szacunku wobec różnorodnych form pracy. Program opiera się na etapach rozwojowych dzieci i wykorzystuje metody aktywizujące oraz współpracę z rodzicami i środowiskiem lokalnym.

Program preorientacji zawodowej w przedszkolu jest elementem wspomagającym wszechstronny rozwój dziecka poprzez wprowadzanie w świat zawodów, pracy i współdziałania. Jego głównym celem jest budzenie zainteresowania różnymi profesjami, kształtowanie pozytywnej postawy wobec pracy oraz rozwijanie poczucia sprawstwa i samodzielności. Program oparty jest na etapowym podejściu do rozwoju psychospołecznego dzieci zgodnie z teorią Erika Eriksona, koncepcją rozwoju zawodowego Donalda Supera i Elia Ginzberga oraz ideą inteligencji wielorakich Howarda Gardniera. Uwzględnia indywidualne predyspozycje, zainteresowania i możliwości psychofizyczne każdego dziecka.

Cele:

- rozbudzenie ciekawości poznawania świata zawodów i pracy,
- zapoznanie dzieci z różnymi zawodami oraz ich znaczeniem w życiu społecznym,
- kształtowanie pozytywnych postaw wobec pracy i osób ją wykonujących,
- rozwijanie samodzielności, inicjatywy i odpowiedzialności,
- wzmacnianie motywacji do działania i współpracy w grupie,
- wspieranie rozwoju kompetencji kluczowych potrzebnych w przyszłym życiu zawodowym.

Założenia ogólne

- Treści i metody pracy są dostosowane do wieku, zainteresowań i możliwości dzieci.
- Działania realizowane są w formie zabaw, projektów, wycieczek, rozmów i działań twórczych.
- Nauczyciel pełni funkcję przewodnika, obserwatora i współuczestnika aktywności dzieci.
- Współpraca z rodzicami i lokalną społecznością jest niezbędnym elementem programu.
- Program ma charakter spirali – treści są pogłębiane na kolejnych etapach wychowania przedszkolnego.

Obszary realizacji programu**1. Poznanie siebie**

Dziecko:

- odkrywa swoje zainteresowania i mocne strony,
- określa, co lubi robić i w czym jest dobre,
- uczy się mówić o swoich emocjach w kontekście działań,
- podejmuje inicjatywy i analizuje ich skutki dla siebie i innych.

2. Świat zawodów i rynek pracy

Dziecko:

- poznaje zawody występujące w jego najbliższym otoczeniu,
- rozróżnia podstawowe czynności związane z wybranymi zawodami,

- potrafi wymienić narzędzia pracy i określić ich przeznaczenie,
- uczestniczy w zabawach tematycznych odzwierciedlających pracę dorosłych.

3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie

Dziecko:

- poznaje różne miejsca i formy nauki,
- odkrywa radość z uczenia się nowych rzeczy,
- rozwija ciekawość poznawczą i wytrwałość w działaniu.

4. Planowanie własnego rozwoju

Dziecko:

- formułuje marzenia dotyczące przyszłości i wybiera zawody, które je interesują,
- planuje proste działania i określa ich cel,
- próbuje samodzielnie podejmować decyzje i współdecydować w grupie.

Treści programu

1. Kąciki tematyczne w sali zabaw

- kuchenny,
- fryzjerski,
- lekarski,
- warsztatowo-techniczny,
- sklepowy,
- samochodowy (transport),
- plastyczny i konstrukcyjny,
- ogródek przy sali – prace hodowlane i obserwacyjne.

2. Zabawy dydaktyczne i plansze edukacyjne

- poznawanie zawodów: „Kto to?”, „Chcę zostać...”, „Mała farma”, „Na zakupy”, puzzle tematyczne „Zawody”, historyjki obrazkowe „Zawody”,
- gry dydaktyczne oparte na rozpoznawaniu czynności zawodowych i narzędzi pracy.

3. Wycieczki poznawcze do miejsc pracy

- sklep, poczta, biblioteka, gabinet lekarski, fryzjerski, kwaciarnia, piekarnia, jednostka straży pożarnej, gospodarstwo ogrodnicze,
- obserwowanie pracy dorosłych oraz rozmowy po wycieczkach.

4. Spotkania z przedstawicielami zawodów

- strażak, policjant, lekarz, pielęgniarka, listonosz, bibliotekarz, pisarka, krawcowa, malarz, ogrodnik, ratownik medyczny,
- prezentacje narzędzi i ubiorów zawodowych, rozmowy o zadaniach i wartościach w pracy.

5. Warsztaty zawodowe

- pokaz pracy pszczelarza, garncarza, kucharza, fotografa,
- warsztaty z artystami i animatorami kultury,
- zajęcia z elementami doświadczenia praktycznego (pieczenie chleba, lepienie naczyń itp.).

6. Projekty edukacyjne

- cykl miesięcznych miniprojektów (np. „Mała ekologia”, „Praca moich rodziców”, „Kto dba o nasze miasto?”),
- planowanie działań przez dzieci, gromadzenie informacji i prezentowanie efektów swojej pracy.

7. Inscenizacje i zabawy teatralne

- przedstawienia, np. „Kim będę, gdy dorosnę?”. Dzieci losują obrazki przedstawiające osobę wykonującą dany zawód (na obrazkach figurują nazwy zawodów). Zadaniem dzieci jest zaprezentowanie danego zawodu pojedynczo lub z dobraną przez siebie osobą,
- improwizacje sceniczne oparte na zawodach i relacjach w pracy zespołowej.

8. Twórczość artystyczna

- rysunki i kolaże: „Moja mama w pracy”, „Zawody w moim mieście”,
- prace przestrzenne i modelowe (np. apteka, zakład fryzjerski).

9. Wydarzenia i uroczystości

- Dzień Górnika, Dzień Strażaka, Dzień Listonosza, spotkania tematyczne dla rodziców,
- konkurs plastyczny „Kim będę, gdy dorosnę?”

10. Współpraca z rodzicami

- prezentacja zawodów wykonywanych przez rodziców,
- wspólne przygotowywanie materiałów i pomocy do kątek zawodowych,
- zaproszenie rodziców do udziału w zajęciach i pokazach pracy.

Ewaluacja programu

Ewaluacja odbywa się poprzez:

- obserwację zaangażowania dzieci w działania tematyczne,
- analizę wypowiedzi i wytworów dzieci,
- rozmowy z rodzicami i nauczycielami,
- podsumowania projektów edukacyjnych.

Efektem realizacji programu jest wzbogacenie dzieci o doświadczenia związane z poznawaniem zawodów, rozwój poczucia własnej wartości, umiejętności społecznych i gotowości do podejmowania nowych ról i zadań.

Przykładowy roczny plan pracy w zakresie preorientacji zawodowej

WRZESIEŃ

Tematyka bloku tematycznego: zawody bliskie dzieciom.

Główne cele i aktywności: zapoznanie z zawodami rodziców i najbliższego otoczenia, kąciki tematyczne, zabawy tematyczne, np. „Moja rodzina pracuje”.

PAŹDZIERNIK

Tematyka bloku tematycznego: zawody związane z ratowaniem życia i niesieniem pomocy.

Aktywności: spotkania ze strażakiem, pielęgniarką, ratownikiem medycznym, inscenizacje zabawowe.

LISTOPAD

Tematyka bloku tematycznego: prace w domu i w ogrodzie.

Aktywności: kącik kuchenny, ogródek przy przedszkolu, poznanie pracy kucharki, ogrodnika, prace porządkowe.

■ GRUDZIEŃ

Tematyka bloku tematycznego: zawody artystyczne i kreatywne.

Aktywności: warsztaty z malarzem, pisarką, muzykiem, twórczość plastyczna, inscenizacje tematyczne.

■ STYCZEŃ

Tematyka bloku tematycznego: zawody techniczne i rzemiosło.

Aktywności: wycieczka do warsztatu, kącik majsterkowicza, spotkanie z garncarzem, poznanie narzędzi.

■ LUTY

Tematyka bloku tematycznego: praca w sklepach i usługach.

Aktywności: zabawy w sklep, spotkanie ze sprzedawcą, wycieczka do sklepu, nauka liczenia i sprzedaży.

■ MARZEC

Tematyka bloku tematycznego: zawody edukacyjne i opiekuńcze.

Aktywności: poznanie pracy nauczyciela, bibliotekarza, opiekuna, inscenizacje tematyczne.

■ KWIECIEŃ

Tematyka bloku tematycznego: zawody związane z transportem i komunikacją.

Aktywności: kącik samochodowy, spotkanie z kierowcą autobusu lub listonoszem, wycieczki.

MAJ

Tematyka bloku tematycznego: prace na wsi i ochrona przyrody.

Aktywności: wycieczka do gospodarstwa, poznanie pracy rolnika, leśniczego, zabawy ekologiczne (np. uprawianie roślin, przygotowywanie terenu pod ich zasiew).

CZERWIEC

Tematyka bloku tematycznego: podsumowanie i święto zawodów.

Aktywności: organizacja uroczystości z udziałem rodziców i specjalistów, prezentacje dzieci, konkurs plastyczny „Kim będę, gdy dorosnę?”.

Charakterystyka aktywności w cyklu rocznym

- **Zabawy tematyczne i kąpki zawodowe** są rozwijane i modyfikowane zgodnie z planowanym blokiem tematycznym.
- **Spotkania i warsztaty** z przedstawicielami zawodów są zaplanowane tak, by budować autentyczne doświadczenia dzieci.
- **Wycieczki edukacyjne** pozwalają na obserwację realnych miejsc pracy oraz kontakt z pracującymi dorosłymi.
- **Projekty i prace twórcze** wzmacniają integrację wiedzy i rozwijają kompetencje społeczne.
- **Współpraca z rodzicami** umożliwia aktywne włączanie ich w edukację zawodową dzieci, podnosząc efektywność działań.

Taki plan pozwala na harmonijny rozwój preorientacji zawodowej, zapewniając dzieciom różnorodność bodźców, doświadczeń oraz pozytywnych wzorców z zakresu życia zawodowego.

Wyobraźmy sobie salę przedszkolną, w której nauczyciele każdego dnia z troską i uśmiechem wspierają małych odkrywców w poznawaniu świata. Jednym z ważnych tematów prowadzonych zajęć jest doradztwo zawodowe, czyli przygotowywanie dzieci do zrozumienia siebie i świata pracy. Jak robić to w naturalny, zabawowy i skuteczny sposób?

Poznanie siebie to podstawa wszystkiego

Pani Kasia podczas porannej rozmowy z grupą pyta: „Co lubicie robić? W czym czujecie się najlepiej?”. Maluchy z ochotą odpowiadają: „Lubię rysować!”, „Ja dobrze tańczy!”, „A ja lubię pomagać rodzicom!”. Nauczycielka prosi dzieci, by opowiedziały, co się wydarzyło, kiedy robiły to, co lubią. Pyta: „Jak się wtedy czuliście? Co zauważyliście u innych?”.

W ten sposób dzieci uczą się rozpoznawać swoje zainteresowania i mocne strony, a także zauważają, jak ich aktywność wpływa na innych – bo przecież pomaganie rodzicom sprawia radość nie tylko im, ale i całej rodzinie.

Poznanie świata zawodów i rynku pracy poprzez zabawę i obserwację

Po południu w sali pojawia się kącik zawodów. Dzieci przebrane w stroje strażaka, listonosza czy nauczycielki odgrywają swoje role. Podczas zabawy pan Arek rozmawia z maluchami o tym, jacy ludzie pracują w ich najbliższej okolicy. „Kto mieszka obok? Kim jest pani z piekarni? A co robi pan w aptece?”.

Dzieci wymieniają też zawody, które je zainteresowały: „Chciałbym być policjantem!”, „A ja chcę zostać panią weterynarz”. Pani Kasia zachęca, by zastanowiły się nad tym, jakie narzędzia wykorzystuje się w każdym z zawodów i czy potrafią posługiwać się nimi w zabawie, np. budując z klocków zamiast używania prawdziwych narzędzi – to rozwija kreatywność.

Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie

Pewnego dnia grupa rozmawia o nauce. Pani Basia pyta: „Czego lubicie się uczyć?”. Dzieci wymieniają różne czynności: liczenie, śpiewanie, malowanie, czytanie. Następnie wspólnie wyliczają etapy edukacji – przedszkole, szkoła podstawowa, gimnazjum, chociaż nie dbają o właściwą kolejność. Ważne jest, że rozumieją to, iż nauka jest procesem trwającym przez całe życie i że to, czego uczymy się dziś, pomoże nam w przyszłości.

Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji

W ramach zabawy „Kim chcę zostać?” dzieci opowiadają, jakie zawody chcą poznać i jakich chcą spróbować. Pani Marta zachęca, aby pomyślały, co trzeba zrobić, by osiągnąć ten cel – np. by zostać strażakiem, trzeba: ćwiczyć sprawność, uczyć się pomagać innym, znać zasady bezpieczeństwa.

Dzieci uczą się także podejmować drobne decyzje indywidualnie i wspólnie, np. wybierając zadania do wykonania podczas zabawy w sklep albo planując wspólną zabawę w teatr. Uczą się odpowiedzialności i współpracy – ważnych elementów przygotowujących je do dalszych wyzwań edukacyjnych i zawodowych.

Przekazywanie dzieciom treści z zakresu doradztwa zawodowego to przede wszystkim umiejętność łączenia zabawy, rozmów i obserwacji z naturalnym procesem poznawania siebie i świata. Każde dziecko rozwija się we własnym tempie, ale dzięki pozytywnemu wsparciu nauczycieli może świadomie zacząć poznawać swoje zainteresowania, kompetencje oraz rozumieć świat pracy i edukacji.

Nauczyciele mają szansę, by poprzez codzienne działania i zabawy tworzyć solidne podstawy, które pozwolą dzieciom wyrosnąć na świadome, otwarte i gotowe na zmiany osoby, z ciekawością budujące swoją przyszłość.

2.2. Cele, metody i formy preorientacji zawodowej w przedszkolu

Celem preorientacji zawodowej jest wstępne zapoznanie dzieci z wybranymi zawodami, najbliższymi ich otoczeniu, kształtowanie proaktywnej postawy wobec pracy i motywacji do działania, pobudzanie i rozwijanie zainteresowań dzieci oraz stymulowanie ich prozawodowych marzeń.

Cele szczegółowe:

- tworzenie warunków do różnorodnej aktywności dzieci w toku realizacji zadań stawianych przez nauczyciela,
- kształtowanie nawyku dbania o porządek, czystość i punktualność,
- kształtowanie zamiłowania do pracy,

- uświadamianie dzieciom roli pracy w życiu,
- kształtowanie szacunku dla ludzi pracy – każdy poznany zawód powinien być traktowany jako ważny i zasługujący na szacunek,
- kształtowanie postaw przejawiających się szacunkiem do prac innych osób, nie tylko najbliższych,
- zapoznanie dzieci z osobami pracującymi w różnych zawodach,
- zapoznanie dzieci z pracą zawodową własnych rodziców oraz rodziców innych dzieci,
- poszerzanie zasobu słownictwa związanego z określonym zawodem,
- nauczanie pracy w zespole, planowania, podziału zadań i ról, odpowiedzialności za innych,
- rozwijanie wyobrażeń dzieci o pracy,
- przekazywanie za pośrednictwem literatury wiedzy na temat zawodów,
- włączenie w życie przedszkola rodziców i przedstawicieli środowiska lokalnego,
- promowanie przedszkola,
- rozwijanie współpracy między nauczycielami.

Podsumowując, działania z zakresu preorientacji i orientacji zawodowej wprowadzają dzieci w świat wybranych zawodów i środowisk pracy, kształtują pozytywny, aktywny stosunek do nauki i pracy oraz wspierają rozwój ich zdolności i zainteresowań.

Uwzględnia się cztery główne obszary celów szczegółowych, które jednocześnie wyznaczają treści programowe preorientacji zawodowej:

1. **Poznanie własnych zasobów** – obejmuje odkrywanie zainteresowań, zdolności, mocnych i słabych stron, ograniczeń, kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw), wartości, predyspozycji zawodowych oraz stanu zdrowia.
2. **Świat zawodów i rynek pracy** – dotyczy poznawania różnych profesji, zdobywania i przetwarzania informacji o zawodach i rynku pracy, umiejętności poruszania się po nim oraz poszukiwania i utrzymania zatrudnienia.
3. **Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie** – obejmuje znajomość systemu edukacji i innych form kształcenia, umiejętność wyszukiwania informacji o placówkach i formach nauki oraz rozwijanie postawy uczenia się przez całe życie.

4. **Planowanie rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych** – wiąże się z planowaniem indywidualnej ścieżki edukacyjnej i zawodowej, gromadzeniem doświadczeń, refleksją nad nimi oraz umiejętnością podejmowania i modyfikowania decyzji dotyczących nauki i pracy, z uwzględnieniem korzystania z doradztwa zawodowego przez całe życie.

W tych czterech obszarach kształtuje się u dzieci:

- **proaktywne postawy wobec pracy i edukacji** – kształtowanie motywacji do działania, samodzielności, odpowiedzialności i etyki pracy jako podstaw aktywności zawodowej,
- **sprawczość** – umacnianie przekonania, że dzieci są podmiotami własnych działań i mogą wpływać na swoje otoczenie, co rozwija ich poczucie kompetencji i inicjatywy,
- **samodzielność i samoobsługa** – nauka utrzymania ładu, doprowadzania zadań do końca oraz porządkowania miejsca pracy,
- **szacunek do pracy innych** – rozwijanie postawy uznania i doceniania wysiłku innych osób,
- **umiejętność współdziałania** – kształtowanie zdolności pracy w grupie, współpracy i komunikacji z rówieśnikami oraz dorosłymi,
- **eliminowanie stereotypów dotyczących ról społecznych i zawodowych** – wspieranie otwartości i tolerancji wobec różnorodności zawodów i ról społecznych,
- **kompetencje społeczne i obywatelskie** – rozwijanie umiejętności komunikacji, współpracy, empatii i rozwiązywania konfliktów, które są kluczowe w funkcjonowaniu społecznym i przyszłej pracy,
- **inicjatywę i przedsiębiorczość** – zachęcanie do podejmowania działań, kreatywności i odpowiedzialności za własne decyzje.

Preorientacja zawodowa w przedszkolu jest wszechstronnym wspieraniem rozwoju kompetencji społecznych, emocjonalnych i poznawczych, które stanowią podstawę dalszego rozwoju edukacyjno-zawodowego dziecka.

Przekonanie o własnej sprawczości już na etapie przedszkola odgrywa istotną rolę w rozwoju kompetencji proaktywnych u dzieci. Umożliwia ono kształtowanie poczucia kontroli nad własnym działaniem – dzieci uczą się, że mają wpływ na swoje zachowania i otoczenie, co z kolei wzmacnia ich poczucie odpowiedzialności oraz inicjatywy. W naturalny sposób rozwija również samodzielność i umiejętność podejmowania decyzji,

ponieważ dzięki możliwości wyboru i działania dzieci uczą się planowania i realizacji powierzonych im zadań. Takie doświadczenia budują ich pewność siebie, rozwijają kompetencje organizacyjne i sprzyjają wytrwałości w dążeniu do celu. Przekonanie o własnej sprawczości stanowi także silny czynnik motywujący do podejmowania nowych wyzwań, eksperymentowania oraz uczenia się na błędach w środowisku sprzyjającym bezpieczeństwu emocjonalnemu.

Ponadto podczas zajęć z preorientacji zawodowej rozwija się u dzieci kreatywność i inicjatywa – chętniej angażują się w nowe aktywności, wykazują się pomysłowością, a tym samym uczą się przedsiębiorczości i aktywnego udziału w życiu społecznym. Doświadczenie sprawczości przyczynia się również do budowania pozytywnego obrazu siebie: wzmacnia poczucie własnej wartości, pewności siebie i kompetencji, które stanowią fundament dalszego rozwoju osobistego oraz funkcjonowania w grupie. Istotnym elementem tego procesu jest także zdolność do refleksji nad własnym działaniem – dzieci uczą się analizować swoje decyzje i ich konsekwencje, co rozwija samoświadomość i umiejętność uczenia się przez doświadczenie.

Przekonanie o własnej sprawczości sprzyja rozwojowi różnych kompetencji proaktywnych, takich jak samodzielność, inicjatywa, motywacja do działania, kreatywność, odpowiedzialność i zdolność refleksji, które stanowią podstawę dalszego rozwoju edukacyjnego i społecznego dziecka.

Metody i formy pracy w preorientacji zawodowej w przedszkolu

Na zajęciach prowadzonych w ramach preorientacji zawodowej w przedszkolu stosuje się różnorodne **metody i formy pracy**, które mają na celu rozwijanie u dzieci zainteresowań, umiejętności poznawczych oraz postaw niezbędnych w przyszłym życiu zawodowym. Dobór metod powinien uwzględniać wiek, możliwości rozwojowe i potrzeby dzieci, a także wspierać aktywne uczenie się poprzez działanie i zabawę.

Metody pracy

Najczęściej wykorzystywane w przedszkolu metody pracy podczas zajęć z preorientacji zawodowej to:

- **Metoda zabawowa** – polega na wprowadzaniu dzieci w świat zawodów poprzez zabawę tematyczną, np. w lekarza, kucharza, sprzedawcę. Dzięki niej dzieci uczą się ról społecznych, poznają narzędzia pracy i reguły współdziałania.
- **Metoda aktywizująca** – angażuje dzieci w działania praktyczne, takie jak odgrywanie scenek, eksperymentowanie czy rozwiązywanie problemów. Uczy współpracy, samodzielności i twórczego myślenia.
- **Metoda zajęć praktycznych** – dzieci wykonują proste czynności związane z konkretnym zawodem, np. przygotowują kanapki jak kucharz, układają listy jak listonosz czy dbają o rośliny jak ogrodnik.
- **Metoda pokazowa (pogadanka, pokaz, demonstracja)** – nauczyciel przedstawia zawód, narzędzia potrzebne do jego wykonywania i miejsce pracy, np. organizując prezentację multimedialną lub zapraszając gościa z określonej branży.
- **Metoda projektu** – dzieci realizują wspólne przedsięwzięcie, np. projekt „Kim zostanę, gdy dorosnę?” lub „Poznajemy zawody w naszym mieście”, łącząc różne formy aktywności: badanie, obserwację, wywiady i prezentacje.
- **Metoda wycieczek i obserwacji** – umożliwia dzieciom bezpośrednie poznanie środowiska pracy przedstawicieli różnych zawodów poprzez wizyty w zakładach usługowych, sklepach, jednostce straży pożarnej czy bibliotece.

Zabawy tematyczne umożliwiają dziecku wniknięcie w następną (na tym etapie rozwoju) rzeczywistość zawodową, uczą rozumieć świat oparty na zasadzie podziału pracy i zapoznają z panującymi w nim prawidłowościami. Pozwalają dziecku zauważyć aspekt czynnościowy, a także aspekt społeczny danego zawodu. Przedszkole to miejsce, w którym nie tylko zaznajamia się dzieci z pracą ludzi różnych zawodów i wytworami ich pracy, ale również organizuje własną pracę dziecka. Wykonywanie konkretnych obowiązków przyczynia się do kształtowania u dzieci określonych umiejętności i postaw związanych z pracą. To poprzez działanie dziecko poznaje właściwości różnych przedmiotów, związki między poszczególnymi

zjawiskami, gromadzi doświadczenia potrzebne do późniejszych uogólnień. Konkretnie zadania, jakie w toku pracy ma rozwiązać, pobudzają je do szukania informacji, wzbogacania wiedzy, budzą zainteresowanie techniką. Uzyskane wiadomości właśnie w praktyce podlegają najlepszemu sprawdzeniu i zostają utrwalone.

W poznaniu ludzkiej pracy i ludzi różnych zawodów niemałą rolę odgrywa **literatura dziecięca** – zarówno ilustracja, jak i tekst. Dobrze dobrana i przekazana książka budzi zawsze duże zainteresowanie dzieci, daje im możliwość przeżyć emocjonalnych, jest swoistego rodzaju zabawą odbywającą się w wyobraźni.

W celu urozmaicenia form i metod pracy należy wykorzystywać możliwości tkwiące w najbliższym środowisku. Sprzyjać temu mogą **spotkania dzieci w przedszkolu z reprezentantami różnych zawodów**. Dzieci w ten sposób wzbogacają swoją wiedzę na temat poszczególnych profesji, poznają efekty pracy, narzędzia, charakterystyczny ubiór, dostrzegają i szanują pracę ludzi z bliskiego otoczenia. Wiedza zdobyta przez dzieci podczas takich spotkań inspirowa je do organizowania zabaw tematycznych z wykorzystaniem różnych rekwizytów.

Dużą rolę w kształtowaniu wiedzy dzieci o pracy i zawodach odgrywa również **wycieczka** – wówczas wiedza przekazywana jest dzieciom w sposób bezpośredni. Obserwują pracę ludzi w najbliższym otoczeniu. Poznają nazwy czynności wykonywanych przez przedstawicieli wybranych zawodów, wieloetapowość pracy, technologię i narzędzia. Wzbogacają swoje słownictwo. Wszystkie formy pracy w zakresie preorientacji zawodowej są dla dzieci źródłem ogólnych wiadomości, rozbudzają różnokierunkowe zainteresowania, dostarczają wielu pozytywnych doznań, przeżyć, zachęcają do naśladowania, wzmacniają pozytywne uczucia, inspirują do podejmowania różnych form działalności.

Formy pracy na zajęciach z preorientacji zawodowej powinny nie tylko sprzyjać współdziałaniu dzieci, lecz także rozwijać ich indywidualne zainteresowania. W przedszkolu stosuje się **formy indywidualne, zespołowe oraz zbiorowe**.

- **Praca indywidualna** – dziecko wykonuje samodzielnie zadania, np. rysuje przedstawiciela wybranego zawodu, układa historyjkę obrazkową czy gromadzi rekwizyty do zabawy tematycznej.
- **Praca w parach lub małych grupach** – dzieci wspólnie wykonują zadania, np. tworzą makietę zakładu pracy, przygotowują przedstawienie lub rozwiązują zagadki związane z zawodami.
- **Praca zbiorowa (z całą grupą)** – jest stosowana przy wprowadzaniu nowej tematyki, podczas dyskusji, po obejrzeniu filmu edukacyjnego czy na spotkaniach z przedstawicielami zawodów.

Zastosowanie różnorodnych metod i form pracy w preorientacji zawodowej w przedszkolu sprzyja rozwijaniu aktywności poznawczej, kreatywności i umiejętności współpracy. Dzieci zaczynają rozumieć znaczenie pracy w życiu człowieka, poznają świat zawodów w sposób bliski ich doświadczeniu i uczą się szacunku do pracy innych.

W celu realizacji preorientacji zawodowej warto wykorzystywać:

1. Zagadki, gry i zabawy

- zagadki słowne o zawodach („Kto nosi listy?”, „Kto gasi pożary?”),
- rozpoznawanie odgłosów pracy (np. sygnał karetki, dźwięk wiertarki),
- wyszukiwanki i sortowanie przedmiotów według zawodów.

2. Materiały dydaktyczne

Obrazki, karty, puzzle czy zestawy dydaktyczne – np. edukacyjne publikacje *Poznajemy zawody*. Pomagają one dzieciom lepiej dopasować narzędzia do poszczególnych zawodów, utrwalają słownictwo.

3. Spotkania z przedstawicielami zawodów

Zaproszenie do przedszkola lekarza, strażaka, bibliotekarki czy kuchacza ma ogromny wpływ na dzieci. Bezpośredni kontakt z przedstawicielem danej profesji rozwija zainteresowanie i utrwalą wiedzę.

4. Wycieczki

Wizyta w piekarni, na poczcie, w jednostce straży pożarnej czy w bibliotece to niezapomniane doświadczenie. Dzieci mogą zobaczyć od kuchni świat pracy, którego na co dzień nie mają możliwości poznać.

5. Projekty przedszkolne

Organizowanie cykli zajęć typu „Tydzień zawodów” lub „Kim zostanę, gdy dorosnę?” pozwala na pogłębione poznanie różnych profesji i zaangażowanie rodziców. Metoda projektu opiera się na zainteresowaniach uczących się, co oznacza, że nikt nie jest zmuszany do podejmowania niechcianych zadań. W pracy projektowej dzieci aktywnie uczestniczą w wyborze tematu, planują działania, rozwiązują problemy i samodzielnie zdobywają wiedzę, co wspiera rozwój ich kompetencji poznawczych, społecznych i emocjonalnych.

Realizacja projektu składa się z kilku faz: inicjacji i zapoznania z metodą, spisania kontraktu określającego zasady pracy, wyboru tematu, organizacji zespołów, formułowania celów, przygotowania harmonogramu i podziału zadań, poszukiwania źródeł wiedzy i materiałów, prowadzenia działań, prezentacji efektów oraz ewaluacji i refleksji nad przebiegiem pracy. Projekty mogą mieć różny charakter – badawczy, artystyczny, społeczny – i można je realizować zarówno indywidualnie, jak i zespołowo.

Choć metoda projektu wymaga od nauczyciela większego zaangażowania i elastyczności, przynosi korzyści w postaci lepszej motywacji dzieci, rozwijania ich autonomii, umiejętności rozwiązywania problemów, współpracy i krytycznego myślenia. Pozwala także na wdrożenie indywidualnych programów nauczania i jest zgodna z nowoczesnymi wytycznymi edukacyjnymi, które podkreślają konieczność aktywizacji poznawczej dzieci oraz kształtowania kompetencji niezbędnych we współczesnym świecie.

Metoda projektu to zatem nie tylko narzędzie dydaktyczne, ale również filozofia edukacji, która przygotowuje uczestników do życia społecznego, zawodowego i dalszej nauki, obejmując zarówno rozwój indywidualny, jak i społeczny dzieci.

Przedszkole to czas, w którym dziecko zaczyna poznawać siebie, swoje zainteresowania i możliwości. Właśnie wtedy kształtuje się pierwsza świadomość dotycząca przyszłości oraz roli pracy w życiu człowieka. Preorientacja zawodowa w przedszkolu stwarza dzieciom okazję do wszechstronnego poznawania świata zawodów poprzez różnorodne działania i zabawy. Dziecko ma szansę sprawdzać się w różnych rolach, obserwować, jakie czynności sprawiają mu najwięcej radości, a także stopniowo poznawać wartość pracy

i jej znaczenie dla innych ludzi. Dzięki temu rozwija postawy ciekawości, odpowiedzialności i szacunku wobec pracy, co stanowi podstawę dalszego rozwoju zawodowego w przyszłości.

Do działań w ramach preorientacji zawodowej rekomenduje się metody aktywizujące dobierane z uwzględnieniem m.in.: wieku uczestników, typu zajęć oraz celów, jakie mają zostać osiągnięte. Wskazane jest wykorzystanie elementów metody projektu, co pozwala na samodzielne formułowanie problemów przez dzieci oraz interdyscyplinarne poszukiwanie rozwiązań.

Wyobraźmy sobie nauczycielkę, panią Zosię, która z entuzjazmem wprowadza swoje przedszkolaki w fascynujący świat zawodów. Wie, że maluchy najlepiej uczą się poprzez zabawę, wspólne odkrywanie i działanie, dlatego każdy dzień zajęć z preorientacji zawodowej staje się dla nich małą przygodą.

Na początku pani Zosia organizuje zabawę „Kto to zrobił?”, podczas której dzieci razem z nią rozpoznają różne zawody i opisują, kto wykonuje konkretne czynności w ich otoczeniu – piekarz wyrabia chleb, listonosz dostarcza listy, a lekarz pomaga chorym. Taka gra rozwija u dzieci świadomość różnorodności pracy i jej znaczenia.

Kolejna propozycja to „Jedziemy autobusem” – dzieci zastanawiają się, kto prowadzi autobus, kto go naprawia, kto sprząta ulice. Takie wspólne „podróżowanie” uczy, że świat pracy to zespół osób wykonujących różne zadania, a każda rola jest ważna.

Nauczycielka często sięga po metody aktywizujące. Zaprasza dzieci do pantomimy – odgrywają role: pielęgniarki, strażaka czy nauczyciela, rozwijając swoją wyobraźnię i empatię. Praca w grupach pozwala maluchom tworzyć wspólne gazetki tematyczne czy prace plastyczne przedstawiające wybrane zawody. Takie działania uczą dzieci współpracy i pozwalają im dostrzec, że mogą wpływać na swoje otoczenie.

W sali jest specjalny kącik tematyczny „Mały warsztat”, gdzie dzieci poznają narzędzia, uczą się porządkować miejsce pracy i samodzielnie wykonywać proste zadania. Nauczycielka organizuje także spotkania z rodzicami i lokalnymi przedstawicielami zawodów, by dzieci mogły posłuchać prawdziwych opowieści i zobaczyć narzędzia czy sprzęty z bliska.

Metoda projektu, którą pani Zosia chętnie wykorzystuje, pozwala dzieciom samodzielnie formułować pytania, np. „Czym zajmuje się strażak?”, „Co trzeba umieć, by być nauczycielem”? Wspólnie poszukują odpowiedzi, integrując wiedzę z różnych dziedzin. Dzięki temu rozwijają się ich umiejętności poznawcze i społeczne, uczą się też wytrwałości i szacunku do pracy innych.

Pani Zosia dba, aby zajęcia sprzyjały rozwijaniu samodzielności, sprawczości i pozytywnych postaw wobec pracy, a także łamały stereotypy na temat ról kobiet i mężczyzn w zawodach. Wytrwale pokazuje dzieciom, że każdy może próbować różnych ról i tworzyć swoją własną, niepowtarzalną historię zawodową.

Takie podejście sprawia, że dzieci nie tylko poznają świat pracy, ale również kształtują się jako pewne siebie, współpracujące i pełne ciekawości osobowości, gotowe na kolejne etapy edukacji i życia.

Te przykłady pokazują, jak wykorzystanie prostych zabaw, ruchu, pantomimy, pracy w grupach, kącików tematycznych i projektów edukacyjnych tworzy skuteczny i atrakcyjny program preorientacji zawodowej w przedszkolu. Wprowadzenie zabaw, gier, pracy w kącikach tematycznych i projektów edukacyjnych to klucz do sukcesu w tym obszarze.

Wykorzystanie małych form teatralnych w preorientacji zawodowej dzieci w przedszkolu

Preorientacja zawodowa w przedszkolu to proces wspierania dziecka w poznawaniu świata pracy i zawodów poprzez doświadczenia, zabawę i obserwację. Jednym z najbardziej naturalnych i atrakcyjnych dla dzieci sposobów na poznanie zawodów są małe formy teatralne – krótkie inscenizacje, scenki dramatyczne, teatrzyk kukiełkowy czy pantomima.

Dzięki nim dzieci mogą wchodzić w role społeczne, zrozumieć funkcje zawodów, rozwijać umiejętności komunikacyjne i społeczne, a przede wszystkim pobudzać wyobraźnię zawodową.

Teatr w edukacji przedszkolnej pełni funkcje:

- poznawczą – dzieci uczą się przez działanie, obserwację i naśladowanie,
- emocjonalną – wyrażają uczucia, oswajają lęki (np. przed lekarzem),
- społeczną – współpracują, odgrywają role, respektują zasady,
- twórczą – rozwijają wyobraźnię, ekspresję, mowę.

Jak zauważa Edyta Gruszczyk-Kolczyńska, małe formy teatralne mają ogromny potencjał wychowawczy i edukacyjny, a ich zastosowanie pozwala dziecku lepiej zrozumieć otaczający je świat (2011). W kontekście preorientacji zawodowej teatr staje się naturalną przestrzenią do eksplorowania ról zawodowych, odtwarzania codziennych sytuacji i „próbowania” różnych profesji w bezpiecznym środowisku.

Formy teatralne wykorzystywane w przedszkolu

1. Dramy i scenki sytuacyjne

Polegają na improwizowanym lub przygotowanym wcześniej odgrywaniu scenek, np. „W sklepie”, „W przychodni”, „Na budowie”.

2. Teatrzyk kukiełkowy i pacynkowy

Dzieci przedstawiają historie za pomocą kukiełek często osadzonych w kontekście zawodowym (np. lekarz leczy chorego misia).

3. Teatr cieni

Z pomocą nauczyciela dzieci tworzą proste scenariusze i postacie z papieru, np. „Jak pracuje listonosz?”, „Nocna zmiana strażaka”.

4. Teatr ruchu (pantomima)

Dzieci przedstawiają zawody gestem i ruchem – bez słów. Nauczyciel i grupa odgadują, kim jest dana osoba.

5. Teatr improwizacji

Dzieci spontanicznie tworzą scenki na zadany temat, np. „Co robi kucharz w restauracji?”, „Jak wygląda Dzień Weterynarza?”.

Wskazówki metodyczne dla nauczyciela

- **Dostosuj poziom trudności do wieku grupy.** Dla młodszych dzieci wystarczą scenki z prostymi dialogami, starsze mogą współtworzyć scenariusze.
- **Nie oceniaj aktorstwa.** Ważne są: zaangażowanie, zabawa i wyrażanie emocji.
- **Używaj rekwizytów.** Pomagają dzieciom wejść w rolę i utrzymać koncentrację.
- **Pozwól na improwizację.** Dzieci często same proponują przebieg scenki – warto to wykorzystać.
- **Łącz teatr z innymi aktywnościami.** Po przedstawieniu można rysować, tworzyć plakaty związane z danym zawodem.

Samodzielna aktywność dzieci w różnych formach teatralnych przejawia się w ich naturalnej potrzebie wyrażania siebie poprzez zabawę i twórcze działanie. Dzieci mogą spontanicznie inicjować zabawy teatralne w różnych sytuacjach, wykorzystując przestrzeń przedszkola i dostępne materiały do tworzenia własnych scenek i inscenizacji. W kąciakach tematycznych, takich jak „Restauracja”, wcielają się w różne role – np. kelnera i klienta – naśladując sytuacje z codziennego życia. W zabawach swobodnych natomiast sięgają po rekwizyty z innych zajęć i nadają im nowe znaczenia, twórczo przekształcając otoczenie, jak wtedy, gdy zwykłe krzesło staje się karetą, a chusta kurtyną teatralną.

W ramach projektów grupowych, takich jak organizacja przedszkolnego „Festiwalu zawodów”, dzieci wspólnie przygotowują krótkie przedstawienia, które pozwalają im zaprezentować zdobyte wiadomości oraz rozwijać współpracę, wyobraźnię i ekspresję sceniczną. Dzięki takim działaniom teatr przestaje być jedynie dydaktyczną metodą pracy nauczyciela, a staje się naturalnym i żywym elementem kultury przedszkolnej, w której dziecko może czuć się twórcą, a nie tylko odbiorcą.

Dzieci mogą też same inicjować zabawy teatralne w ramach:

- kąciaków tematycznych, np. w kąciaku „Restauracja” odgrywają scenkę z kelnerem i klientem,
- zabaw swobodnych, gdzie rekwizyty z innych zajęć stają się elementem scenografii (np. krzesło jako karetę),
- projektów grupowych, jak np. „Festiwal zawodów”, gdzie każda grupa przedstawia zawód w formie minipredstawienia.

W ten sposób teatr staje się nie tylko metodą pracy, ale również żywą częścią kultury przedszkola.

Małe formy teatralne to doskonałe narzędzie do realizacji preorientacji zawodowej w przedszkolu. Łączą zabawę, ekspresję twórczą, naukę przez działanie i rozwijanie umiejętności społecznych. Poprzez teatr dzieci poznają świat zawodów w sposób emocjonalny i zrozumiały – wchodząc w role, odkrywając funkcje i znaczenie pracy ludzkiej. Dla nauczyciela jest to też okazja do obserwacji zainteresowań, predyspozycji i marzeń dzieci, które mogą stać się inspiracją do dalszych działań dydaktycznych.

W sali przedszkolnej panował ciepły półmrok. Na dywanie, wśród kolorowych poduszek i rozrzuconych lalek, dzieci kończyły właśnie zabawę w sklep spożywczy. Pani Ania obserwowała z uśmiechem, jak mały Kuba z powagą podawał klientce marchewki z plastiku, a Hania, stojąc za kasą, udawała, że wciska przyciski i wystawia paragon. – Proszę bardzo, to będzie pięć złotych – powiedziała z dumą, naśladując dorosłych.

Z boku sali znajdowały się różne kąciki tematyczne: „Restauracja”, „Poczta”, „Szpital” i „Budowa”. Każdy z nich powstał w ramach projektu „Poznajemy zawody”. Nauczycielki postanowiły połączyć codzienną zabawę z elementami preorientacji zawodowej, aby dzieci mogły nie tylko słuchać, ale przede wszystkim doświadczać ról dorosłych i je odgrywać.

Pewnego dnia pani Ania zaproponowała zajęcia w nowym kąciku teatralnym. Na prowizorycznej scenie dzieci miały wystawić miniprzedstawienie zatytułowane „Dzień w miasteczku zawodów”. Każda grupa wybrała jeden zawód, który chciała zaprezentować. Grupa Hani przygotowała scenkę z kuchni restauracyjnej – pojawiły się czapki kucharskie z papieru i tyżki jako mikrofony. Kuba z kolegami zbudowali kartonową karetkę i odegrali akcję ratunkową, a Zosia z przyjaciółkami założyły stroje listonoszy i rozdawały „pocztówki” z narysowanymi adresami.

Podczas prób nie brakowało śmiechu, ale i chwil skupienia. Dzieci same decydowały, jak rozwiązać trudne sytuacje w scenkach, kto, co powie i w jaki sposób się przedstawi. Dzięki temu uczyły się współpracy, planowania i logicznego myślenia. W dniu przedstawienia cała sala zamieniła się w mały teatr. Rodzice, siedząc na krzesłach ustawionych w rzędach, oglądali z dumą małych aktorów, którzy z niezwykłą powagą odgrywały swoje role.

Po występie dzieci długo opowiadały o tym, kim chciałyby zostać w przyszłości – jedne mówiły o strażakach i lekarzach, inne o sprzedawcach czy kucharzach. Pani Ania zauważyła, że dzięki prostym zabawom i formom teatralnym każde dziecko znalazło przestrzeń dla siebie, odkrywając przy tym swoje zainteresowania i mocne strony.

Od tamtej pory teatr i kąciki zainteresowań stały się w przedszkolu nie tylko miejscem swobodnej zabawy, lecz także narzędziem, które w sposób naturalny i radosny wprowadzało dzieci w świat zawodów. To, co początkowo wyglądało jak zwykła zabawa, okazało się pierwszym krokiem do budowania świadomej postawy wobec pracy i roli człowieka w społeczeństwie.

2.3. Zapoznanie z zawodami i środowiskiem pracy

Zapoznanie dzieci w wieku przedszkolnym z różnorodnymi zawodami i środowiskiem pracy stanowi podstawowy element preorientacji zawodowej. W tym okresie życia dziecko intensywnie poznaje otaczający je świat, a pierwsze kontakty z pracą zawodową mają duże znaczenie dla kształtowania jego postaw i wyobrażeń o przyszłości.

Preorientacja zawodowa w przedszkolu ma na celu przede wszystkim wstępne i szerokie zapoznanie dzieci z wybranymi zawodami, zwłaszcza tymi, które są bliskie ich codziennemu otoczeniu. Poznanie różnorodnych profesji ułatwi dzieciom zrozumienie społecznego znaczenia pracy oraz roli, jaką odgrywa ona w życiu człowieka i społeczności. Dzieci powinny poznawać nie jeden czy kilka zawodów, lecz szerokie spektrum aktywności zawodowej, co rozwinie ich ciekawość i otwartość na różne możliwości. Pozwoli im także na kształtowanie postaw proaktywnych, samodzielności i etyki pracy.

Preorientacja zawodowa w przedszkolu nie polega jedynie na zapoznaniu dzieci z nazwami i specyfiką różnych zawodów, ale przede wszystkim służy

budowaniu fundamentów właściwego rozumienia pracy jako wartości społecznej i osobistej. Już na wczesnym etapie edukacji w naturalny sposób należy wspierać rozwój postaw proaktywnych, samodzielności oraz etyki pracy, które stanowią kluczowe kompetencje na całe życie.

Rola pracy w życiu człowieka – aspekty poznawcze i emocjonalne

Praca jest jednym z podstawowych wymiarów życia społecznego i indywidualnego. Umożliwia nie tylko zaspokajanie potrzeb materialnych, ale również samorealizację, rozwijanie kompetencji, a także budowanie tożsamości społecznej. Dzieci w wieku przedszkolnym, choć jeszcze nie rozumieją w pełni złożoności pojęcia pracy, to zaczynają odkrywać znaczenie pracy przez obserwację najbliższego otoczenia, odgrywanie ról zawodowych w zabawie oraz rozmowy z dorosłymi. Kształtowanie pozytywnego stosunku do pracy jest więc procesem stopniowym i wielowymiarowym.

Postawa proaktywna w preorientacji zawodowej w przedszkolu ma istotne znaczenie, ponieważ kształtuje u dzieci fundamenty przyszłych kompetencji społecznych, poznawczych i zawodowych. Oznacza ona gotowość do działania, samodzielne inicjowanie aktywności, świadome podejmowanie decyzji oraz odpowiedzialność za swoje wybory. Właśnie na etapie wychowania przedszkolnego rozwijają się u dziecka pierwsze wzorce zachowań, które w przyszłości będą decydowały o jego skuteczności w pracy, umiejętności współpracy oraz radzeniu sobie w nowych sytuacjach.

Proaktywność jest ściśle związana z umiejętnością przewidywania konsekwencji, podejmowania inicjatywy i poszukiwania nowych rozwiązań, a w kontekście preorientacji zawodowej wspiera rozwój kompetencji kluczowych wymaganych w dorosłym życiu. Jej kształtowanie w wieku przedszkolnym pozwala dziecku zrozumieć, że własna aktywność wpływa na efekty jego pracy, co wzmacnia motywację wewnętrzną oraz poczucie sprawczości.

Dlaczego kształtowanie postawy proaktywnej jest ważne?

- Rozwój umiejętności życiowych – dziecko uczy się samodzielnego rozwiązywania problemów i podejmowania decyzji, co ma znaczenie zarówno w nauce, jak i w późniejszej pracy zawodowej.

- Wzmacnianie kreatywności – przez zachęcanie do działania i tworzenia własnych pomysłów rozwija się twórcze myślenie, potrzebne w wielu branżach.
- Budowanie poczucia odpowiedzialności – wspólne ustalanie zasad i celów zabawy uczy konsekwencji i planowania działań.
- Doskonalenie umiejętności społecznych – aktywne angażowanie się we wspólne projekty sprzyja współpracy, empatii i komunikacji.

W preorientacji zawodowej w przedszkolu proaktywność dzieci można wspierać na wiele sposobów. Jednym z nich jest zachęcanie do podejmowania inicjatywy w zabawie tematycznej związanej z różnymi zawodami, jak np. tworzenie „warsztatu mechanika”, „sklepu” czy „biura projektowego”. W takich aktywnościach dzieci samodzielnie ustalają role i zakres obowiązków, co rozwija ich odpowiedzialność i zaangażowanie.

Ważnym elementem jest także wspólne ustalanie zasad i celów działań, dzięki czemu przedszkolaki uczą się współdecydowania i współodpowiedzialności za przebieg zabawy oraz jej efekt. Nauczyciel pełni tu funkcję wzorca, modelując zachowania proaktywne poprzez pokazywanie, jak radzić sobie z trudnościami, jak podejmować inicjatywę i poszukiwać alternatywnych rozwiązań problemów.

Skuteczną formą wspierania proaktywności jest również wprowadzanie mini-projektów, które wymagają planowania, podziału zadań i pracy zespołowej. Dzięki temu dzieci uczą się współpracy, organizacji działań i konsekwentnego dążenia do celu, co przygotowuje je do przyszłej aktywności zawodowej.

W rezultacie dzieci, które uczą się bycia proaktywnymi, wchodzą w kolejne etapy edukacji z większą pewnością siebie, umiejętnością twórczego podejścia do zadań i zdolnością samodzielnego rozwiązywania problemów. Takie kompetencje są dziś jednym z głównych wymogów rynku pracy i mają znaczenie nie tylko zawodowe, ale również społeczne i osobiste.

Samodzielność jako fundament rozwoju zawodowego

Samodzielność stanowi fundament rozwoju zawodowego, ponieważ jest podstawą kształtowania odpowiedzialności, inicjatywy i umiejętności podejmowania decyzji – cech zasadniczych dla skutecznego funkcjonowania

w świecie pracy. W wieku przedszkolnym samodzielność przejawia się w podejmowaniu prostych decyzji, dążeniu do realizacji zadań bez stałej pomocy dorosłych oraz w wytrwałości w osiągnięciu zamierzonych celów. Właśnie na tym etapie dzieci się uczą, że ich działania mają realny wpływ na otoczenie, co rozwija poczucie sprawczości i motywację wewnętrzną.

W preorientacji zawodowej wspieranie samodzielności odbywa się poprzez stwarzanie sytuacji, w których dzieci mogą samodzielnie planować i organizować swoje działania, np. podczas zabaw tematycznych czy projektów, gdzie decydują o kolejności czynności i wyborze ról. Tego rodzaju doświadczenia uczą planowania, podejmowania inicjatywy oraz odpowiedzialności za własne decyzje. Istotne jest także zachęcanie do samodzielnego rozwiązywania problemów i chwalenie za każdą próbę działania, nawet jeśli efekt nie jest doskonały, ponieważ to właśnie proces uczenia się daje największą wartość rozwojową.

Samodzielność rozwija również kompetencje społeczne, takie jak współpraca, komunikacja i umiejętność dostrzegania potrzeb innych. Dzięki temu dziecko uczy się funkcjonować w grupie, co ma bezpośrednie przełożenie na przyszłą zdolność do pracy zespołowej. W konsekwencji samodzielność w wieku przedszkolnym staje się podstawą do budowania odpowiedzialnej, aktywnej i przedsiębiorczej postawy, która w dorosłym życiu przekłada się na sukces zawodowy.

■ Etyka pracy – wartości i normy w życiu przedszkolaka

Etyka pracy to zespół wartości i norm regulujących stosunek człowieka do obowiązków, w tym zawodowych, i współpracy z innymi. We wczesnym wieku jest ona kształtowana przez:

- wprowadzanie prostych zasad współżycia i współdziałania (np. dzielenie się rolami w zabawie, wzajemna pomoc),
- uczenie szacunku do pracy innych ludzi – poprzez rozmowy i obserwacje (np. jak pracuje listonosz, strażak, nauczyciel),
- modelowanie przez nauczyciela rzetelności, punktualności, systematyczności w działaniu.

Dzieci uczą się, że praca wymaga zaangażowania, odpowiedzialności i uczciwości, co tworzy podstawę do kształtowania pozytywnych postaw wobec obowiązków.

Wprowadzenie dzieci w świat pracy i zawodów wymaga przemyślanego, zintegrowanego podejścia, które łączy różne sfery rozwoju dziecka – poznawczą, emocjonalno-społeczną oraz praktyczną. Oznacza to, że działania w zakresie preorientacji zawodowej nie powinny ograniczać się jedynie do przekazywania wiedzy o zawodach, lecz obejmować także rozwijanie postaw, wartości i umiejętności, które są niezbędne do aktywnego i odpowiedzialnego uczestnictwa w świecie pracy.

Poznanie zawodów i ich roli to pierwszy obszar działań polegających na przybliżaniu dzieciom różnorodnych profesji w sposób dostosowany do ich wieku i możliwości poznawczych. Nauczyciel może w tym celu wykorzystywać zabawy tematyczne, literaturę dziecięcą, filmy edukacyjne, wizyty przedstawicieli zawodów w przedszkolu czy wycieczki do miejsc pracy. Dzięki temu dzieci nie tylko dowiadują się, czym zajmują się poszczególni pracownicy, ale również rozumieją, dlaczego ich praca jest ważna dla społeczeństwa. Takie doświadczenia rozwijają ciekawość poznawczą, poszerzają słownictwo i uczą szacunku dla różnych profesji.

Drugim ważnym obszarem jest rozwijanie postaw i wartości związanych z pracą. Już w wieku przedszkolnym można kształtować pozytywne nastawienie do wysiłku, odpowiedzialności i współpracy. Dzieci uczą się, że praca ma sens i wartość, że każdy wkład w działanie grupy jest ważny, a efekty pracy przynoszą satysfakcję. Nauczyciel może wspierać ten proces, zwracając uwagę na zaangażowanie, staranność oraz dążenie do celu, a nie tylko na ostateczny wynik. Kształtowanie takich postaw stanowi fundament późniejszej motywacji wewnętrznej i etyki pracy.

Trzeci obszar obejmuje rozwijanie umiejętności praktycznych, które przygotowują dzieci do samodzielnego działania w przyszłości. Należą do nich m.in.: organizowanie swojej przestrzeni pracy, planowanie kolejnych etapów działania, utrzymywanie porządku oraz dbałość o wspólne materiały. Poprzez takie doświadczenia dzieci uczą się porządku, planowania i odpowiedzialności – kompetencji, które w dorosłym życiu przekładają się na skuteczne wykonywanie obowiązków zawodowych.

Zintegrowane podejście oznacza zatem, że wszystkie te elementy – wiedza o zawodach, postawy wobec pracy i praktyczne umiejętności – powinny być rozwijane równocześnie i w sposób naturalny, podczas codziennych działań przedszkolnych. W ten sposób dziecko stopniowo poznaje świat pracy, rozumie jego znaczenie i uczy się, jak samodzielnie, odpowiedzialnie i twórczo

funkcjonować w przyszłości jako aktywny uczestnik życia zawodowego. Takie podejście sprzyja kompleksowemu rozwojowi dziecka i lepiej przygotowuje je do kolejnych etapów edukacji i życia społecznego.

Zrozumienie roli pracy w życiu człowieka oraz kształtowanie postaw proaktywnych, samodzielności i etyki pracy to podstawowe obszary rozwojowe, które powinny być świadomie wspierane już w przedszkolu w ramach preorientacji zawodowej. Dzięki temu dzieci poznają świat zawodów, a jednocześnie uczą się odpowiedzialności, współpracy i szacunku do pracy, co stanowi podstawę ich dalszego rozwoju osobistego i zawodowego.

Poznanie własnych zasobów i zainteresowań dziecka poprzez realizację preorientacji zawodowej w przedszkolu

Preorientacja zawodowa w przedszkolu to nie tylko zapoznavanie dzieci z różnorodnymi zawodami i rolami społecznymi, lecz także wspieranie procesu poznawania siebie – swoich zasobów, umiejętności, predyspozycji i zainteresowań. Już od najmłodszych lat ważne jest, aby dzieci miały okazję eksplorować swoje możliwości, co jest podstawą budowania świadomości własnej tożsamości oraz wyborów życiowych w przyszłości (B. Dymara, 2019, s. 15–17).

Poznanie własnych zasobów to rozumienie swoich mocnych stron, zdolności oraz cech charakteru, które mogą mieć wpływ na późniejsze decyzje zawodowe i życiowe. Zainteresowania natomiast to naturalne skłonności do określonych aktywności, które motywują dziecko do działania i rozwoju.

W przedszkolu proces poznawania własnych zasobów i zainteresowań przebiega poprzez zabawę, doświadczenie i refleksję, a nauczyciel odgrywa w nim rolę przewodnika i obserwatora, który dostrzega indywidualne potrzeby i talenty dzieci (E. Gruszczyk-Kolczyńska, 2011, s. 65–67).

Metody i narzędzia poznawania zasobów i zainteresowań dziecka w preorientacji zawodowej:

1. **Obserwacja i rozmowa.** Podstawową metodą jest uważna obserwacja dziecka podczas zabaw i zajęć tematycznych oraz prowadzenie rozmów wspierających autorefleksję, np.:

- Co lubisz robić najbardziej?
 - Jaka praca, jakie zabawy sprawiają ci radość?
 - W czym czujesz się dobry/dobra?
2. **Zabawy tematyczne i odgrywanie ról.** Dzieci chętnie eksplorują różne zawody poprzez zabawy w kąciakach zainteresowań (np. „Sklep”, „Gabinet lekarski”, „Warsztat”). Obserwując, które role wybierają, nauczyciel może wyciągać wnioski na temat ich preferencji.
3. **Proste testy i gry samooceny.** Przy użyciu kart obrazkowych z zawodami lub czynnościami dziecko może wskazywać, co je interesuje lub co robi chętnie. Przykładowo: „Wskaż trzy obrazki przedstawiające to, co chciał(a)byś robić”.

Działania wspierające poznawanie siebie

• Przykład 1: kącik „Moje zainteresowania”

Wyposażony w różnorodne materiały (instrumenty muzyczne, książki, narzędzia plastyczne, puzzle, stroje do zabaw w zawody). Dzieci mogą swobodnie eksplorować, a nauczyciel obserwuje, które aktywności wybierają najchętniej.

• Przykład 2: „Dzień zawodów”

Dzieci przebijają się za przedstawicieli różnych profesji i wykonują proste zadania związane z danym zawodem. Po zabawie odbywa się rozmowa o tym, co sprawiło im największą przyjemność, a co było trudne.

• Przykład 3: „Moja książeczka o mnie”

Dziecko tworzy prostą książeczkę ze zdjęciami lub rysunkami przedstawiającymi jego ulubione zajęcia, zainteresowania i sytuacje, w których czuje się najlepiej. To narzędzie sprzyja refleksji i samoświadomości.

Rola nauczyciela w poznawaniu zasobów i zainteresowań dzieci w kontekście preorientacji zawodowej polega na aktywnym i refleksyjnym towarzyszeniu im w codziennych działaniach edukacyjnych i zabawowych. Nauczyciel pełni funkcję uważnego obserwatora, który systematycznie notuje swoje spostrzeżenia dotyczące aktywności, preferencji i sposobów działania dzieci. Dzięki temu możliwe staje się rozpoznanie indywidualnych predyspozycji, mocnych stron oraz obszarów wymagających wsparcia.

Ważnym zadaniem nauczyciela jest także inicjowanie rozmów i zadawanie pytań sprzyjających autorefleksji dziecka – dostosowanych do jego wieku i możliwości poznawczych. Takie pytania pomagają dzieciom lepiej zrozumieć własne zainteresowania, emocje i motywacje.

Nauczyciel tworzy również różnorodne sytuacje edukacyjne i zabawowe, które umożliwiają dzieciom eksplorowanie różnych ról społecznych i zawodowych. Poprzez zabawę, działania twórcze i zadania projektowe dzieci mają okazję doświadczyć, co sprawia im satysfakcję oraz w jakich aktywnościach czują się najpewniej. Kluczowe jest też wspieranie dzieci w wyrażaniu własnych opinii i emocji dotyczących podejmowanych działań. Dzięki temu nauczyciel może lepiej zrozumieć ich wewnętrzne potrzeby i aspiracje.

Takie podejście pozwala na indywidualizację pracy z dzieckiem i stanowi solidną podstawę do wspierania jego rozwoju osobistego i zawodowego już na etapie edukacji przedszkolnej. Poznanie własnych zasobów i zainteresowań przez dzieci w przedszkolu jest istotnym elementem preorientacji zawodowej. Poprzez obserwację, zabawę i refleksję dzieci zdobywają pierwsze doświadczenia, które pomogą im lepiej rozumieć siebie i swoje możliwości. Rola nauczyciela polega na tworzeniu sprzyjającego środowiska, które umożliwi dzieciom eksplorację otoczenia, przyglądanie się dorosłym i wyrażanie siebie w bezpieczny i twórczy sposób.

„Najważniejsza praca na świecie”

W przedszkolu Tęczowa Dolina panowała radosna wrzawa. Dzieci siedziały w kółku, a pani Kasia przygotowywała plansze z różnymi zawodami – lekarz, kucharz, strażak, nauczyciel, śmieciarz, sprzątaczką, listonosz. Dziś miało się odbyć kolejne spotkanie w ramach „Tygodnia zawodów”.

– Dzieci, czy wiecie, kto to jest śmieciarz? – zapytała z uśmiechem nauczycielka.

W sali rozległy się różne głosy.

– To ten, co wywozi śmieci! – zawołał Jaś.

– Ale on nie jest taki ważny jak lekarz! – dodała Julka.

Pani Kasia przez chwilę milczała, pozwalając dzieciom dokończyć wypowiedzi, a potem spokojnym tonem zaczęła opowieść.

– Wyobraźcie sobie, że pewnego dnia nikt nie odebrałby śmieci. Co by się stało? – zapytała.

Dzieci chwilę myślały, aż w końcu Staś powiedział:

– Byłoby brudno! I pewnie by śmierdziało.

– Właśnie! – przytaknęła pani Kasia. – Śmieciarz to ktoś, kto dba o czystość naszego miasta, o nasze zdrowie i bezpieczeństwo. Bez niego trudno byłoby nam żyć.

Nauczycielka wyjęła z szuflady małe odblaskowe kamizelki i czapki. Dzieci z zachwytem zaczęły się bawić w ekipę miejskich pracowników – jedne udawały, że sprzątają park, inne zamiatały ulice narysowane kredą, a jeszcze inne wywoziły papierowe śmieci. Wśród śmiechu i zabawy dzieci zaczęły dostrzegać, że każda praca ma sens.

Po zabawie pani Kasia usiadła z nimi na dywanie.

– Kochani, każdy zawód jest ważny. Lekarz, który leczy, sprzątaczką, która dba o czystość, piekarz, który piecze chleb, a nawet ktoś, kto sprząta liście w parku. Bez pracy innych nasze życie nie wyglądałoby tak samo.

Tego dnia pani Kasia zapisała w swoim notatniku obserwację: „Dzieci potrafią przejąć nasze postawy wobec pracy. Muszę zawsze mówić o zawodach z szacunkiem, bo przecież to ja uczę ich, jak patrzeć na innych ludzi”.

Wieczorem, gdy opuszczała przedszkole, pomyślała, że bycie nauczycielem to również budowanie mostów między pokoleniami – mostów z empatii, godności i zrozumienia. To właśnie ona, swoim tonem głosu, doborem słów i postawą, uczy dzieci, jak patrzeć na świat pracy – nie przez pryzmat prestiżu, ale przez wartość i sens tego, co ludzie robią dla dobra innych.

W miejscu, w którym dzieci zaczynają poznawać świat, nauczyciel odgrywa niezwykle ważną i delikatną rolę – kształtuje ich postrzeganie rzeczywistości, wartości i ludzi. Szczególnie istotne staje się to podczas preorientacji zawodowej, kiedy maluchy stopniowo odkrywają różnorodność zawodów oraz ich znaczenie społeczno-kulturowe.

W tej pracy nie można pominąć zawodów często niedocenianych przez dorosłych i dzieci, takich jak śmieciarz, sprzątaczką czy pracownik utrzymania

czystości. To właśnie nauczyciel ma szansę przełamać stereotypy i pokazać, że każda rola – bez względu na pozorną prostotę czy społeczny prestiż – jest fundamentem funkcjonowania naszej wspólnoty.

Etyczna postawa nauczyciela staje się tu kluczem. To od jego sposobu mówienia, narracji i zachowania zależy, czy dzieci zrozumieją, że praca śmieciarza to misja służenia zdrowiu i bezpieczeństwu lokalnej społeczności; sprzątaczką troszczy się o warunki życia, które wpływają na naszą codzienność; każdy pracownik wnosi nieoceniony wkład w dobro wspólne.

Wartość nauczyciela jako przewodnika w tym procesie nie sprowadza się jedynie do przekazywania wiedzy, ale obejmuje również modelowanie szacunku do pracy i ludzi. Wspieranie refleksji dzieci nad tym, co kryje się za nazwami zawodów, rozwijanie empatii i rozumienie roli drugiego człowieka to zadania, które wymagają od nauczyciela świadomości własnych postaw oraz konsekwentnego ich wdrażania w codziennej pracy.

W ten sposób preorientacja zawodowa staje się nie tylko elementem edukacji, lecz także fundamentem kształtowania postaw prospołecznych, które towarzyszyć będą dzieciom przez całe życie. Warto pamiętać, że to nauczyciel jest pierwszą osobą, która może pokazać dzieciom, jak ważna jest każda praca i jak wiele mówi ona o naszej kulturze szacunku, wspólnoty i odpowiedzialności.

2.4. Eliminowanie stereotypów dotyczących ról zawodowych i społecznych

Stereotypy dotyczące ról zawodowych i społecznych są trwałymi, uproszczonymi i często niezgodnymi z rzeczywistością przekonaniami, które przypisują określone cechy i zadania całym grupom ludzi, najczęściej ze względu na płeć. W edukacji przedszkolnej, kiedy kształtują się podstawy tożsamości społecznej i zawodowej dziecka, eliminowanie tych stereotypów jest bardzo ważne dla zapewnienia równego dostępu do różnych możliwości rozwojowych i edukacyjnych.

Stereotypy to automatycznie wzbudzone, uogólnione przekonania, które są dziedziczone kulturowo i bardzo odporne na zmianę, nawet pomimo doświadczeń przeczących ich prawdziwości. W kontekście zawodów stereotypy płciowe często dzielą je na męskie i kobiece, co ogranicza dzieci w swobodnym poznawaniu i wybieraniu aktywności zgodnych z ich zainteresowaniami i predyspozycjami, a nie z oczekiwaniami społecznymi.

Badania przeprowadzone na dzieciach w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym wykazały, że nawet najmłodsze z nich mają utrwalone stereotypowe wyobrażenia o zawodach, które manifestują m.in. modulacją głosu podczas zabaw związanych z odgrywaniem ról zawodowych – chłopcy częściej wzmacniają „męskość” postaci, a dziewczynki stopniowo odchodzą od stereotypizacji. Takie uprzedzenia wpływają na późniejsze wybory edukacyjne i zawodowe, ograniczając potencjał rozwojowy dzieci.

Stereotypy dotyczące ról społecznych i zawodowych są wzmacniane już od najmłodszych lat przez otoczenie – rodziców, nauczycieli, media oraz kulturę materialną (np. zabawki, książki). W przedszkolach często obserwuje się różnicowanie ról i zachowań dzieci zgodnie z tradycyjnymi wzorcami płciowymi, co utrwała schematy „grzecznych dziewczynek” i „rozwydrzonych chłopców”. Takie działania ograniczają swobodę rozwoju i mogą prowadzić do stygmatyzacji i marginalizacji dzieci, które odbiegają od norm stereotypowych.

Badania nad odgrywaniem ról pomagają zrozumieć źródła stereotypizacji zawodowej dzięki analizie, w jaki sposób dzieci i dorośli nabywają, utrwalają i powielają społeczne wzorce zachowań oraz przekonania dotyczące ról zawodowych i społecznych.

Po pierwsze, odgrywanie ról umożliwia obserwację, jak dzieci naśladują wzorce zachowań, które często są zgodne z kulturowo utrwalonymi stereotypami płciowymi i zawodowymi. Badania pokazują, że już w wieku przedszkolnym dzieci mają wyraźne wyobrażenia o tym, które zawody są „męskie”, a które „kobiece”, co przejawia się w ich wyborze ról podczas zabawy oraz sposobie ich odgrywania. Takie zachowania, polegające na powtarzaniu i wzmacnianiu społecznie akceptowanych schematów, utrwalają stereotypy.

Po drugie, badania nad odgrywaniem ról pokazują, że dzieci często przypisują postaciom zawodowym stereotypowe cechy, co wynika z takich mechanizmów poznawczych jak kategoryzacja i generalizacja. Te procesy poznawcze pomagają w szybkim przetwarzaniu informacji, ale jednocześnie prowadzą

do utrwalania uproszczonych i zwykle błędnych przekonań o zawodach i rolach społecznych.

Po trzecie, symulacje i zabawy w role zawodowe pozwalają także na identyfikację emocjonalnych i społecznych mechanizmów podtrzymujących stereotypy, takich jak potrzeba przynależności do grupy czy konformizm wobec norm społecznych. Dzieci uczą się, że odgrywanie ról zgodnie ze stereotypami jest społecznie nagradzane, a więc warto to robić.

Po czwarte, badania wskazują na możliwość wykorzystania odgrywania ról jako narzędzia do przełamywania stereotypów. Świadome wprowadzanie różnorodnych, niestereotypowych ról w zabawach i edukacji pozwala dzieciom na eksperymentowanie z nowymi wzorcami i poszerzanie horyzontów, co sprzyja krytycznemu myśleniu i otwartości na różnorodność zawodową.

Badania nad odgrywaniem ról są cennym źródłem wiedzy o tym, jak stereotypy zawodowe powstają i utrwalają się w świadomości dzieci, oraz wskazują na skuteczne metody ich eliminowania poprzez edukację i świadome kształtowanie doświadczeń dziecięcych.

Aby przeciwdziałać negatywnemu wpływowi stereotypów, w edukacji przedszkolnej należy świadomie wprowadzać działania, które:

- **prezentują różnorodne wzorce ról zawodowych i społecznych** – dzieci powinny mieć możliwość poznawania zarówno kobiet, jak i mężczyzn wykonujących różne zawody, także te tradycyjnie przypisywane jednej płci,
- **wspierają swobodę wyboru aktywności i zabaw** – eliminacja podziału zabawek i zadań na „typowo dziewczęce” i „typowo chłopięce” pozwala dzieciom rozwijać zainteresowania bez ograniczeń stereotypowych,
- **uczą krytycznego myślenia i refleksji nad stereotypami** – nawet najmłodsze dzieci można zachęcać do zadawania pytań i dostrzegania różnorodności w rolach społecznych i zawodowych,
- **angażują rodziców i środowisko lokalne** – współpraca z rodziną i zapraszanie do przedszkola przedstawicieli różnych zawodów pomaga przełamywać stereotypy i pokazuje dzieciom realne możliwości,
- **wprowadzają materiały edukacyjne neutralne płciowo** – książki, filmy i zabawki przedstawiające różnorodne modele ról, by uniknąć utrwalania tradycyjnych podziałów.

Przeciwdziałanie stereotypom w przedszkolu ma ogromne znaczenie dla rozwoju dziecka, ponieważ stereotypy związane z rolami społecznymi kształtują sposób, w jaki najmłodszy postrzegają siebie i innych. Już w wieku przedszkolnym dzieci zaczynają dostrzegać różnice między płciami, zawodami czy sposobami zachowania, które społeczeństwo uznaje za typowo męskie lub typowo kobiece. Jeśli te przekonania nie są świadomie korygowane, mogą ograniczać rozwój indywidualnych zainteresowań i wpływać na wybory życiowe w przyszłości.

Zwiększa to znaczenie działań wychowawczych, które uczą dzieci otwartości, różnorodności i samodzielnego myślenia. Dzięki temu:

1. **Poszerza się zakres wyborów edukacyjnych i zawodowych** – dzieci się uczą, że mogą realizować swoje pasje i zdolności niezależnie od płci czy innych cech społecznych. Chłopiec może marzyć o pracy nauczyciela, pielęgniarza czy tancerza, a dziewczynka o zawodzie naukownicy, inżynierki lub strażaczki. Przykładowym działaniem w przedszkolu może być organizowanie zajęć tematycznych przybliżających różne zawody, podczas których dzieci niezależnie od płci wcielają się w role lekarzy, kierowców, artystów czy budowlanców. W przedszkolu, które świadomie przeciwdziałają stereotypom, każda aktywność jest dostępna dla wszystkich, a role w zabawach czy zadaniach nie są przypisywane według utrwalonych schematów.
2. **Wzmacnia się poczucie własnej wartości i kompetencji** – gdy dzieci nie spotykają się z ograniczeniami wynikającymi z płci, statusu czy wyglądu, łatwiej rozwijają swoje zdolności w zgodzie z predyspozycjami. Nauczyciel może zachęcać dziewczynki do zabaw konstrukcyjnych, a chłopców – do działań plastycznych lub opiekuńczych, pokazując, że każda aktywność jest równie cenna. Wspólne projekty, w których liczy się współpraca i kreatywność, pomagają dzieciom dostrzec wartość różnorodnych umiejętności. Widząc, że ich działania są doceniane niezależnie od tego, czy odpowiadają tradycyjnym rolom społecznym, budują pewność siebie i poczucie sprawczości.
3. **Promuje się równość i tolerancję** – przeciwdziałanie stereotypom pomaga dzieciom zrozumieć, że każdy człowiek ma prawo do bycia sobą i że różnice są naturalną częścią świata. W przedszkolu można wprowadzać książki i bajki, w których bohaterowie łamią schematy (np. dziewczynka zostaje rycerzem, a chłopiec opiekuje się zwierzętami). Nauczyciele

mogą także przeprowadzać rozmowy o różnicach kulturowych, wyglądzie i możliwościach każdego człowieka, podkreślając wartość współpracy i wzajemnego szacunku. W grupie przedszkolnej kształtuje się w ten sposób postawa wzajemnej życzliwości, empatii i współpracy ponad podziałami społecznymi.

4. **Zapobiega się marginalizacji i dyskryminacji** – brak stereotypowych barier zmniejsza ryzyko stygmatyzacji i wykluczenia dzieci, które nie wpisują się w tradycyjne oczekiwania. W praktyce oznacza to np. zwracanie uwagi na język używany w grupie („Kto chce być liderem?” zamiast „Który chłopiec chce prowadzić?”) czy eliminowanie podziałów w zabawie na grupy dziewczynek i chłopców. W atmosferze tolerancji i akceptacji każde dziecko ma szansę rozwijać się społecznie, emocjonalnie i intelektualnie bez lęku przed oceną czy odrzuceniem.

Tym samym przeciwdziałanie stereotypom w przedszkolu nie tylko wspiera indywidualny rozwój dziecka, ale również buduje podstawy bardziej sprawiedliwego i zrównoważonego społeczeństwa, w którym różnorodność jest wartością, a nie źródłem nierówności.

Eliminowanie stereotypów dotyczących ról zawodowych i społecznych w przedszkolu wymaga świadomego i systematycznego działania nauczycieli oraz współpracy z rodziną i środowiskiem lokalnym. Przeciwdziałanie tym utrwalonym i sztywnym przekonaniom sprzyja wszechstronnemu rozwojowi dzieci, poszerza ich horyzonty, a w przyszłości umożliwi im podejmowanie świadomych wyborów edukacyjnych i zawodowych.

Inspiracje z przedszkola

W jednym z przedszkoli była grupa Leśne Skrzaty. Dzieci bawiły się tam codziennie, ucząc się nowych rzeczy – śpiewały, liczyły, malowały i budowały z klocków. Pani Ania zauważyła jednak coś, co wzbudziło jej refleksję.

Kiedy w sali wyłożono różne zabawki, chłopcy niemal od razu sięgali po klocki i samochody, a dziewczynki najczęściej wybierały lalki i przybory do rysowania. Niby nic nadzwyczajnego – tak było od dawna. Pewnego dnia jednak mały Kacper powiedział:

– Ja też chciałbym pobawić się w dom, ale chłopaki się śmieją.

Pani Ania zrozumiała wtedy, że to właśnie stereotypy ograniczają dzieci i nie pozwalają im swobodnie wyrażać siebie. Zadała sobie pytanie: „Czy naprawdę chłopiec nie może opiekować się lalką, a dziewczynka nie może budować wieżowców z klocków? Przecież każda zabawa jest cenna, rozwija bowiem inne cechy czy umiejętności – delikatność, odpowiedzialność, kreatywność, logiczne myślenie”.

Następnego dnia przygotowała nieco inną propozycję zajęć. W sali pojawiły się „stacje wyboru”. Było miejsce z klockami, był kącik kulinarny, teatrzyk z pacynkami, a także warsztat z prostymi narzędziami i materiałami plastycznymi. Dzieci same mogły zdecydować, co chcą robić.

Ku zaskoczeniu wszystkich Zosia, która dotąd zawsze malowała, usiadła przy klockach i zbudowała piękny most. Bartek, największy miłośnik samochodów, z zapalem gotował zupę pomidorową w kuchni zabawkowej. A Kacper wreszcie odważył się powiedzieć:

– Dzisiaj będę tatą, który zajmuje się dzieckiem.

Nauczycielka zauważyła, że dzieci, którym dano możliwość wyboru, były bardziej zaangażowane, twórcze i zadowolone. Wzajemnie uczyły się od siebie nowych umiejętności, a stereotypowe podziały zaczęły powoli zniknąć.

Wieczorem pani Ania pomyślała: „To nasza odpowiedzialność, by nie zamykać dzieci w szufladkach. Świat jest różnorodny, a każde dziecko ma prawo odkrywać, co sprawia mu radość. Naszym zadaniem jest dać im do tego przestrzeń – i pokazać, że każdy wybór, jeśli niesie rozwój i dobro, jest wartościowy”.

Od tego dnia w Leśnych Skrzatach stereotypy przestały mieć znaczenie, a dzieci, mając wolność w odkrywaniu świata, rosły pewniejsze siebie, odważniejsze i bardziej otwarte na innych.

Wyobraźmy sobie typową sytuację w przedszkolnej sali podczas rozmowy o zawodach. Pojawiają się stereotypowe wyobrażenia dzieci, że chłopiec powinien marzyć o roli strażaka czy budowlańca, a dziewczynka – o byciu nauczycielką lub baletnicą. Niektóre dzieci wątpią, czy ich pasje są odpowiednie dla ich płci, co może skutkować ograniczeniem marzeń i wyborów w późniejszym życiu.

Naszym zadaniem jako nauczycieli jest tworzenie przestrzeni, w której każde dziecko poczuje się swobodnie i będzie mogło odkrywać i rozwijać swoje zainteresowania, niezależnie od stereotypów kulturowych.

Dlaczego to takie ważne?

- **Zwiększamy w ten sposób zakres wyborów edukacyjnych i zawodowych** – uczymy dzieci, że ich pasje i zdolności nie są ograniczone płcią, co pozwoli im w przyszłości śmiało wybierać kierunki rozwoju i zawody, które naprawdę je fascynują.
- **Wzmacniamy poczucie własnej wartości i kompetencji** – rezygnacja ze sztywnego podziału ról daje dzieciom poczucie, że mogą się realizować w zgodzie ze swoimi predyspozycjami, co jest podstawą sukcesów w życiu.
- **Promujemy równość i tolerancję** – uczymy szacunku dla różnorodności, co buduje fundamenty społecznego porozumienia i współpracy.
- **Zapobiegamy marginalizacji i dyskryminacji** – eliminowanie stereotypów zmniejsza ryzyko wykluczenia i stygmatyzacji dzieci, które mogą czuć się inne ze względu na swoje zainteresowania lub cechy.

Praktyczne działania w przedszkolu mogą obejmować:

- organizowanie zajęć tematycznych, podczas których dzieci wcielają się w różne role zawodowe niezależnie od płci: strażaka/strażaczki, nauczyciela/nauczycielki, naukowca/naukowszynie, kierowcy/kierowszynie, pielęgniarza/pielęgniarki, architekta/architektki,
- wprowadzanie literatury i bajek łamiących stereotypy, gdzie bohaterowie wykonują prace „typowe” dla płci przeciwnej,
- zachęcanie do zabaw i projektów rozwijających różnorodne umiejętności, bez narzucania sztywnych ról i oczekiwań,
- angażowanie rodziców obu płci w prezentacje swoich profesji, by dzieci zobaczyły, że każdy zawód jest dostępny dla każdego.

Pamiętajmy, że dzięki takiemu podejściu przyczyniamy się nie tylko do indywidualnego rozwoju każdego dziecka, ale również do budowania społeczeństwa opartego na równości, akceptacji i wzajemnym szacunku.

Do refleksji

- ☞ Czy w codziennej pracy z dziećmi obserwuję sytuacje, w których stereotypy dotyczące zawodów lub ról społecznych są widoczne? Jak wtedy reaguję?
- ☞ Jakie aktywności lub materiały edukacyjne stosuję, by wspierać dzieci w odkrywaniu różnorodnych zawodów niezależnie od płci?
- ☞ Czy sposób, w jaki organizuję zabawę w grupie, sprzyja równemu dostępowi do różnych ról i aktywności wszystkich dzieci?
- ☞ W jaki sposób mogę bardziej świadomie eliminować stereotypy z własnego języka i zachowania w kontaktach z dziećmi?
- ☞ Jak angażuję rodziców w działania, które przełamują stereotypowe wyobrażenia zawodów i ról społecznych?
- ☞ Jakie konkretne zmiany lub nowe pomysły mogę wprowadzić do swojej pracy wychowawczej po dzisiejszym spotkaniu?
- ☞ Czy potrafię rozpoznać obszary, w których moje własne przekonania lub postawy mogą mimowolnie wzmacniać stereotypy? Jak mogę nad tym pracować?

2.5. Organizacja i warunki realizacji preorientacji zawodowej

Preorientacja zawodowa w przedszkolu stanowi ważny element realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego. Nie wymaga tworzenia osobnego programu, ponieważ jej treści są włączane w codzienne działania edukacyjne. Celem tych działań jest przybliżenie dzieciom świata różnych profesji i środowisk pracy, a także rozwijanie ich zainteresowań i zdolności. W praktyce wychowawczej nauczyciele starają się tworzyć sytuacje,

w których dzieci mogą na własne oczy zobaczyć, na czym polega praca różnych osób, a także zrozumieć, dlaczego poszczególne zawody są potrzebne.

Ważnym założeniem preorientacji zawodowej jest kształtowanie u dzieci pozytywnego stosunku do pracy, nauki oraz rozwijanie takich cech, jak samodzielność, odpowiedzialność i umiejętność współpracy. Przedszkole staje się więc miejscem, w którym dzieci uczą się wartości związanych z etyką pracy, szacunku do wysiłku innych osób oraz dostrzegania znaczenia wspólnego działania. Równie istotne jest eliminowanie stereotypów dotyczących zawodów i ról społecznych. Zadaniem nauczyciela jest więc pokazanie, że każdy zawód ma swoją wartość, a wybory życiowe nie powinny być ograniczone płcią czy utartymi przekonaniem.

Preorientacja zawodowa w przedszkolu opiera się również na szerokiej współpracy ze środowiskiem społecznym i gospodarczym. Dlatego nauczyciele często zapraszają do przedszkola rodziców, którzy mogą opowiedzieć o swojej pracy, organizują spotkania z przedstawicielami różnych zawodów, wycieczki do miejsc pracy czy instytucji publicznych. Takie formy angażowania otoczenia wzmacniają realizację celów wychowawczych i uczą dzieci, że zawody istnieją w realnym świecie, a ich wykonawcy odgrywają dużą rolę w życiu lokalnej społeczności.

W pracy z dziećmi warto stosować metody aktywizujące i interdyscyplinarne, które sprzyjają uczeniu się poprzez zabawę i doświadczenie. Doskonale sprawdzają się zajęcia tematyczne, zabawy w kącikach zawodowych, inscenizacje, gry dydaktyczne czy elementy metody projektu. Dzięki nim dzieci w sposób naturalny przyswajają wiedzę o zawodach, a przy tym rozwijają wyobraźnię, kreatywność i umiejętności społeczne.

Preorientacja zawodowa powinna być prowadzona systematycznie, stanowić stały i naturalny element codziennej pracy przedszkola. To nie jednorazowe wydarzenie, lecz proces, w którym uczestniczą dzieci – zarówno podczas zaplanowanych zajęć, jak i spontanicznej zabawy. Podstawową i najważniejszą funkcję w tym procesie pełni nauczyciel – jest on organizatorem, przewodnikiem i inspiratorem. Planowanie zajęć, dobór odpowiednich metod i organizacja spotkań z przedstawicielami zawodów – to wszystko należy do jego zadań, podobnie jak czuwanie nad tym, by każde dziecko mogło rozwijać swoje indywidualne zainteresowania i zdolności.

Dobrze prowadzona preorientacja zawodowa w przedszkolu łączy codzienne wychowanie, współpracę z rodzicami i środowiskiem lokalnym, a także

wspiera dzieci w odkrywaniu świata pracy w sposób naturalny i ciekawy. Dzięki niej przedszkolaki uczą się szacunku do pracy innych, otwartości na różnorodność zawodów oraz budują podstawy świadomych wyborów edukacyjnych w przyszłości.

W realizację programu preorientacji zawodowej powinno zostać włączone otoczenie społeczno-gospodarcze, w szczególności powinni być w nią zaangażowani rodzice, przedstawiciele zakładów pracy i pracodawców, a także instytucje edukacyjnych oraz instytucje działających na rynku pracy.

Preorientacja zawodowa powinna być **ukierunkowana na kształtowanie**:

- proaktywnych postaw dzieci wobec pracy i edukacji ze zwróceniem uwagi na zasady etyki pracy jako fundamentu aktywności zawodowej,
- sprawczości, tj. przekonania, że są podmiotami własnych działań i są zdolne do wprowadzania zmian w swoim bliższym i dalszym otoczeniu,
- samodzielności i samoobsługi oraz kształtowanie takich cech, jak utrzymanie ładu, doprowadzanie podejmowanych prac do końca i porządkowanie miejsca pracy,
- szacunku do pracy innych,
- umiejętności współdziałania.

Preorientacja zawodowa powinna być stałą perspektywą prowadzenia wychowania przedszkolnego w ciągu dnia, w trakcie swobodnych zajęć dzieci w kąciakach tematycznych oraz podczas zajęć dotyczących poznawania zawodów najbliższych dziecku. W czasie różnych aktywności dzieci powinny poszerzać świadomość dotyczącą świata zawodów z wykorzystaniem prostych zabaw, takich np. jak:

- **„Jedziemy autobusem”** – dzieci wspólnie z nauczycielem identyfikują osoby i zawody, np. „Kto prowadzi?”, „Kto wyprodukował?”, „Kto sprząta autobus?”.
- **„Zawodowe memo”** – dopasowywanie atrybutów do zawodów.

Zadania z zakresu preorientacji zawodowej nauczyciel wychowania przedszkolnego może realizować, organizując zajęcia i wycieczki (np. do zakładów pracy) oraz spotkania z przedstawicielami różnych zawodów.

■ Kąciki zainteresowań

Kąciki zainteresowań w przedszkolu stanowią niezwykle wartościowe środowisko, w którym można realizować preorientację zawodową. Ich siłą jest to, że łączą zabawę z poznawaniem świata pracy w sposób naturalny i przyjazny dla dziecka. Odpowiednie wyposażenie, otwarta postawa nauczyciela i przestrzeń do samodzielnej aktywności sprawiają, że dzieci mogą eksplorować różnorodne profesje, rozwijać swoje pasje i wyobraźnię zawodową.

Kąciki te służą nie do „uczenia o zawodach”, lecz do tworzenia doświadczeń zawodowych poprzez zabawę – a to właśnie zabawa jest najlepszym sposobem uczenia się w wieku przedszkolnym.

Środowisko fizyczne w przedszkolu – jego przestrzeń, organizacja sali, dostępność pomocy dydaktycznych – ma istotne znaczenie dla rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym. Przede wszystkim kąciki zainteresowań (nazywane też kącikami tematycznymi lub kącikami aktywności) tworzą naturalną przestrzeń do zabawy, eksperymentowania i odgrywania ról społecznych, w tym zawodowych.

W kontekście preorientacji zawodowej kąciki te stają się narzędziem doświadczenia świata zawodów poprzez zabawę, co wpisuje się w podstawową aktywność rozwojową dziecka w wieku przedszkolnym. Dzięki dostępowi do odpowiednich materiałów, rekwizytów i przestrzeni dzieci mogą w sposób naturalny rozwijać zainteresowania, poznawać różnorodne profesje i wcielać się w role zawodowe w toku zabawy tematycznej i swobodnej.

Kąciki zainteresowań umożliwiają dzieciom podejmowanie działań zgodnych z ich predyspozycjami, potrzebą ekspresji i ciekawością świata. Odpowiednio zaprojektowane mogą stać się miejscem:

- poznawania zawodów,
- odgrywania ról społecznych,
- rozwijania umiejętności społecznych (np. współpracy, komunikacji),
- kształtowania szacunku dla pracy ludzkiej,
- rozbudzania aspiracji i marzeń o przyszłości.

Zgodnie z ideą preorientacji zawodowej dzieci nie powinny być kierowane ku konkretnym zawodom, lecz powinny swobodnie eksplorować świat pracy, poznając jego różnorodność i znaczenie w codziennym życiu.

3

Ewaluacja i weryfikacja efektów preorientacji zawodowej w przedszkolu

Ewaluacja zajęć prowadzonych w ramach preorientacji zawodowej w przedszkolu stanowi istotny element procesu dydaktyczno-wychowawczego. Jej celem jest nie tylko ocena skuteczności podejmowanych działań, ale przede wszystkim doskonalenie praktyki nauczycielskiej i zapewnienie jak najlepszego wsparcia rozwoju każdego dziecka. Dzięki systematycznemu monitorowaniu i analizie wyników możliwe jest odpowiednie dostosowanie treści, metod i form pracy do indywidualnych potrzeb i możliwości dzieci, a także do zmieniających się warunków edukacyjnych.

Rolą ewaluacji jest analiza skuteczności programu, tzn. określenie, w jakim stopniu jego realizacja przyczynia się do osiągnięcia założonych w nim celów. Ewaluacja prowadzona jest w sposób ciągły, odbywają się okresowe spotkania osób realizujących program preorientacji zawodowej w przedszkolu, które służą omówieniu skuteczności podejmowanych działań.

W celu rzetelnego przeprowadzenia ewaluacji warto zastosować:

- pytania ewaluacyjne skierowane do dzieci (dotyczące zrozumienia przekazywanych treści, potrzeby kontynuowania/poszerzenia tematu, atrakcyjności zajęć),
- autorefleksję i samoocenę uczestników (swobodne wypowiedzi na zakończenie zajęć z wykorzystaniem głównie skojarzeń i myślenia analogicznego),
- zbieranie opinii i informacji zwrotnych od rodziców (ankieta),
- analizę prac dzieci wykonanych w ramach działań z zakresu preorientacji zawodowej.

Jednym z podstawowych celów ewaluacji jest **monitorowanie postępów dzieci** w zakresie poznawania zawodów, rozwijania zainteresowań oraz kształtowania umiejętności społecznych i poznawczych związanych z pełnieniem ról zawodowych. Obserwacja aktywności dzieci w trakcie zabaw tematycznych, rozmów, projektów czy działań praktycznych pozwala nauczycielowi określić, w jakim stopniu poszczególne dzieci potrafią rozpoznawać zawody, rozumieją ich znaczenie społeczne oraz jakie role preferują w zabawie. Dzięki temu nauczyciel może zauważyć zarówno mocne strony wychowanków, jak i obszary wymagające dalszego wsparcia.

Kolejnym istotnym celem jest **ocena efektywności stosowanych metod i narzędzi dydaktycznych** wykorzystywanych podczas zajęć. Analiza zastosowanych form pracy, takich jak drama, zabawy konstrukcyjne, projekty tematyczne czy spotkania z przedstawicielami zawodów, pozwala określić, które z nich są najbardziej angażujące i sprzyjają efektywnemu uczeniu się. Ewaluacja pomaga też w refleksji nad tym, czy zastosowane materiały dydaktyczne i środki przekazu są dostosowane do wieku i możliwości rozwojowych dzieci.

Ważnym elementem ewaluacji jest również **identyfikacja trudności i potrzeb wsparcia** zarówno wśród dzieci, jak i nauczycieli. W przypadku dzieci ewaluacja pozwala zauważyć, które z nich potrzebują dodatkowego wsparcia emocjonalnego, językowego lub poznawczego, aby mogły w pełni uczestniczyć w zajęciach. W odniesieniu do nauczycieli proces ten umożliwia rozpoznanie obszarów wymagających doskonalenia zawodowego,

np. w zakresie stosowania nowoczesnych metod dydaktycznych czy indywidualizacji pracy.

Ostatnim, ale niezwykle istotnym celem ewaluacji jest **doskonalenie procesu preorientacji zawodowej** poprzez analizę wyników i wdrażanie działań usprawniających. Ewaluacja stanowi podstawę do refleksji nad skutecznością dotychczasowych rozwiązań oraz do planowania nowych inicjatyw. Wyniki ewaluacji mogą inspirować nauczycieli do poszukiwania innowacyjnych metod, lepszego planowania współpracy ze specjalistami czy rodzicami, a także do tworzenia środowiska sprzyjającego aktywnemu i twórczemu poznawaniu świata zawodów przez dzieci.

Metody ewaluacji w przedszkolu powinny być dostosowane do specyfiki wieku dzieci i charakteru prowadzonych zajęć. Najczęściej wykorzystywane są: systematyczna obserwacja zachowań i aktywności dzieci, analiza wytworów ich pracy (np. rysunków, projektów, konstrukcji), rozmowy indywidualne lub grupowe oraz ankiety skierowane do rodziców i nauczycieli. Pomocne mogą być również arkusze obserwacji czy karty diagnostyczne, które umożliwiają dokumentowanie postępów w sposób uporządkowany. Stosowanie różnych metod ewaluacji pozwala na uzyskanie pełnego obrazu efektywności prowadzonych działań oraz trafniejsze planowanie dalszych etapów pracy.

W efekcie przeprowadzona w sposób rzetelny i systematyczny ewaluacja staje się nie tylko narzędziem kontroli, lecz także źródłem wiedzy i inspiracji do dalszego rozwoju pracy przedszkola. Pozwala nauczycielom świadomie kształtować proces preorientacji zawodowej tak, by wspierał rozwój zainteresowań, umiejętności i aspiracji dzieci już od najmłodszych lat.

Kryteria oceny efektów preorientacji zawodowej

Kryteria ewaluacji w preorientacji zawodowej realizowanej w przedszkolu stanowią istotny element procesu oceny skuteczności działań nauczyciela oraz poziomu zaangażowania i rozwoju dzieci. Dzięki jasno określonym kryteriom możliwe jest prowadzenie systematycznej i obiektywnej analizy efektów podejmowanych działań, co sprzyja doskonaleniu pracy dydaktyczno-wychowawczej oraz zapewnia lepsze dopasowanie treści i metod do indywidualnych potrzeb wychowanków.

Podstawowym kryterium ewaluacji jest **stopień zaangażowania dzieci w proponowane aktywności** związane z poznawaniem zawodów. Obserwacja, w jakim zakresie dzieci uczestniczą w zabawach tematycznych, rozmowach, projektach czy działaniach praktycznych, pozwala nauczycielowi ocenić, czy podejmowane formy pracy są dla nich atrakcyjne i dostosowane do ich wieku. Wysoki poziom zainteresowania i aktywności świadczy o tym, że tematyka zajęć jest bliska doświadczeniom dzieci oraz wspiera ich naturalną ciekawość poznawczą.

Kolejnym ważnym kryterium jest **poziom wiedzy i umiejętności dzieci w zakresie rozumienia ról zawodowych**. Ewaluacja w tym obszarze obejmuje ocenę, czy dziecko umie rozpoznać różne zawody, opisać podstawowe czynności wykonywane przez przedstawicieli poszczególnych profesji oraz czy rozumie znaczenie pracy dla funkcjonowania społeczeństwa. Należy również zwrócić uwagę na to, w jakim stopniu dzieci potrafią łączyć wiedzę o zawodach z własnymi doświadczeniami i zainteresowaniami.

Istotnym kryterium oceny skuteczności zajęć jest też **rozwój umiejętności społecznych i emocjonalnych** dzieci, które ujawniają się w trakcie zabaw tematycznych i pracy zespołowej. Nauczyciel obserwuje, czy podopieczni potrafią współpracować, dzielić się zadaniami, komunikować swoje pomysły i emocje oraz czy wykazują postawy szacunku wobec pracy innych osób. Umiejętność współdziałania i empatia to wartości, które stanowią podstawę przyszłych kompetencji zawodowych.

W procesie ewaluacji duże znaczenie ma także **kryterium adekwatności i skuteczności stosowanych metod i narzędzi dydaktycznych**. Nauczyciel analizuje, czy zastosowane formy pracy – takie jak drama, zabawy ruchowe, plastyczne, muzyczne czy projekty badawcze – są odpowiednie do wieku i możliwości dzieci oraz czy sprzyjają osiągnięciu zamierzonych celów wychowawczych i edukacyjnych. Ewaluacja w tym zakresie umożliwia doskonalenie warsztatu pracy nauczyciela i poszukiwanie nowych, bardziej efektywnych metod angażowania dzieci.

Ważnym elementem jest również **kryterium dostępności i indywidualizacji zajęć**, które odnosi się do stopnia, w jakim nauczyciel uwzględnia zróżnicowane potrzeby i możliwości dzieci, w tym tych z niepełnosprawnościami lub trudnościami rozwojowymi. Ewaluacja w tym zakresie pozwala ocenić, czy wszystkie dzieci miały sposobność aktywnego uczestnictwa w zajęciach i osiągnięcia sukcesu na miarę swoich predyspozycji.

Ostatnim z ważnych kryteriów jest **skuteczność współpracy nauczyciela z rodzicami i specjalistami** w procesie realizacji preorientacji zawodowej. Analizuje się tu, czy wymiana informacji, wspólne działania i konsultacje przyczyniają się do lepszego rozpoznania potrzeb dzieci oraz do tworzenia spójnego systemu wsparcia rozwoju zainteresowań zawodowych już od wieku przedszkolnego.

Przemyślane i jasno określone kryteria ewaluacji pozwalają ocenić efektywność zajęć z zakresu preorientacji zawodowej, a zarazem dostarczają cennych dla nauczyciela wskazówek, pomagając mu doskonalić metody pracy, planować kolejne działania i tworzyć warunki do harmonijnego rozwoju dzieci. Dzięki nim proces ewaluacji staje się narzędziem refleksji, rozwoju i ciągłego podnoszenia jakości edukacji przedszkolnej.

Możliwości wykorzystania wyników ewaluacji

Wyniki ewaluacji zajęć z preorientacji zawodowej w przedszkolu są źródłem informacji o skuteczności prowadzonych działań dydaktyczno-wychowawczych oraz o potrzebach i możliwościach dzieci. Ich właściwe wykorzystanie pozwala nauczycielowi nie tylko doskonalić własną praktykę zawodową, ale również tworzyć środowisko edukacyjne sprzyjające wszechstronnemu rozwojowi wychowanków. Ewaluacja nie powinna być traktowana jedynie jako forma kontroli, lecz przede wszystkim powinna służyć jako narzędzie refleksji, planowania i ulepszania procesu edukacyjnego.

Jednym z najważniejszych sposobów wykorzystania wyników ewaluacji jest **doskonalenie jakości pracy nauczyciela i całego zespołu przedszkola**. Analiza zebranych danych pozwala określić, które metody, formy i środki dydaktyczne przynoszą najlepsze efekty w rozwijaniu zainteresowań zawodowych dzieci, a które wymagają modyfikacji. Nauczyciel może dzięki temu planować zajęcia w sposób bardziej świadomy, dostosowując je do poziomu rozwoju i możliwości swoich wychowanków. Ewaluacja staje się więc podstawą do wprowadzania innowacji pedagogicznych i rozwijania kompetencji zawodowych kadry pedagogicznej.

Wyniki ewaluacji mogą być także **wykorzystywane do indywidualizacji pracy z dziećmi**. Dzięki analizie obserwacji i wniosków nauczyciel może dostrzec, które dzieci wykazują szczególne zainteresowania określonymi zawodami, a które potrzebują dodatkowego wsparcia w rozwijaniu

kompetencji społecznych, poznawczych lub komunikacyjnych. Pozwala to na planowanie zróżnicowanych aktywności, dostosowanych do potrzeb poszczególnych wychowanków, co sprzyja budowaniu poczucia sukcesu i motywacji do dalszego działania.

Istotnym obszarem wykorzystania wyników ewaluacji jest również **planowanie współpracy ze specjalistami i rodzicami**. Wnioski z analizy działań preorientacyjnych mogą wskazywać na potrzebę zaangażowania psychologa, logopedy czy pedagoga specjalnego w celu udzielenia dzieciom dodatkowego wsparcia. Jednocześnie nauczyciel może dzielić się z rodzicami spostrzeżeniami dotyczącymi zainteresowań i predyspozycji ich dzieci i zachęcać do wspólnego rozwijania tych obszarów w środowisku domowym. W ten sposób wyniki ewaluacji przyczyniają się do pogłębiania współpracy między przedszkolem a rodziną i do tworzenia spójnego systemu wspierania rozwoju dziecka.

Kolejną możliwością jest **wykorzystanie wyników ewaluacji do planowania i modyfikowania programu preorientacji zawodowej**. Analiza zgromadzonych informacji może wskazać, które treści tematyczne cieszą się największym zainteresowaniem dzieci, a które wymagają innego podejścia lub szerszego omówienia. Na podstawie wyników ewaluacji można wprowadzać nowe formy aktywności, zapraszać przedstawicieli zawodów, organizować wycieczki edukacyjne czy tworzyć projekty międzygrupowe, które wzbogacą ofertę edukacyjną przedszkola.

Wyniki ewaluacji mają także znaczenie dla **budowania kultury jakości w przedszkolu**. Dzielenie się wnioskami z ewaluacji w gronie nauczycieli sprzyja wymianie doświadczeń, wzajemnemu uczeniu się i wspólnemu poszukiwaniu skutecznych rozwiązań. Umożliwia to tworzenie spójnej koncepcji pracy przedszkola w obszarze preorientacji zawodowej, opartej na refleksji, współpracy i ciągłym doskonaleniu.

Podsumowując, wyniki ewaluacji zajęć z preorientacji zawodowej stanowią nieocenione źródło informacji o potrzebach dzieci, skuteczności działań nauczycieli i jakości procesu edukacyjnego. Ich świadome wykorzystanie pozwala na planowanie pracy w sposób bardziej celowy, elastyczny i zindywidualizowany. Dzięki temu preorientacja zawodowa w przedszkolu staje się procesem dynamicznym, rozwijającym się wraz z potrzebami dzieci i możliwościami środowiska przedszkolnego, a jej realizacja przyczynia się

do wszechstronnego rozwoju i lepszego przygotowania dzieci do przyszłych ról społecznych.

Ewaluacja i weryfikacja efektów preorientacji zawodowej są kluczowymi elementami zapewniającymi wysoką jakość edukacji przedszkolnej w obszarze wczesnego wspierania rozwoju zawodowego dzieci. Systematyczne monitorowanie postępów, wykorzystanie różnorodnych metod i narzędzi oraz aktywne włączanie rodziców i specjalistów w proces preorientacji zawodowej umożliwia tworzenie warunków sprzyjających świadomemu rozwojowi i przygotowaniu dzieci do dalszej edukacji.

Preorientacja zawodowa w przedszkolu to ważny aspekt wychowania, który można realizować w codziennej pracy z dziećmi, dostosowując go do ich wieku i możliwości rozwojowych. Oto wskazówki dla nauczyciela przedszkola, jak efektywnie wdrażać działania:

Dostosowanie działań do wieku i potrzeb dzieci

- Planuj aktywności, uwzględniając różnorodność zainteresowań oraz indywidualne tempo rozwoju dzieci.
- Stawiaj na zabawę, która angażuje i uczy, np. poprzez odgrywanie ról czy poznawanie zawodów.

Wprowadzanie tematyki zawodów w ciekawej formie

- Organizuj tematyczne dni lub tygodnie, podczas których dzieci poznają różne zawody poprzez rozmowy, zabawy, książki czy filmy.
- Zapraszaj do przedszkola przedstawicieli różnych zawodów (np. strażaka, lekarza, piekarza), aby dzieci mogły zobaczyć realia ich pracy i zadać im pytania.

Wspieranie rozwoju zainteresowań i umiejętności

- Obserwuj, co przyciąga uwagę dzieci, i zachęcaj je do rozwijania zainteresowań w tym kierunku poprzez dodatkowe aktywności.
- Wprowadzaj gry i zadania rozwijające kreatywność, współpracę i rozwiązywanie problemów.

Zachęcanie do poznawania świata poprzez praktyczne doświadczenia

- Organizuj proste projekty, np. gotowanie, tworzenie prac manualnych czy wycieczki edukacyjne, które pomogą dzieciom zrozumieć, czym zajmują się ludzie w różnych miejscach pracy.

- Pozwól dzieciom eksperymentować i samodzielnie odkrywać różne role społeczne.

Realizacja działań zgodnie z podstawą programową

- Wdrażaj preorientację zawodową w ramach realizacji całej podstawy programowej wychowania przedszkolnego, bez tworzenia odrębnego programu doradztwa zawodowego.

Dzięki takim działaniom dzieci łatwiej budują swoją świadomość i początkowe wyobrażenia o świecie pracy oraz rozwijają kompetencje przydatne w dalszej edukacji i życiu.

Zakończenie

– wnioski końcowe i implikacje

Preorientacja zawodowa to nie jest jedynie temat do rozważań czy naukowych analiz – to codzienna rzeczywistość zajęć, zabaw, rozmów z dziećmi. Dzieci już na etapie przedszkolnym intensywnie poznają role społeczne, interesują się pracą dorosłych i spontanicznie odgrywają różne zawodowe role w zabawie. Odpowiednio wspierane mogą w naturalny sposób rozwijać ciekawość, kompetencje społeczne, wyobraźnię i poczucie sprawstwa. W związku z tym ważny jest wczesny kontakt dziecka z różnorodnymi profesjami – zarówno klasycznymi, jak i nowoczesnymi – oraz ważne jest to, jak rozważnie i świadomie wprowadzać je w świat pracy. Niniejsza publikacja powstała jako odpowiedź na coraz silniejszą potrzebę tworzenia środowiska edukacyjnego, które opisuje rzeczywistość, a jednocześnie otwiera dziecko na przyszłe możliwości i uczy je orientowania się w dynamicznie zmieniającym się świecie zawodów.

Dzieci w wieku przedszkolnym powinny poznawać nie tylko tradycyjne profesje, takie jak lekarz, piekarz, murarz czy nauczycielka, lecz także współczesne zawody wykonywane przez ich rodziców i opiekunów rówieśników.

■ Dlaczego preorientacja zawodowa jest tak ważna?

Wyobraźmy sobie, jak każdego dnia w naszej sali pojawiają się małe, ciekawe świata osoby – ich głowy są pełne pytań, pomysłów, chęci do poznawania. W ich zabawach odbijają się całe światy: świat lekarzy, strażaków, nauczycieli, mechaników. To dla nich nie tylko gry – to pierwsze poznanie społecznej rzeczywistości.

Już w wieku trzech–pięciu lat dzieci tworzą pierwsze wyobrażenia o tym, kim mogą zostać w dorosłym życiu. To urok i wyzwanie tego wieku. Nasze zadanie jako nauczycieli przedszkola to NIE KIEROWAĆ ich wyborem, ale rozwijać w nich ciekawość i otwartość – tak by ich przyszłe decyzje nie były ograniczone stereotypami, lecz wynikały z pasji i świadomości.

■ Znaczenie preorientacji zawodowej

Nie chodzi jedynie o pokazanie dzieciom, co robi listonosz, pielęgniarka czy strażak. To proces, który ma wpływ na:

- **rozwój społeczny** – poprzez zabawy dzieci uczą się współpracy, pomagania innym, budują umiejętności komunikacji, empatii, rozumienia ról,
- **rozwój emocjonalny** – kształtują szacunek wobec pracy innych, uczą się radzić sobie z emocjami, rozwijają poczucie własnej wartości,
- **rozwój poznawczy** – poszerzają słownictwo, łączą przyczynę ze skutkiem, poznają funkcje przedmiotów i narzędzi, ćwiczą kreatywność i wyobraźnię.

Nasza rola jest kluczowa. To my tworzymy w sali atmosferę, w której dziecko swobodnie może doświadczać świata i interpretować go poprzez swoje zabawy.

Do refleksji

- ☞ Czy w naszych codziennych zajęciach świadomie uwzględniamy elementy preorientacji zawodowej?
- ☞ Czy wykorzystujemy spotkania z przedstawicielami różnych profesji, wycieczki, projekty jako szansę na rozwój każdego dziecka?

- ☞ Jak prezentujemy dzieciom różnorodność zawodów?
Czy rzeczywiście pokazujemy je bez stereotypów?
- ☞ Jak pomagamy dzieciom łączyć zabawę z nauką o pracy i roli, jaką odgrywają różne zawody w społeczeństwie?
- ☞ Czy obserwujemy, jak dzieci poprzez zabawę rozwijają kompetencje niezbędne w życiu – współpracę, kreatywność, empatię?

Praktyczne inspiracje:

- **stworzenie kącika zawodów** – wyposażonego w różnorodne akcesoria, stroje, narzędzia, które pozwolą dzieciom swobodnie odgrywać różne role,
- **zorganizowanie „Tygodnia zawodów”** – z zajęciami, w trakcie których dzieci poznają zawody w różnych odsłonach, np. pielęgniarza i pielęgniarkę, mechanika i mechaniczkę,
- **zapraszanie rodziców i lokalnych specjalistów** – na krótkie spotkania, prezentacje lub warsztaty,
- **planowanie wycieczek edukacyjnych** – do miejsc pracy, które interesują dzieci,
- **wykorzystanie bogatych materiałów edukacyjnych** – ilustracji, puzzli, książeczek, które pomagają utrwalać wiedzę i rozwijać słownictwo.

Drodzy Nauczyciele, preorientacja zawodowa to most łączący świat dziecięcych marzeń z rzeczywistością dorosłości. To przestrzeń, w której dzieci mogą bezpiecznie badać siebie i otoczenie, ucząc się odpowiedzialności, szacunku i otwartości. Wasze zaangażowanie, pomysłowość i troska są gwarancją, że każde dziecko otrzyma nie tylko wiedzę, ale również inspirację i siłę, by z odwagą budować własną drogę. Przedszkole może być miejscem, które pomaga marzyć i otwiera drzwi do świata pełnego możliwości.

Zapraszamy do wspólnego działania na rzecz preorientacji zawodowej, ponieważ to inwestycja w przyszłość naszych dzieci i całego społeczeństwa.

Bibliografia

1. Brzezińska, A. (2000). *Spółeczna psychologia rozwoju*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
2. Denek, K. (1998). *Edukacja jutra*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
3. Duda, W. (2025). Preorientacja zawodowa jako ważny element edukacji przedszkolnej – założenia i pierwsze wyniki międzynarodowego projektu naukowego WARBEKI. *Edukacja Zawodowa i Ustawiczna*, (9), 399–408. <https://doi.org/10.71358/ezu.2224>
4. Dymara, B. (2020). Zaangażowanie środowiska lokalnego w preorientację zawodową. *Przedszkole i Szkoła*, 6, 14–16.
5. Grochowalska, M. (2014). Dylematy nowicjusza. Konteksty stawania się nauczycielem edukacji przedszkolnej, *Edukacja Elementarna*, 1(31), 27–40.
6. Gruszczyk-Kolczyńska, E., Zielińska, E., Grabowska, G. (2011). *Program wychowania i kształcenia oraz wspomagania rozwoju sześciolatków w przedszkolu, w klasach zerowych i w placówkach integracyjnych*. Warszawa: Nowa Era.
7. Grzeszkiewicz, B. (2004). *Preorientacja zawodowa dzieci w wieku przedszkolnym*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
8. <https://ore.edu.pl/wp-content/uploads/2017/05/wychowanie-przedszkolne-i-edukacja-wczesnoszkolna.-pp-z-komentarzem.pdf>, Podstawa programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z komentarzem (s. 23, 103).
9. Kaczmarek, B. (2016). *Teatr dziecięcy. Teoretyczne i praktyczne podstawy edukacji teatralnej*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

10. Kaczmarzyk, M. (2013, 23–26 marca). *Rozproszona odpowiedzialność nauczyciela, czyli o statystycznej istocie wychowania*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://kongres.odnpoznan.pl/wp-content/uploads/2017/02/KACZMARZYK_MEMETYKA_AUTORYTET_ROZPROSZONY.pdf (dostęp: 15.12.2025).
11. Karbowniczek, J. (2011). Założenia metodyczne pracy pedagogicznej w przedszkolu. W: J. Karbowniczek, M. Kwaśniewska, B. Surma (red.), *Podstawy pedagogiki przedszkolnej z metodyką* (s. 215–282). Kraków: Wydawnictwo WAM, Akademia Ignatianum.
12. Królikowska, J. (2021). Preorientacja zawodowa dzieci w przedszkolu – cele i metody. *Edukacja Przedszkolna*, 2, 36–38.
13. Kupisiewicz, C. (2012). *Podstawy dydaktyki*. Warszawa: WSiP.
14. Matejczuk, J. (2014). Rozwój dziecka. Wiek przedszkolny. W: A.I. Brzezińska (red.), *Niezbędnik Dobrego Nauczyciela*, seria 1, *Rozwój w okresie dzieciństwa i dorastania*, t. 2 (s. 53). Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
15. Miko-Giedyk, J., Miszczuk, R. (2009). Nauczyciel wychowania przedszkolnego. W: E. Zyzik (red.), *Wybrane zagadnienia z pedagogiki przedszkolnej* (s. 227–243). Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.
16. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz. U. z 2019 r. poz. 325).
17. Śliwerski, B., (2009) O wymierności pracy nauczyciela. *Studia Pedagogiczne. Problemy społeczne, edukacyjne i artystyczne*, 18, 31–48.
18. Waloszek, D. (2005). Przygotowanie dzieci do szkoły. Refleksje metodologiczne. W: D. Waloszek (red.), *Edukacja dzieci sześciolletnich w Polsce* (s. 44). Zielona Góra: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego.
19. Wiatrowski, Z. (2005). *Podstawy pedagogiki pracy*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego.
20. Wychowanie przedszkolne w Polsce, <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wychowanie-przedszkolne-w-polsce> (dostęp: 29.12.2022).
21. *Zestaw przykładowych programów preorientacji zawodowej, orientacji zawodowej oraz doradztwa zawodowego dla systemu oświaty*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji 2017.

Aneks

1. Wsparcie metodyczne

■ Współcześnie wykonywane zawody*

Dzieci już w wieku przedszkolnym powinny zapoznawać się nie tylko z zawodami tradycyjnymi, typu: lekarz, piekarz, murarz, nauczyciel, ale również z zawodami powstałymi stosunkowo niedawno, które wykonują ich rodzice i rodzice rówieśników. Oto przykłady:

1. Zawody związane z nowymi technologiami

- programista,
- tester oprogramowania,
- grafik komputerowy,
- analityk danych,
- operator drona,
- twórca gier komputerowych.

2. Zawody usługowe

- pracownik sklepu,
- kasjer,
- kurier/dostawca (np. przesyłek do paczkomatów, na pocztę),
- kierowca (autobus, taksówka, busik),

* Nazwy zawodów podane są według wykazów urzędowych.

- fryzjer,
- barber,
- kosmetyczka, manikiurzystka,
- projektantka mody,
- krawcowa.

3. Zawody medyczne i okołomedyczne

- pielęgniarka,
- ratownik medyczny,
- fizjoterapeuta,
- logopeda,
- farmaceuta,
- dietetyk.

4. Zawody edukacyjne i opiekuńcze

- nauczyciel,
- pedagog szkolny,
- naukowiec,
- psycholog,
- pracownik socjalny,
- trener zajęć dodatkowych (tanecznych, sportowych, językowych),
- opiekunka do dzieci.

5. Zawody biurowe i administracyjne

- księgowy,
- kadrowy,
- urzędnik,
- menedżer.

6. Zawody techniczne i rzemieślnicze

- operator maszyn,
- mechatronik,
- elektryk,
- budowlaniec,
- architekt,
- spawacz,
- monter instalacji (gazowych, wodnych, fotowoltaicznych),
- serwisant sprzętu AGD, IT, RTV.

7. Zawody związane z logistyką i produkcją

- pracownik magazynu,
- planista produkcji,
- operator wózka widłowego,
- kontroler jakości.

8. Zawody związane z mediami i komunikacją

- fotograf,
- dziennikarz internetowy,
- social media manager,
- influencer (omówić w przystępny sposób),
- pracownik drukarni.

9. Zawody związane z ekologią i przyrodą

- ogrodnik terenów zieleni,
- ekolog,
- pracownik schroniska dla zwierząt,
- behawiorysta psów.

10. Zawody związane ze sztuką

- aktor,
- malarz,
- rzeźbiarz,
- piosenkarz,
- tancerz,
- pisarz,
- reżyser,
- scenograf.

11. Zawody związane ze sportem

- piłkarz,
- tenisista,
- pływak.

Zawody te są realne i obecne w życiu przedszkolaków, odzwierciedlają współczesny rynek pracy. Ponadto pozwalają budować pomost między przedszkolem a domem, rozwijają wiedzę o świecie społecznym i technologicznym oraz umożliwiają dzieciom lepsze rozumienie tego, czym zajmują się ich rodzice.

Przykładowe kąciki zainteresowań i ich wyposażenie

„Mały lekarz”/„Gabinet lekarski”

Cel: poznanie zawodów: lekarza, pielęgniarki, ratownika medycznego, dentysty; wzbudzanie empatii

Wyposażenie: fartuchy lekarskie, stetoskopy (plastikowe), bandaż, opatrunki, strzykawki (imitacje), zabawkowy termometr, recepty, karta pacjenta, pluszaki jako pacjenci, model zębów, tablica anatomiczna

„Mały kucharz”/„Restauracja”

Cel: poznanie zawodów: kucharza, kelnera, cukiernika; rozwijanie umiejętności planowania, obsługi klienta, poczucia estetyki

Wyposażenie: zestawy do gotowania, fartuszki, czapki kucharskie, plastikowe warzywa i owoce, naczynia, kasa, menu, notatnik kelnerski, stolik i krzeselka

„Budowa”/„Inżynier”

Cel: zainteresowanie zawodami: inżyniera, budowlańca, architekta; rozwijanie umiejętności przestrzennych

Wyposażenie: kaski, kamizelki odblaskowe, plastikowe narzędzia (np. młotek, śrubokręt, poziomica), klocki konstrukcyjne, cegielki piankowe, zdjęcia budynków i planów architektonicznych

„Sklep”/„Poczta”

Cel: poznanie zawodów handlowych, organizacyjnych, usługowych; rozwijanie kompetencji matematycznych

Wyposażenie: kasa fiskalna, pieniądze zabawkowe, towary w opakowaniach, torby, regały, skrzynka pocztowa, znaczki, formularze, stroje sprzedawcy i listonosza

■ „Strażak i policjant”

Cel: poznanie zawodów służb publicznych; wzmacnianie postaw obywatelskich i odpowiedzialności

Wyposażenie: mundury, hełmy, odznaki, walkie-talkie, gaśnica (imitacja), znaki drogowe, makiety budynków, lalki do „ratowania”

■ „Pracownia artysty”/„Studio nagraniowe”

Cel: poznanie zawodów: malarza, aktora, muzyka, reżysera, grafika; rozwijanie ekspresji artystycznej

Wyposażenie: sztalugi, farby, kredki, glina, mikrofon, słuchawki, kamera zabawkowa, kostiumy, instrumenty muzyczne

Wskazówki dla nauczycieli wychowania przedszkolnego

Preorientacja zawodowa w rodzinie

Preorientacja zawodowa to wczesne naturalne procesy poznawania świata pracy, ról społecznych i zawodów. Dziecko jeszcze nie dokonuje świadomego wyboru zawodu, ale buduje jedynie swoje wyobrażenia o pracy i możliwościach w przyszłości.

Rodzina, jako pierwsze i najważniejsze środowisko wychowawcze, ma istotny wpływ na ten proces.

Jak w rodzinie zachodzi preorientacja zawodowa?

1. Modelowanie ról

- Dziecko obserwuje rodziców i bliskich w ich pracy zawodowej oraz przy obowiązkach domowych.
- Dziecko naśladuje czynności dorosłych (np. zabawa w sklep, w lekarza).

2. Rozmowy i opowieści

- Rodzice opowiadają o swojej pracy, trudach i sukcesach.
- Dziecko poznaje różnorodne zawody poprzez historie rodzinne.

3. Wspólne doświadczenia

- Rodzic zabiera dziecko do miejsca pracy (np. na krótką wizytę).
- Rodzice angażują dzieci w proste prace domowe uczące odpowiedzialności i systematyczności.

4. Zabawa tematyczna

- W domu dzieci otrzymują rekwizyty, które pozwalają im odgrywać różne role zawodowe.
- Dzieci bawią się zabawkami typu „mały lekarz”, „warsztat”, „kuchnia”, które wzbogacają wyobraźnię.

5. Wzmacnianie zainteresowań

- Rodzice wspierają pasje dziecka, zapewniają mu materiały i pomoce dydaktyczne (np. kredki, klocki, instrumenty).
- Rodzice zachęcają dziecko do podejmowania prób wchodzenia w zawodowe role.

6. Postawy wobec pracy

- Dziecko obserwuje stosunek rodziców do pracy: czy traktują ją z szacunkiem, odpowiedzialnością, co kształtuje jego własne podejście do przyszłych obowiązków.
- Dziecko z zaciekawieniem obserwuje uczucia, jakie w rodzicach budzi wykonywana praca – to uświadamia mu, że praca może przynosić radość i satysfakcję.

■ Jak nauczyciel może wspierać rodzinę w tym procesie?

- **Rozmawiać z rodzicami** o znaczeniu codziennych doświadczeń dziecka.
- **Podsuwać pomysły** na zabawy i rozmowy w domu związane z różnymi zawodami.
- **Włączać rodziców** w działania przedszkola (np. zaproszenie do opowiedzenia o swoim zawodzie).
- **Wzmacniać pozytywne postawy** dzieci wobec pracy i obowiązków.

■ Warto pamiętać!

- Preorientacja zawodowa w rodzinie to nie planowanie przyszłości dziecka, ale **tworzenie warunków do odkrywania świata pracy**.
- Kluczowe są: **obserwacja, rozmowa, wspólne działanie i wspieranie pasji**.
- Przedszkole i rodzina powinny działać **wspólnie**, aby dziecko czuło, że jego zainteresowania są ważne i doceniane.

Propozycje zajęć teatralnych

„Na posterunku – dzień z życia policjanta”

Cel: poznanie zawodu policjanta i jego roli w społeczeństwie

Postacie: policjant, dziecko, pies policyjny, zgubiony kotek, rodzic, przechodzień

Przebieg: policjant pomaga dziecku odnaleźć kotka, reguluje ruch na przejściu dla pieszych, tłumaczy, jak się zachowywać, aby być bezpiecznym

Rekwizyty: czapka policyjna, lizak drogowy, gwizdek, telefon

Działania nauczyciela: wprowadzenie w temat poprzez opowiadanie; po inscenizacji rozmowa z dziećmi o zadaniach policji

„Szpital dla zabawek”

Cel: oswojenie dzieci z rolą lekarza, pielęgniarki; rozwijanie empatii

Postacie: lekarz, pielęgniarka, recepcjonistka, misie w roli pacjentów, mama, dziecko

Przebieg: lekarz bada misia z gorączką, pielęgniarka zmienia opatrunek, recepcjonistka zapisuje pacjentów

Rekwizyty: stetoskop, bandaż, fartuchy, termometr

Działania nauczyciela: wprowadzenie w temat poprzez opowiadanie; po inscenizacji rozmowa z dziećmi o zadaniach lekarza, pielęgniarki, recepcjonistki

„W piekarni u pana Andrzeja”

Cel: poznanie zawodu piekarza i procesu wypieku chleba

Postacie: piekarz, pomocnik, klient, kurier, dziecko

Przebieg: piekarz przygotowuje ciasto, wkłada chleb do pieca, sprzedaje wypieki klientom

Rekwizyty: wałek, mąka (imitacja), fartuchy, chleb z masy solnej

Działania nauczyciela: prowadzenie zabawy ruchowej „Jak rośnie chleb?”, zaproszenie dzieci do degustacji chleba

■ „Na budowie – dzień z życia ekipy budowlanej”

Cel: poznanie zawodów związanych z budownictwem

Postacie: murarz, kierownik budowy, pomocnik, dostawca cegieł

Przebieg: ekipa buduje domek dla pluszaka – dzieci rozkładają kartkę z rysowanym planem domku, wznoszą mury, malują ściany

Rekwizyty: kamizelki, bloczki piankowe, taśma miernicza, hełmy

Działania nauczyciela: podsumowanie pracy w formie „dziennika budowy” z rysunkami dzieci

Krótki opis niektórych współczesnych zawodów

Programista

Pisze specjalne polecenia dla komputerów – dzięki nim komputer może tworzyć gry, programy i strony internetowe.

Tester oprogramowania

Sprawdza, czy gry i programy dobrze działają. Szuka błędów, czyli miejsc, w których coś nie działa tak, jak powinno, i pomaga je poprawić.

Grafik komputerowy

Tworzy obrazki i animacje na komputerze – takie, które widzimy w książkach elektronicznych, grach, filmach i reklamach.

Analitik danych

To ktoś, kto lubi liczby. Zbiera różne informacje i sprawdza, czego można się z nich dowiedzieć, np. co lubią ludzie kupować albo jakie zabawy są popularne wśród dzieci?

Operator drona

Steruje latającą maszyną – dronem. Dron może robić zdjęcia z góry, filmować krajobrazy albo pomagać w pracy, np. szukać zagubionych zwierząt.

Twórca gier komputerowych

Wymyśla gry – ich wygląd, zasady i fabułę. Dzięki jego pomysłom dzieci i dorośli mogą grać w ciekawe gry na komputerze lub telefonie.

Propozycje zabaw w odgadywanie zawodów

Zagadki słowne

Nauczycielka czyta krótką odpowiedź, a dzieci zgadują, o kogo chodzi.

Przykłady:

- „Pisze polecenia dla komputerów, żeby wiedziały, co robić” (programista).
- „Lubi testować gry i szuka błędów” (tester oprogramowania).
- „Rysuje w komputerze piękne obrazki” (grafik komputerowy).
- „Lubi liczby i informacje, w których odkrywa coś ciekawego” (analityk danych).
- „Wprawia w lot maszynę, która robi zdjęcia z nieba” (operator drona).
- „Wymyśla przygody i bohaterów w grach” (twórca gier komputerowych).

Zabawa ruchowa „Zgadnij, co robię”

Dzieci losują obrazki lub karteczki z nazwami zawodów (albo nauczyciel podpowiada szeptem). Każde dziecko pokazuje ruchami rąk (bez słów), jak pracuje taka osoba, a reszta grupy odgaduje.

Przykłady:

- Dziecko udaje, że pisze na klawiaturze (programista).
- Udaje, że trzyma w ręce pilota i steruje czymś, co lata; patrzy w górę (operator drona).
- Pokazuje rysowanie na ekranie (grafik komputerowy).

Zabawa z rekwizytami

Nauczyciel przygotowuje kilka symbolicznych przedmiotów: mysz komputerową, słuchawki, notatnik, aparat, kredki. Dzieci próbują dopasować każdy z nich do odpowiedniego zawodu i powiedzieć, do czego taki przedmiot się w nim przydaje.

■ „Zbuduj swoje stanowisko pracy”

Z klocków lub papieru dzieci tworzą miejsce pracy wybranego specjalisty, np. komputer programisty, biuro analityka danych albo grafika komputerowego. Następnie prezentują grupie, co przygotowały.

2. Scenariusze zajęć

■ Scenariusz 1: „Moje ulubione zajęcia”

Cel: poznanie zainteresowań dzieci poprzez rozmowę i zabawę plastyczną

Czas trwania: 30–40 minut

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie

Nauczyciel rozpoczyna rozmowę z dziećmi od zadania pytań:

- „Co lubicie robić najbardziej w wolnym czasie?”
- „Jakie zabawy sprawiają wam najwięcej radości?”

2. Zabawa plastyczna

Dzieci otrzymują kartki i różne materiały plastyczne. Nauczyciel zwraca się do dzieci z prośbą: „Narysujcie lub namalujcie coś, co najbardziej lubicie robić”.

3. Prezentacja i rozmowa

Każde dziecko opowiada o swoim rysunku, a nauczyciel podkreśla, jakie zainteresowania dzieci wykazują.

4. Podsumowanie

Nauczyciel podkreśla, że każdy ma inne zainteresowania i pasje, a ich odkrywanie pomaga lepiej poznać siebie oraz to, co sprawia nam radość.

Materiały: kartki, kredki, farby, klej, wycinanki

Scenariusz 2: „Zawodowy teatrzyk – poznaję siebie”

Cel: poznanie własnych predyspozycji i umiejętności poprzez zabawę w odgrywanie ról

Czas trwania: 40–50 minut

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie

Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, że będą mogły poznać różne zawody, odgrywając role w miniteatrzyku.

2. Przygotowanie scenek

Dzieci wybierają stroje i rekwizyty do swoich ról (np. lekarza, kucharza, strażaka, nauczyciela). Nauczyciel dzieli dzieci na grupy i pomaga im przygotować krótkie scenki.

3. Prezentacja scenek

Każda grupa odgrywa swoją scenkę. Po każdej prezentacji nauczyciel zadaje pytania:

- „Jak się czuliście w tej roli?”
- „Co było łatwe, a co trudne?”

4. Podsumowanie

Nauczyciel podkreśla, że różne zawody wymagają różnych umiejętności i każdy może znaleźć zawód dla siebie.

Materiały: stroje, rekwizyty, np. apteczka, fartuch, kask, książki

Scenariusz 3: „Książeczka o mnie”

Cel: pomoc dzieciom w refleksji nad ich zainteresowaniami i zasobami

Czas trwania: 45 minut (z możliwością rozszerzenia na kilka dni)

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie

Nauczyciel wyjaśnia, że każde dziecko stworzy własną książeczkę o tym, co lubi robić i w czym jest dobre.

2. Tworzenie książeczki

Dzieci otrzymują kartki i inne materiały plastyczne. Zadaniem dzieci jest zebranie obrazków i rysunków, które pokazują ich zainteresowania i mocne strony.

3. Prezentacja

Chętne dzieci pokazują swoje książeczki i opowiadają o wybranych obrazkach.

4. Podsumowanie

Nauczyciel zwraca uwagę, że każdy jest w czymś dobry i ma wyjątkowe talenty, które czynią go niepowtarzalnym.

Materiały: kartki A4, kolorowe magazyny, klej, nożyczki, naklejki, kredki

Opracowała **Aneta Jegier**

Scenariusz 4: „Jakie zawody są wśród nas?”

Cel: zapoznanie dzieci z otaczającymi je zawodami, kształtowanie proaktywnej postawy wobec pracy i szacunku dla ludzi pracy

Czas trwania: 30–40 minut

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie

Nauczyciel wita się z dziećmi i mówi, że podczas zajęć poznają różne zawody spotykane na co dzień. Jeśli ma takie życzenie, może krótko opowiedzieć o swoim zawodzie (np. jeżeli jest doradcą zawodowym, może powiedzieć, że pomaga innym w wyborze zawodu).

2. Ćwiczenie „Kto tu pracował?”

Nauczyciel wskazuje różne przedmioty znajdujące się w sali, a dzieci odgadują, jaki zawód miałby udział w ich powstaniu, naprawie lub obsłudze (np. pokazuje krzesło i zadaje pytanie: „Kto mógł zrobić to krzesło?” – dzieci zapewne będą wyliczać takie zawody jak stolarz, projektant mebli itp.).

Nauczyciel wskazuje kolejne elementy sali i jej wyposażenia, np. lampę, drzwi, okno, sufit, dywan, gniazdka elektryczne, ubrania, a nawet może przedstawić pracowników przedszkola. Może również pokazać dzieciom świat zawodów za oknem, wskazując np. na sklepy, koparkę na drodze, samochody itp.

Dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi warto wprowadzić wariant ruchowy polegający na dotykaniu przedmiotów.

Inną alternatywą dla ćwiczenia może być podanie przez prowadzącego nazwy zawodu i poproszenie dzieci o znalezienie czegoś w sali, co mogło powstać w ramach wykonywania tego zawodu (np. na wypowiedzenie słowa „stolarz” dzieci podchodzą do drewnianych elementów).

3. Podsumowanie

Dzieci opowiadają, który zawód najbardziej im się spodobał, a nauczyciel dziękuje za zabawę i zaznacza, że każdy zawód ma swój udział w tworzeniu naszego świata i jest dla niego istotny.

Materiały: elementy wyposażenia sali; nie wykorzystano materiałów dydaktycznych

Opracowała **Katarzyna Cander**, doradca zawodowy

Scenariusz 5: „Kim są moi bliscy? Kim ja będę, jak dorosnę?”

Cel: odkrywanie przez dzieci własnych zainteresowań, zdolności i preferencji zawodowych

Czas trwania: 30–40 minut

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie

Nauczyciel wita się z dziećmi i mówi krótko, o czym będą zajęcia, a następnie przechodzi do ćwiczenia.

2. Ćwiczenie

Dzieci otrzymują kartki i kredki. Ich zadaniem jest narysowanie, jak sobie wyobrażają zawód (lub kilka zawodów), w którym pracują ich najbliżsi, np. mama, tata, siostra, wujek, babcia itp.

Po wykonaniu zadania prowadzący pyta dzieci, kim chciałyby zostać, gdy dorosną. Każde dziecko wymienia swój wymarzony zawód, a następnie próbuje narysować siebie w przyszłej pracy.

Na zakończenie ćwiczenia nauczyciel rozmawia z dziećmi o ich wyborach. Dzieci pokazują swoje prace, opowiadają o swoich bliskich i wymarzonych zawodach.

3. Podsumowanie

Nauczyciel podkreśla, jak istotne jest interesowanie się tym, co robią nasi najbliżsi, a także odkrywanie samemu, kim możemy zostać, gdy dorośniemy. Zaznacza przy tym, że każdy zawód jest ważny i potrzebny.

Materiały: kredki, papier A4 lub flipchart

Scenariusz 6: „Poznajemy współczesny świat zawodów”

Cel: wprowadzenie dzieci w świat wybranych zawodów występujących na współczesnym rynku pracy, rozwijanie wyobraźni, ciekawości i wstępnej świadomości własnych zainteresowań

Czas trwania: 30–40 minut

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie

Nauczyciel wita się z dziećmi i jeśli chce, może krótko powiedzieć, czym się zajmuje zawodowo (dotyczy to też doradcy zawodowego).

2. Ćwiczenie

Nauczyciel pokazuje dzieciom różne grafiki, a ich zadaniem jest odgadnięcie, jakie zawody przedstawiają.

Po odgadnięciu wszystkich zawodów dzieci z pomocą prowadzącego próbują uszeregować je w następujące kategorie/branże:

- zdrowie i opieka (np. lekarz, pielęgniarka, weterynarz, fizjoterapeuta),
- edukacja i nauka (np. nauczyciel, psycholog, trener, naukowiec),
- bezpieczeństwo i pomoc (np. strażak, policjant, ratownik medyczny, żołnierz),
- sztuka i media (np. grafik komputerowy, muzyk, fotograf, dziennikarz, influencer),
- technologie i informatyka (np. programista, technik komputerowy, inżynier robotyk, specjalista od sztucznej inteligencji),
- usługi i handel (np. kasjer, fryzjer, kosmetyczka, kucharz, recepcjonista w hotelu),
- budownictwo i transport (np. architekt, murarz, kierowca, pilot, maszynista),
- sport i rekreacja (np. piłkarz, siatkarz, biegacz, instruktor tańca/fitnessu).

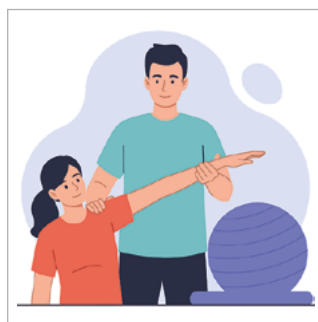
3. Podsumowanie

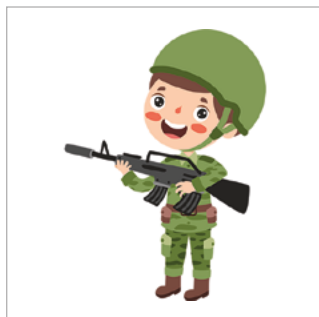
Nauczyciel podsumowuje spotkanie, podkreślając, że dzieci poznały różne dziedziny uprawiania zawodów we współczesnym świecie, takie jak zdrowie, nauka, technologia, sztuka, usługi, budownictwo, transport czy sport. Zwraca uwagę na to, jak ważne jest interesowanie się tym, co robią dorośli, a także odkrywanie własnych zainteresowań i marzeń zawodowych.

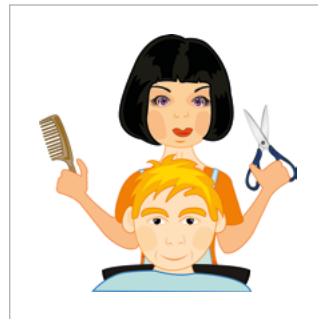
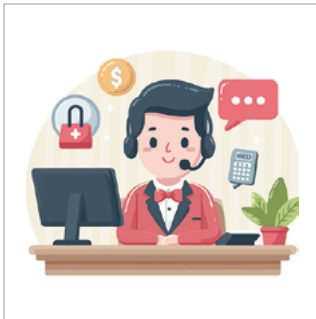
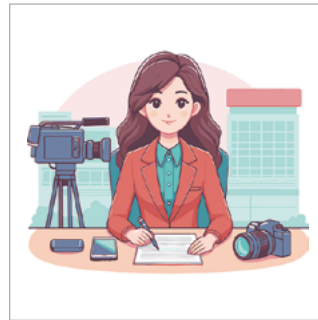
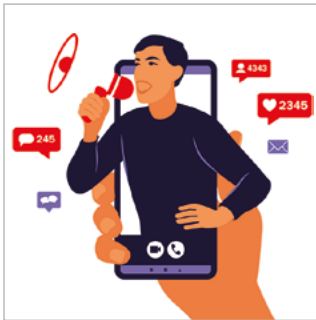

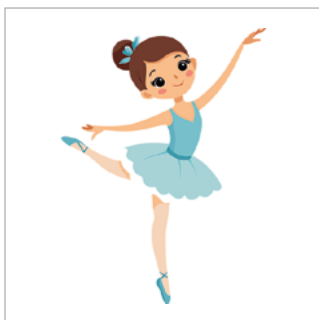
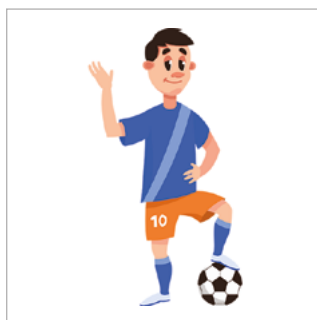
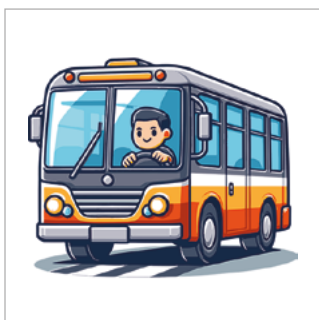
Materiały: ilustracje do pobrania po wczytaniu kodu QR na str. 146

Poniżej zamieszczono przykładowe grafiki:

Opracowała **Katarzyna Cander**, doradca zawodowy

Scenariusz 7: „Praca i miejsca jej wykonywania”

Cel: przekazywanie wiedzy na temat zawodów poprzez obserwację ludzi pracujących w różnych profesjach

Czas trwania: 30 minut

Przebieg zajęć:

1. Powitanie i wprowadzenie w temat

Nauczyciel wita dzieci i przedstawia cel zajęć. Dzieci siadają w okręgu lub na kształt litery „u”.

2. Ćwiczenie

Nauczyciel wyświetla prezentację lub pokazuje wydrukowane materiały i pyta dzieci:

- „Jakie znacie zawody?” (dzieci swobodnie wymieniają znane im profesje; można również naprowadzić dzieci przez zapytanie, czy wiedzą, jaki zawód wykonują ich najbliżsi).
- Nauczyciel wyświetla kolejne slajdy z pytaniami (dzieci próbują same na nie odpowiedzieć, następnie nauczyciel wyświetla odpowiedzi).
- „Kto...?” (kolejne slajdy wskazują zadania wykonywane przez przedstawicieli różnych zawodów, np. „Kto leczy ludzi?”, „Kto gasi pożary?”, „Kto piecze chleb?”. Dzieci odgadują zawód na podstawie pytania i obrazka, a nauczyciel opowiada krótko o danym zawodzie).
- „Co to za miejsce?” (na slajdach pojawiają się kolejno miejsca pracy i ich nazwy).
- „Kto tu pracuje?” (slajdy pokazują miejsca oraz zawody, jakie w tych miejscach występują, nauczyciel opowiada krótko o każdym zawodzie).
- „Który zawód najbardziej ci się spodobał?”.
- „Co robi ta osoba, jakich używa narzędzi?”.
- „Gdzie wykonuje swoją pracę?”.

Dzieci opowiadają o swoich wyborach.

3. Podsumowanie

Nauczyciel prowadzi krótką rozmowę z dziećmi na temat wybranych przez nie zawodów, następnie dziękuje dzieciom za ich zaangażowanie.

Materiały: prezentacja multimedialna lub wydrukowane ilustracje

Uwaga dodatkowa: Do prezentacji zawodów można ponadto wykorzystać specjalnie zbudowaną mapę miasta (Miasto zawodów) na stronie mapakarier.org, którą można eksplorować online. Jeśli jest możliwy dostęp do internetu, prowadzący może wzbogacić zajęcia, pokazując dzieciom, jak poruszać się po wirtualnym mieście, zwiedzać miejsca pracy oraz zapoznawać się opisami poszczególnych zawodów, a nawet ścieżek kształcenia.

Opracowała **Katarzyna Wojciechowska**, doradca zawodowy

Prezentacja

ZAWODY

1

Jakie znacie zawody?

2

Kto piecze chleb?

3

Kto leczy ludzi?

4

Kto leczy zwierzęta?

5

Kto gasi pożary?

6

Kto obcina włosy?

7

Kto szyje ubrania?

8

Kto opiekuje się dziećmi?

9

Kto nagrywa filmiki i publikuje je w internecie?

10

Co to za miejsce?

PLAC BUDOWY

11

Kto tu pracuje?

12

Co to za miejsce?

SZPITAL

13

Kto tu pracuje?

14

Co to za miejsce?

GALERIA HANDLOWA

15

Kto tu pracuje?

16

Co to za miejsce?

SZKOŁA

17

Kto tu pracuje?

18

Scenariusz 8: „Mój wymarzony zawód”

Cel: rozwijanie wyobrażeń o pracy poprzez aktywność artystyczną

Czas trwania: 30 minut

Przebieg zajęć:

1. Powitanie i wprowadzenie w temat

Nauczyciel wita dzieci i przedstawia im cel zajęć.

2. Ćwiczenie

Nauczyciel rozdaje dzieciom czyste kartki, następnie każdemu dziecku daje do wylosowania jedną kartę z nazwą zawodu. Czyta nazwę i prosi o narysowanie przedmiotu, którym osoba wykonująca ten zawód posługuje się w pracy, np.:

- stolarz: młotek, piła,
- kucharz: łyżka, garnek,
- fryzjer: nożyczki, grzebień,
- kierowca: klucze do auta, kierownica itp.

Propozycje zawodów do wykorzystania w tym ćwiczeniu: fryzjer, stolarz, mechanik, okulista, piekarz, informatyk, strażak, ogrodnik, policjant, kierowca, malarz, lekarz, budowlaniec, pielęgniarz, kucharz, elektryk, sprzedawca.

3. Zabawa plastyczna „Mój wymarzony zawód”

Każde dziecko rysuje osobę wykonującą zawód, w którym chciałoby pracować lub który najbardziej mu się podoba. Po wykonaniu prac nauczyciel zadaje krótkie pytania: „Kim jest ta osoba?”, „Co robi w swojej pracy?”, „Jak wygląda jej strój?”, „Jakie narzędzia są jej potrzebne?”. Nauczyciel pomaga w scharakteryzowaniu każdego z zawodów.

Dla chętnych: dzieci mogą dorysować tło – miejsce pracy (np. gabinet, piekarnia, szkoła).

4. Podsumowanie

Nauczyciel dziękuje dzieciom za udział w zajęciach i zaangażowanie, tworzy album lub wystawę z wykonanych przez dzieci prac.

Materiały: kartki A4, kredki, karty z nazwami zawodów

Opracowała **Katarzyna Wojciechowska**, doradca zawodowy

Scenariusz 9: „Kim jestem i co potrafię?”

Cel: zapoznanie dzieci ze światem zawodów poprzez aktywne działanie i zabawę

Czas trwania: 30 minut

Przebieg zajęć:

1. Powitanie i wprowadzenie w temat

Nauczyciel zaczyna zajęcia od przedstawienia się: mówi, jak ma na imię i co lubi robić, prezentuje tę czynność za pomocą gestów, następnie wszyscy naśladują jego ruchy. Kolejno każde z dzieci mówi swoje imię i pokazuje, co lubi robić, a wszyscy powtarzają dane gesty.

2. Ćwiczenie

Nauczyciel opowiada o tym, jak wiele czynności wykonujemy każdego dnia od wstania z łóżka rano i umycia zębów aż do wieczora, kiedy kładziemy się spać. Zachęca dzieci do tego, by pomyślały, jakie znają czynności, po czym wymienia jedną czynność i pokazuje ją za pomocą gestów.

W razie trudności prowadzący może podpowiadać dzieciom lub zadawać pytania nakierowujące, tak by czynności się nie powtarzały.

Przykładowe czynności:

- myję zęby – podnosi rękę do ust i „szoruje zęby”,
- pomagam mamie sprzątać – udaje zamiatanie podłogi,
- pomagam kroić sałatkę – naśladuje ręką krojenie warzyw,
- idę do przedszkola – maszeruje w miejscu itp.

Na zakończenie ćwiczenia nauczyciel mówi do dzieci, że wiele czynności wykonujemy każdego dnia, niektóre z nich musimy opanować w przedszkolu czy szkole, jak pisanie i czytanie, a innych uczymy się w domu, np. małe dziecko uczy się chodzić, pomagamy rodzicom w codziennych obowiązkach. Następnie uczymy się wykonywać bardziej

skomplikowane zadania, czasem, żeby się czegoś dobrze nauczyć, musimy poświęcić bardzo dużo czasu, np. nauka gry na pianinie, pływanie, obsługa komputera itp.

3. „Co potrafi i co musi umieć...?”

Nauczyciel wybiera kilka zawodów i krótko o nich opowiada. Dzieci starają się wymienić, co dana osoba robi, jakie czynności wykonuje i co musi umieć, jaką musi być osobą, np.:

- strażak – gasi pożary; musi być odważny, nie może bać się wysokości,
- lekarz – bada pacjenta; musi znać budowę ciała człowieka, znać się na lekach, które przepisuje chorym,
- fryzjer – obcina włosy, układa fryzury, farbuje włosy; musi mieć poczucie piękna itd.

4. „Kto tak pracuje?”

Nauczyciel zleca zadanie „Wyobraźcie sobie, że jesteście...”:

- kucharzem (mieszacie zupę, kroicie warzywa),
- budowlańcem (nosicie cegły, wbijacie młotek),
- strażakiem (gasicie pożar),
- nauczycielem (piszecie kredą na tablicy, czytacie książkę),
- fryzjerem (czeszecie włosy, suszycie suszarką).

5. Podsumowanie

Nauczyciel pyta dzieci: „Czego nowego nauczyliście się dzisiaj?”.

Scenariusz 10: „Moja przyszłość zawodowa”

Cel: zapoznanie dzieci ze światem zawodów poprzez rozwijanie wyobraźni

Czas trwania: 30 minut

Przebieg zajęć:

1. Powitanie i wprowadzenie w temat

2. Zabawa „Tajemniczy worek”

Nauczyciel pokazuje worek z rekwizytami, takimi jak np.: stetoskop, miarka, pędzel, zabawkowy młoteczek, fartuszek, książeczka, latarka (mogą być to również wydrukowane ilustracje przedstawiające dane przedmioty).

Dzieci po kolei losują przedmiot, dotykają i zgadują, w jakim zawodzie można go wykorzystać. Nauczyciel pyta: „Co robi osoba używająca tego przedmiotu, jak ten zawód pomaga ludziom?”, a następnie opowiada o danym zawodzie.

3. Ćwiczenie

Nauczyciel czyta dzieciom wiersz *Wszyscy dla wszystkich* Juliana Tuwima*:

*Murarz domy buduje,
Krawiec szyje ubrania,
Ale gdzieżby co uszył,
Gdyby nie miał mieszkania?*

*A i murarz by przecie
Na robotę nie ruszył,
Gdyby krawiec mu spodni
I fartucha nie uszył.*

* https://poezja.org/wz/Julian_Tuwim/24256/Wszyscy_dla_wszystkich (dostęp: 8.01.2026).

*Piekarz musi mieć buty,
Więc do szewca iść trzeba,
No, a gdyby nie piekarz,
Toby szewc nie miał chleba.*

*Tak dla wspólnej korzyści
I dla dobra wspólnego
Wszyscy muszą pracować,
Mój mały kolego.*

Nauczyciel prowadzi rozmowę na temat zapamiętanych zawodów z wierszyka. Czy pojawiły się jakieś nieznane dzieciom zawody?

4. Podsumowanie

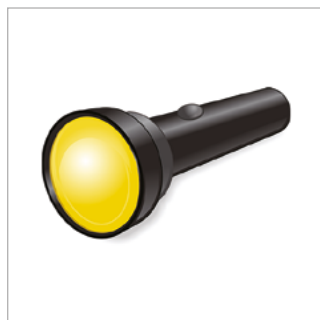
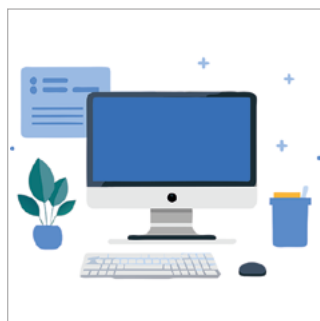
Nauczyciel pyta dzieci: „Jakie zawody poznaliśmy?”, „Który najbardziej wam się spodobał?”, „Dlaczego praca jest ważna?”.

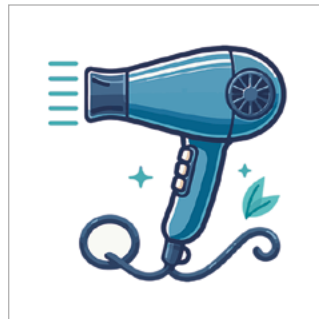

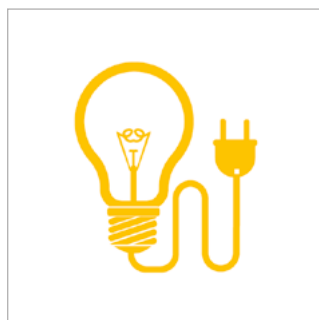
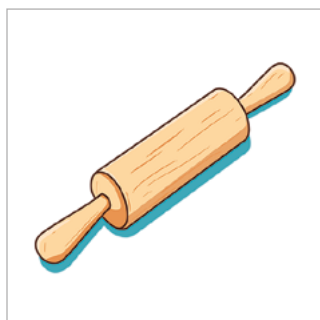
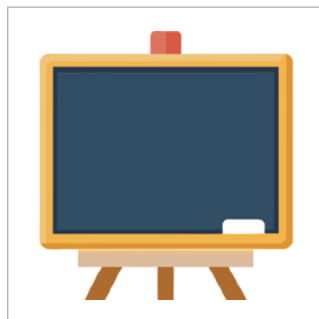
Materiały: ilustracje do pobrania po wczytaniu kodu QR na str. 146

Poniżej zamieszczono przykładowe grafiki:

Opracowała **Katarzyna Wojciechowska**, doradca zawodowy

Ilustracje w scenariuszach do pobrania po wczytaniu **kodu QR**:

Aneta Jegier – doktor nauk humanistycznych, adiunkt w Zakładzie Pedagogiki Małego Dziecka w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Zajmuje się problematyką opieki, wychowania i edukacji małych dzieci oraz innowacjami pedagogicznymi w obszarze relacji dorosły–dziecko. Prowadzi warsztaty i szkolenia dla nauczycieli, opiekunów i rodziców. Opracowuje pomoce dydaktyczne i narzędzia diagnostyczne. Autorka książek i artykułów dotyczących wspomagania dzieci w dobrym funkcjonowaniu w domu, żłobku i przedszkolu.

Preorientacja zawodowa w przedszkolu nie tylko wprowadza dzieci w świat zawodów, ale przede wszystkim uczy je, jak poznawać siebie, swoje zainteresowania i umiejętności. Dzięki temu dzieci stopniowo przygotowują się do podejmowania decyzji i dokonywania wyborów w przyszłości, odkrywając radość z samodzielnego eksplorowania świata.

Książka jest praktycznym przewodnikiem, pełnym inspiracji, pomysłów i refleksji, który pomoże dorosłym towarzyszyć najmłodszym w ich pierwszych krokach ku samodzielności i świadomym wyborom.

Książka adresowana jest do:

- nauczycieli wychowania przedszkolnego, którzy pragną rozpoznawać i rozwijać niepotrzebność każdego dziecka,
- rodziców, którzy zastanawiają się nad wartościami i celami wychowania,
- studentów kierunków pedagogicznych i psychologicznych, którzy chcą świadomie budować swój warsztat pracy.

Współczesne przedszkole pełni nie tylko funkcję opiekuńczo-wychowawczą, ale również edukacyjną, przygotowując dziecko do świadomego uczestnictwa w świecie społecznym. Jednym z ważnych, choć wciąż niedocenianych obszarów tej edukacji jest preorientacja zawodowa. Przedłożona do recenzji praca jest teoretyczno-praktycznym podręcznikiem, w którym Autorka zaprezentowała potrzebę, opis celów i metodykę prowadzenia preorientacji zawodowej dzieci w wieku przedszkolnym. Książka może stać się ważnym źródłem wiedzy dla nauczycieli przedszkoli, doradców zawodowych oraz nauczycieli akademickich i studentów kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna.

Dr hab. Izabela Krasiejko, prof. UJD

Difin

Difin Sp. z o.o.
ul. F. Kostrzewskiego 1
00-768 Warszawa
tel. 22 851 04 86
e-mail: redakcja@difin.pl

Księgarnia internetowa
www.difin.pl
e-mail: handlowy@difin.pl

Zamówienia telefoniczne
tel. kom. 533 329 406
tel. 22 851 45 61, 22 851 45 62